

Fredagen den 29 november

Kl. 09.00–15.11

---

**§ 1 Särskild debatt om verkställighet av utvisning av personer som utgör säkerhetshot**

*Särskild debatt om  
verkställighet av  
utvisning av personer  
som utgör säkerhetshot*

Anf. 1 JOHAN FORSSELL (M):

Herr talman! Vi har från Moderaternas sida begärt den här debatten, för vi är väldigt bekymrade över de personer som har bedömts utgöra ett hot mot rikets säkerhet och ska utvisas men vars utvisning inte har kunnat verkställas. Jag är helt säker på att detta är en fråga som berör och upprör väldigt många människor i vårt land, som ställer sig frågan: Hur kan det få gå till på det här sättet? Och kanske ännu viktigare är frågan: Hur ska den här situationen hanteras? Det gäller både de personer vi har kunnat läsa om i medierna nyligen och om detta kanske kommer att upprepa sig framöver.

Jag hoppas att den här debatten ska bli ett tillfälle att diskutera de här frågorna och framför allt från de olika partiernas sida redovisa hur man vill hantera dem. Jag tror att vad svenska folket väntar sig just nu är konkreta lösningar på ett väldigt allvarligt problem.  
(Applåder)

Anf. 2 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S):

Herr talman! Låt mig börja med att välkomna Moderaternas initiativ till en debatt om denna komplexa men väldigt viktiga fråga.

Inledningsvis kan jag konstatera att regeringen har fattat beslut om att utvisa sex personer som vi bedömt utgöra ett säkerhetshot mot Sverige. Nu arbetar vi för att verkställighetshindren ska kunna undanröjas. Samtidigt arbetar en utredning med förslag om att skärpa lagen om särskild utlänningskontroll. Jag tror att vi är överens i denna kammare om att detta är rätt väg att gå.

Men låt mig också zooma ut något. Arbete mot terrorism är en mycket högt prioriterad fråga för regeringen, och arbetet med att förebygga, förhindra och försvåra terrorism och radikaliserings bedrivs med stor beslutsamhet. Sedan regeringen tillträdde har vi genomfört ett trettiotal åtgärder mot terrorism, slutit två breda överenskommelser med oppositionen och genomfört omfattande ekonomiska satsningar på rättsväsendet, särskilt Säkerhetspolisen och Polismyndigheten. Regeringen har kriminaliserat terrorresor och gjort det straffbart att finansiera en terrorist eller en terroristorganisation.

Senast i veckan presenterades förslag om en ny terroristbrottslag som föreslås innebära både skärpta straff och att fler gärningar ska definieras som terroristbrott. Sverige har aldrig haft en så tuff terroristlagstiftning som i dag.

Lagen om särskild utlänningskontroll är ett värdefullt verktyg för att hantera utlännningar som bedöms utgöra säkerhetshot mot Sverige. Ytterst handlar det om att potentiella terrorister och personer som utgör ett hot mot rikets säkerhet kan hindras från att komma in eller stanna kvar i Sverige.

I de uppmärksammade ärenden där regeringen nyligen beslutade om utvisning finns det enligt Migrationsöverdomstolen hinder mot verkställighet, då domstolen bedömer att personerna riskerar att utsättas för tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling. Regeringen är, som alla känner till, bunden av Migrationsöverdomstolens bedömning när det gäller hinder mot verkställighet. Det går varken att ignorera eller stress-testa ett sådant beslut.

Sverige är en rättsstat, och precis som likasinnade stater är vi bundna av våra internationella åtaganden om mänskliga rättigheter även i kampen mot terrorism och andra antidemokratiska krafter. Därför verkställer europeiska demokratier inte utvisningsbeslut om personer riskerar tortyr eller omänsklig behandling. Mänskliga rättigheter är generella och gäller alla, även de människor vi ogillar mest.

Med detta sagt är det av yttersta vikt att Säkerhetspolisen följer personer i vårt land som utgör ett säkerhetshot och att dessa utvisas när det är möjligt. Jag uppfattar att vi är överens om att skärpa LSU-lagstiftningen för att ge Säkerhetspolisen de verktyg som myndigheten behöver. Jag uppfattar även att det finns stöd i denna kammare för regeringens beslut att utvisa personer som bedöms utgöra säkerhetshot och att arbeta för att utvisningshindren ska undanröjas.

(Applåder)

Anf. 3 JOHAN FORSSELL (M):

Herr talman! Som jag sa inledningsvis är vi moderater väldigt bekymrade över situationen. Sex personer som av Säkerhetspolisen bedöms utgöra ett hot mot rikets säkerhet har blivit dömda till utvisning, men utvisningen kan inte verkställas, med följd att dessa personer i dag rör sig förhållandevis fritt ute i vårt samhälle. Det är något som jag som moderat inte kan acceptera att vi inte försöker förändra.

Situationen har upprört många människor. Också från forskarhåll har man pekat på att en sådan här situation riskerar att öka risken för både radikalisering och ytterligare terrordåd. Vi har redan haft två terrordåd i Sverige. Vi måste göra allt som står i vår makt för att inte fler ska inträffa.

Här har vi från Moderaternas sida pekat på flera saker som kan göras. Det handlar om att förändra lagstiftningen om särskild utlänningskontroll. Vi behöver ha ett system med diplomatiska garantier för att kunna verkställa utvisningar, precis som det som finns i andra länder. Vi behöver skärpa antiterrorlagstiftningen.

Faktum är att flera av de saker som vi varit överens om 2015 och 2017 ännu i dag, i november 2019, inte är genomförda. Det finns också anledning att gå längre, menar jag. Till exempel är det för mig en gåta varför man i Sverige inte kan återkalla ett medborgarskap för den som har dubbelt

medborgarskap i det fall personen har begått ett terroristbrott. Vi ser nu hur den lagstiftningen rullas ut i flera andra länder, både borgerligt och socialdemokratiskt styrda länder: Norge, Finland, Danmark och Tyskland. Det borde ske även i Sverige, inte minst mot bakgrund av att vi är ett av de länder i Europa som per capita har haft allra flest IS-resenärer. Här är problemen stora, och det motiverar en skärpt lagstiftning.

Vi behöver också göra saker här och nu. Regeringen borde ta intryck och lägga fram en extra ändringsbudget med kraftigt ökade anslag till Säkerhetspolisen. Vi har från Moderaternas sida pekat på att över 100 miljoner kronor skulle kunna ges till Säkerhetspolisen för att öka möjligheterna att punktbevaka hot mot landets säkerhet och också förstärka utredningskapaciteten. Det skulle vara ett välkommet tillskott för att hantera de problem vi ser just nu.

Den fråga som jag har till regeringen och Mikael Damberg är: Hur ser regeringens plan för att hantera detta ut? Jag tror att vi är helt överens om att det här är oacceptabelt, men det räcker inte att säga att saker och ting är oacceptabla, utan det kräver också politiska handlingskraft och konkreta förslag. Jag hoppas få höra just sådana i den här debatten i dag, för inte kan väl regeringen bara se på när de här personerna rör sig ute i samhället? Det kan väl ändå inte vara bra politik?

(Applåder)

Anf. 4 ADAM MARTTINEN (SD):

Herr talman! Vi är här för att debattera lagen om särskild utlänningskontroll. År 2010 kom Sverigedemokraterna in i Sveriges riksdag. Det var också det första år som Sverigedemokraterna väckte en motion om att ändra lagen om särskild utlänningskontroll för att komma till rätta med de brister som vi i dag tycks vara eniga om finns. Ni andra partier har röstat nej till samtliga förändringar som Sverigedemokraterna har föreslagit – år efter år efter år – med motiveringen att lagen har varit väl avvägd som den är. Och i de replikskiften som har skett mellan Sverigedemokraterna och den socialistiska regeringen har man sagt: Lagen behöver inte ändras, för det har inte uppstått något problem än.

Det är exakt så som man har resonerat från den rödgröna regeringen. Man vill inte ändra någonting trots att det finns uppenbara brister. Man vill inte ändra något förrän det har hänt någonting väldigt allvarligt i vårt land. Man vill inte ändra något förrän det har varit ett terrorattentat, förrän någon har blivit mördad, förrän sprängningar och skottlossningar har skett och förrän mammor har blivit mördade på öppen gata. Då kommer handlingskraften från regeringen. Sverigedemokraterna underkänner stort den socialistiska regeringen såväl som den borgerliga oppositionen.

Nu har vi en särskild debatt i detta ämne. Många är bekymrade över att vi har alla dessa extremister i vårt land. Låt mig vara tydlig med en sak: Det är inte Sverigedemokraterna som har släppt in extremisterna i vårt land. Om vi hade fått bestämma i det här landet hade de inte varit här över huvud taget. Det är ni andra som har haft en politisk inriktning där ni har välkomnat folk utan kontroll och utan något som helst krav samt delat ut medborgarskap till höger och vänster. Nu har vi utlänningar som befinner sig här och som hetsar mot vårt sätt att leva, mot vårt land och mot vår demokrati. Vi i Sverige har väldigt bristfälliga möjligheter att skydda oss mot det hot som de utgör.

Denna skuld vilar tungt på er andra partier som alltid har röstat mot Sverigedemokraternas förslag om att ändra lagen om särskild utlänningskontroll.

I den här debatten behöver vi diskutera lösningar för hur vi går framåt. Sverigedemokraterna har varit tydliga. Vi har ingen sympati för dessa personer. Verkställighetsförvar, det som ska underlätta just för utvisning, vill vi använda som förvar för att skydda Sverige mot terrorhot. Vi vill kunna se till att de personer som utgör ett terrorhot inte går fritt på våra gator till dess att de sitter på ett flygplan hem till sina hemländer. Detta vill vi använda förvarsmöjligheten till.

Den fråga som jag kommer att ställa till er andra partier i denna debatt är: Hur vill ni skydda Sverige från de utlänningar som ni har släppt in, som i dag utgör ett terrorhot och som i dag går fritt på våra gator? Den frågan tycker jag är väldigt relevant.

Anf. 5 JOHAN HEDIN (C):

Herr talman! Det samhällssystem som vi så länge har tagit för givet är satt under press. Det angrips just nu från flera håll. Bland annat angrips det av människor med helt andra värderingar om hur det goda samhället ska byggas, människor som vill luta ett rättssystem mot andliga övertygelser, dogmatiskt och antidemokratiskt, snarare än mot den rättsstatliga tradition som byggt vår demokrati och våra närmast allierades demokratier starka och rättssäkra.

Det finns krafter som inte vill Sverige väl, som inte vill Sveriges invånare eller vårt rättighetssystem väl och som tycker att vi som försvarar de mänskliga rättigheter som följer med varje individ, oavsett vem hon är och oavsett vad hon har gjort, har fel.

Man får helt enkelt tycka vad man vill. Men när ens tyckande och tänkande växlas ut i antidemokratiska metoder, uppmaningar till våld eller stöd till terrorsektorer går gränsen för vårt samhälles öppenhet.

Var och en är fri att driva debatt och göra sin röst hörd. Men ingen är fri att hota, uppmana till våld eller själv begå eller bidra till våldshandlingar. Sådana handlingar är straffbara, och mer kommer att bli straffbart med ny lagstiftning som är på väg. Men även för den som ännu inte har begått sådana handlingar finns en gräns för det öppna samhällets tålamod.

De som utgör ett hot mot rikets säkerhet och mot det öppna samhället har ingen självklar rätt att få fortsätta att vistas i vårt land om de inte är medborgare. Signalen ska vara tydlig: Acceptera det grundläggande rättighetssystem som vår demokrati bygger på eller bo någon annanstans!

Precis som med all annan myndighetsutövning måste dessa processer hanteras med höga krav på rättssäkerhet, av precis samma skäl som rättsstaten måste försvaras mot de antidemokratiska krafter som vill vårt samhälle ont.

För bara en kort tid sedan fanns det knappast någon anledning att lägga tid och energi på att försvara rättsstaten och rättsstatens principer. De var självklara för de allra flesta. Men det har på kort tid ändrats.

Med nya metoder och förnyad styrka har våldsbejakande extremism blivit ett hot som allt fler påverkas av. Den må ha olika rationaliserande ursäkter, men det spelar mindre roll. De krafter som söker söndra samhället med våld och andra antidemokratiska metoder måste bekämpas. Och

den striden måste ske med de medel som rättsstaten ger möjlighet till. Annars har rättsstatens fiender vunnit.

Prot. 2019/20:41  
29 november  
-----

Anf. 6 LINDA WESTERLUND SNECKER (V):

Herr talman! Personer som utgör ett hot mot rikets säkerhet är ett hot mot allas frihet och mot den trygghet vi alla har rätt att känna. I de fall de gör sig skyldiga till brott ska de straffas. I annat fall ska de veta att staten har koll på dem.

Lagen om särskild utlänningskontroll är speciell och inte helt oproblematiske. Vi i Vänsterpartiet har sedan lagen infördes varit kritiska. Vi har bland annat lyft frågor om rättssäkerhet. Det gäller särskilt svårigheten med bevisningen när den ena parten, Säpo, inte behöver visa en öppenhet med bevisningen eftersom det inte handlar om ett brottmål. Ingen utvisningshotad person har hittills vunnit en LSU-process.

Lagen används väldigt sällan, och när den använts har det inte alltid gått rätt till. År 2004 utvisades två egyptiska medborgare till Egypten. De blev torterade och fängslade, trots Egyptens garantier om att de inte skulle utsättas för tortyr. Sverige blev fält i FN:s tortyrkommitté.

När politiska partier lyfter frågan om diplomatiska garantier ska de vara medvetna om att de är ute på tunn is. Alltför många länder har en alltför svag demokratisk utveckling och en ytterst tveksam rättsstat.

Lagen behövs, men det behöver göras justeringar. Åtgärder som plikt att anmäla sig hos polisen är bra för att hantera personer som inte är dömda för brott men som ändå utgör en säkerhetsrisk. Olika former av elektronisk övervakning med fotboja kan vara en godtagbar komplettering.

För att stärka rättssäkerheten måste hanteringen av LSU flyttas från stängda rum på Regeringskansliet och kvarteret Ingenting till domstol. Vänsterpartiet vill att besluten när det gäller LSU ska flyttas från regeringens bord till Högsta förvaltningsdomstolen. En juristdomare är mer insatt i bedömning och tolkning av lagen än ministrar som svajar beroende på vart den politiska vinden blåser. Domstolar är vana vid att hantera person-ärenden med hög sekretess och känsliga uppgifter.

Olika former av förvar har kommit upp i debatten. Jag vill vara tydlig. I Sverige sätter vi inte människor i förvar som inte är misstänkta eller dömda för olika former av våldsbrott. Vi låser inte in personer i trånga rum på obestämd tid. Att inrätta ett svenskt Guantánamo på Öland strider mot Europakonventionens mänskliga rättigheter.

Terrorism, våldsbejakande extremism och dem som hotar och hatar vår demokrati, vår jämställdhet och vår frihet ska staten ha koll på. Men i jakten på terrorism måste rättssäkerheten alltid värnas.

Anf. 7 ANDREAS CARLSON (KD):

Herr talman! Försöken att utvisa sex personer som utgör ett hot mot rikets säkerhet slutade med ett magplask. Blotta närvaron av dessa personer bedöms av Säkerhetspolisen vara riskfylld. Men ingen av dem kunde utvisas. I stället släpptes de fria med anmälningsplikt. Någon fick plikt att anmäla sig på ett poliskontor i Västsverige men slutade snart att dyka upp.

De kanske mest uppmärksammade är imamen i Gävle och hans son. När de släpptes ur förvaret åkte de hem och hälsades som hjältar i den Qatarfinansierade moskén. Sonen fiskar nu efter sympatier på en av landets största kultursidor, som har hittat ett nytt hot att relativisera.

*Särskild debatt om  
verkställighet av  
utvisning av personer  
som utgör säkerhetshot*

Gävlemoskén är inte den enda moské i Sverige som är finansierad av utländska stater. Det finns åtminstone 16 stycken till. Saudiarabien, Turkiet, Libyen och Oman ligger bakom ett par av dem. De utövar ideologisk och politisk kontroll över medlemmar, imamer och landsmän. De göder extremism och i värsta fall terrorism.

Kristdemokraterna vill förbjuda utländsk finansiering av verksamheter i Sverige. Stiftelser, föreningar och församlingar ska styras av stadgar, inte av salafister.

Herr talman! Dagen före terrordådet på Drottninggatan 2017 röstade Socialdemokraterna nej i den här kammaren till ett förbud mot samröre med terrororganisationer. Strax därefter ändrade de sig. Verkligheten trängde sig på.

Och verkligheten har fortsatt att tränga sig på. I terroröverenskommelsen från 2017 gick de med på att förbjuda samröre. Men man lyckades inte. Regeringens förslag stoppades av Lagrådet; det stred mot grundlagen. Det är ett misslyckande för regeringen, och det är ett misslyckande för terroröverenskommelsen.

Det är inte det enda. Säpo uppger att de ser att ”ett relativt stort antal organisationer med kopplingar till våldsbejakande extremistmiljöer mottar offentliga medel genom statliga eller kommunala bidrag”.

Detta lovade regeringen också att stoppa i terroröverenskommelsen, men de har inte ens tillsatt en utredning. Var terroröverenskommelsen bara en papperstiger, Mikael Damberg, något att vifta i ansiktet på svenska folket? Var är förslagen som på allvar stoppar extremismens utbredning i Sverige? Hur ser regeringens handlingsplan ut?

(Applåder)

Anf. 8 JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Lagen om särskild utlänningskontroll är ett centralt verktyg för att hantera icke svenska medborgare som bedöms utgöra säkerhetshot mot Sverige. Det kan vara potentiella terrorister eller personer som på annat sätt anses utgöra en fara för vårt land. De kan hindras att komma hit, och de kan hindras att stanna kvar.

Det är knappast en perfekt lagstiftning ur ett rättssäkerhetsperspektiv för den som söker sig till Sverige eller som vi ber lämna landet. Men en demokrati har inte bara en rättighet att försvara sig – den har också en skyldighet att försvara sig mot de krafter som vill störta demokratin i vårt land.

Vi liberaler menar att denna ordning, som sker utan den insyn som vi annars har i rättsprocesser, är helt nödvändig. Alternativen är orimliga. Att behöva avslöja hela informationsinhämtningen, hela den svenska informationsapparaten, i en öppen process skulle inte hålla. Vi måste finna oss i att en demokrati måste få ha ett litet, litet hörn där prövningen sker av regeringen. Ytterst, såklart, är också regeringens bedömningar underkastade Europarådsdomstolen.

Återkommande uppstår dock problemet att personer som ska utvisas inte kan utvisas beroende på situationen i deras hemland. De här personerna som vi vill bli av med riskerar omänsklig behandling eller i värsta fall dödsstraff.

Denna avvägning är svår för oss liberaler. Vi ska skydda Sverige. Personer som ägnar sig åt hot och hat och allt annat än att älska vår grundlag borde egentligen vara tacksamma att de får hjälp att lämna landet. Men så är det inte. Dessutom har dessa personer inte sällan gjort sig helt omöjliga i de länder som de kommer ifrån och är medborgare i, inte sällan för att detta land är i sönderfall eller är en vidrig diktatur.

Men, kollegor och åhörare: Civiliserade länder skickar inte folk till tortyrhålor eller arkebusering direkt från Sverige, oavsett – ursäkta mig, herr talman – hur dumma i huvudet de än är.

De blir alltså kvar i ett förvar. De kan senare släppas. De står under tuff övervakning. De kan fortsätta att gå runt på våra gator, men med anmälningssplikt är det svårt att bedriva någon avancerad terrorverksamhet. Det är dock sorgligt att se att de över huvud taget har kommit till Sverige.

Vi liberaler maximerar gärna tiden för verkställighetsförvar. Vi använder gärna mer av elektronisk utrustning för övervakning. Vi ser gärna att man kommer med tilläggsdirektiv till utredningen om det är nödvändigt. Vi står inte emot detta. Vi fortsätter gärna att öka den svenska polisens och Säkerhetspolisens resurser.

Denna fråga är inte lätt. Vi måste se till att vi går fram hand i hand med de mänskliga rättigheterna.

(Applåder)

Anf. 9 RASMUS LING (MP):

Herr talman! Vi debatterar den här fredagsmorgonen lagen om särskild utlänningskontroll. Det gör vi med anledning av de beslut kring denna lagstiftning som har tagits kring radikala islamister där regeringen beslutat om utvisning, eftersom det har varit påkallat med hänsyn till rikets säkerhet.

Problemet är att det har funnits stor risk för att de här personerna, om man skulle verkställa utvisningarna, skulle utsättas för tortyr, dödsstraff eller annan omänsklig eller förnedrande behandling.

Därför är utvisningsbesluten inhiberade och skjuts upp. Och eftersom besluten inte kan verkställas kan personerna inte heller sitta i förvar. I stället har de fått anmälningssplikt fem gånger i veckan hos polisen.

Från Miljöpartiets sida är utgångspunkten att Sverige ska fortsätta att respektera mänskliga rättigheter inom ramen för de internationella konventioner som vi är anslutna till. Samtidigt är den relativa rörelsefrihet som systemet med anmälningssplikt ger, även om det är upp till fem gånger i veckan, inte optimal. Det vore bra om vi också kunde övervaka de här personerna mer. Vi kan inte heller hålla människor som inte är misstänkta för något brott inspärrade på ett förvar hela livet.

Snart kommer en utredning att lämnas över. Vi ser naturligtvis fram emot att ta del av den när den kommer för att kunna gå vidare med förslag. Sedan 2014 har Säpo 50 procent högre anslag, och vi kommer tillsammans att behöva göra mer mot terrorism men också med bibehållen rättssäkerhet.

Anf. 10 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S):

Herr talman! Man kan lyssna på den här debatten på lite olika sätt. Antingen hör man att vi är väldigt oense. Det är högt tonläge. Eller så läser man lite grann vad folk egentligen säger, och då är partierna ganska över-

ens, både om hur lagen i dag och internationella konventioner ska tolkas och om att mer behöver göras för att skärpa lagstiftningen men också för att ta bort de hinder som finns för verkställighet.

Det är ett högt tonläge från vissa partier. Jag har ibland, herr talman, liknat det vid en teaterföreställning. Om man till exempel läser den långa artikel som Moderaterna skrev i tidningen i dag hittar man inte någonstans en lösning på frågan om hur man ska hantera de personer som de facto inte längre kommer att sitta i förvar.

Det finns andra förslag som kan vara intressanta, som mer resurser till Säkerhetspolisen, vilket vi är överens om. Det handlar även om att den utredning som nu sitter ska leverera förslag både om förlängda tider för verkställighetsförvar och bättre övervakningsmöjligheter med hemliga tvångsmedel samt titta på frågan om elektronisk fotboja.

De frågorna finns ju där i utredningen. Även de förslag som Säkerhetspolisen tog upp i sin hemställan till regeringen behandlas i utredningen, som kommer med sitt förslag i början av nästa år.

Finns det en plan för att se till att de här verkställigheterna genomförs snabbt? Jag vill påpeka att under föregående regering tillämpades LSU sex gånger, tror jag att det var. Mig veterligen arbetade man aldrig för att få utvisningar verkställda. Vid inget tillfälle försökte den tidigare regeringen undanröja verkställighetshinder. Jag säger i den här kammaren att regeringen jobbar för att undanröja verkställighetshinder. Det är på något sätt en ny position vi har här där regeringen jobbar med en mycket svår fråga. Ibland framställs det i debatten som att det är ofantligt enkelt att göra detta, men Sverige är ju trots allt en rättsstat, och regeringen måste följa såväl svensk lag som internationella åtaganden. Det tror jag att det finns ett brett stöd för i kammaren.

Jag är inte heller nöjd med den ordning vi har i dag, där dessa personer visserligen har anmälningsplikt fem dagar i veckan, där de inte kan arbeta i Sverige, där de inte har rätt att driva företag i Sverige och där deras rörelsefrihet är kraftigt begränsad, men där det behöver göras mer för att hålla koll på dessa individer och även begränsa deras möjligheter.

Sedan var det frågan om diplomatiska garantier. I Storbritannien finns ett intressant exempel. De har haft generella avtal om diplomatiska garantier som lyfts fram som ett föredöme. Utifrån den information vi har fått har dock Storbritannien trots avtalen inte kunnat verkställa utvisningar i flertalet av dessa fall. I ett känt fall – det mest kända – lyckades det, men först efter *tio års arbete*. Det säger något om komplexiteten i arbetet.

Men jag hoppas att vi kan ha en bred politisk enighet att vi tillsammans ska jobba för att göra det möjligt att också riva dessa verkställighetshinder och se till att dessa personer utvisas ur Sverige.

Anf. 11 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Herr talman! När jag lyssnar till Mikael Damberg är jag inte övertygad om att regeringen fullt ut förstår vidden av problemet. Det är inte ett förbud mot att driva företag för dessa personer som kommer att hålla Sverige säkert. Vi talar om helt andra typer av problem och helt andra typer av lösningar.



Vi har från Moderaternas sida pekat på flera saker som borde göras, både långsiktigt kopplat till diplomatiska garantier och här och nu för att förstärka Säkerhetspolisens anslag, det vill säga att hålla koll på dessa personer. De ska inte kunna röra sig ute i samhället. De kan ju gå på gatorna runt om i Sverige, och det är för mig helt oacceptabelt.

Men jag vill också påminna Mikael Damberg om att denna regering nu är inne på sitt sjätte år i regeringsställning. Jag undrar fortfarande vad regeringens plan är för att hantera situationen. När kommer vi att se resultat på riktigt?

Anf. 12 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S) replik:

Herr talman! Regeringen har höjt anslagen till både polisen och Säkerhetspolisen med ungefär 50 procent, och vi har höjt dem varje år. Vi prövar varje år vilka resurser som krävs för Säkerhetspolisen.

Det finns nu en utredning som föreslår exakt det som Johan Forssell föreslår, nämligen att vi ska ta fram bättre sätt att jobba med hemliga tvångsmedel, titta på elektronisk övervakning och se till att tiden för verkställighetsförvar kan bli längre. Det är vi överens om.

Men jag noterade att när debatten brakade igång lät det på Moderaterna som att Moderaterna hade någon lösning på att dessa personer inte skulle släppas ur förvar. I dag har det helt försvunnit. Det skrevs inte en rad om det i artikeln.

Om vi är överens om att svensk regering och svenskt parlament måste följa både svensk lag och internationella konventioner, då är det det som Johan Forssell beskriver som vi måste fortsätta att göra i Sverige. Jag uppfattar att partierna är överens om att vi behöver göra mer av detta. Då är det den utredning som kommer i början av nästa år som är helt avgörande.

Anf. 13 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Herr talman! Vi är helt överens om att regeringen måste följa svenska lagar. Men jag ska upplysa Mikael Damberg om någonting, nämligen att det går att förändra lagstiftning. Vi gör det varje dag i kammaren. Vi från Moderaterna har sagt att regeringen borde göra detta på en lång rad områden.

Det blir lite märkligt att höra ansvarig minister hela tiden prata om Moderaterna och recensera våra förslag. Var finns regeringens konkreta plan för att hantera detta? När kommer vi att få se resultat?

Anf. 14 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S) replik:

Herr talman! Min enda kommentar var att Moderaterna inte har föreslagit någonting som skulle förhindra att dessa personer släpps ur förvar. Det är väl en viktig information för dem som lyssnar på debatten och hör det höga tonläget.

Partierna är överens om att vi ska skärpa övervakningen av dessa personer. Vi är överens om att vi numera ska jobba med att försöka ta bort hinder för utvisning av sådana personer, och regeringen jobbar med detta. Men tro inte att det är enkelt. Det är ett målmedvetet arbete, och då är det bra om parlamentet också kan vara överens om sådana insatser som gör det mycket svårt för dessa personer att vistas i Sverige.

Anf. 15 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Herr talman! Som bekant har Sverigedemokraterna länge väckt motioner med förslag om att förändra lagen och förändra inställningen till förvarsmöjligheten från att vara något som enbart underlättar utvisning till att faktiskt säkerställa att dessa personer som utgör ett säkerhetshot inte ska släppas ut på våra gator.

Det kan i vissa fall vara så att det är omöjligt att hålla dem i förvar på obestämd tid, men jag tycker att inställningen från regeringens sida när man ändrar lagen måste vara att gå från att underlätta verkställighet till att faktiskt säkerställa att farliga människor inte släpps ut på våra gator.

Det kan finnas fall där personer inte riskerar tortyr eller dödsstraff i sina hemländer, där de fritt kan återvända, där det inte är omöjligt att hålla dem i förvar på obestämd tid. Är regeringen beredd att göra detta?

Jag återkommer med en till fråga i mitt andra anförande.

Anf. 16 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S) replik:

Herr talman! Min inställning är att vi ska göra det som Säkerhetspolisen begär av oss. De har inkommit med en begäran om en utredning om att förändra lagstiftningen. Utredningens direktiv möter på varje punkt Säkerhetspolisens begäran.

Betyder det då att man kan hålla folk i verkställighetsförvar på obegränsad tid? Nej, det gör det inte. Till och med Säpo konstaterar att det inte går om Sverige ska följa internationella konventioner, vilket jag uppfattar att det finns en stor majoritet för också i Sveriges riksdag.

Då måste det finnas bättre verktyg med hemliga tvångsmedel. Man måste se till att begränsa dessa personers möjligheter att agera i Sverige och ge Säkerhetspolisen och polisen bra resurser för att följa dessa personer så länge de befinner sig i Sverige.

Jag tror att det är viktigt att också titta på miljöerna, att komma åt de miljöer som radikaliserar. En annan miljö som Säkerhetspolisen har pekat på är skolmiljöerna – de religiösa skolorna – och att Säpo i dag inte har möjlighet att informera fristående skolor om att det jobbar våldsbejakande personer där. Det är inte bra!

Anf. 17 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Herr talman! När regeringen agerar på uppdrag av Säpos rekommendationer agerar Sverigedemokraterna på svenska folkets begäran om att trygga vårt land från farliga individer. Det är kanske den stora skillnaden mellan oss två i debatten.

Den andra frågan jag vill ställa gäller om ni nu vill släppa ut dessa personer i vårt land. Är ni beredda att hindra dessa personer, förbjuda dem, att predika i moskéer? I dag handlar det exempelvis om imamer, som i kraft av att de är imamer utgör ett säkerhetshot, då de radikaliserar andra personer. Tänker regeringen förbjuda dem att predika i Sveriges moskéer?

Anf. 18 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S) replik:

Herr talman! Det är viktigt att en regering i Sverige följer både svensk lag och internationella konventioner. Där måste man vara tydlig och våga stå för det också när det blåser. Annars har vi inte försvarat oss mot antidemokratiska krafter, som vi ska göra.

Sedan var det frågan om imamer. Det är olagligt att förespråka någon form av anslutning till terrorgrupper eller att finansiera terrorgrupper. Jag tycker att vi måste titta på inte bara dem utan också på svenska skolor där det i dag kan finnas våldsbejakande extremister. Jag hoppas att fler partier kan vara överens om att vi måste ändra regelverket även där.

Anf. 19 JOHAN HEDIN (C) replik:

Herr talman! Efter de fruktansvärda dåden i Paris 2015 togs initiativ till partiöverskridande samtal om hur vi bäst försvarar Sverige från terrorhot. Då tog regeringen sitt ansvar och visade ledarskap. Tillsammans med Alliansens partier hittade vi en fruktbar form för att arbeta tillsammans för att lösa allvarliga problem som riskerade att hota Sveriges säkerhet.

I två steg fattades en rad beslut för hur luckor som hade identifierats skulle täppas till. En av dessa luckor var hur vi hanterar dessa personer, som genom att utgöra ett hot mot rikets säkerhet saknar egentlig rätt att uppehålla sig i vårt land men som vi på humanitära och rättsliga grunder inte kan utvisa.

Flera debattörer kommer säkert att beröra saktfärdigheten i arbetet. Men jag identifierar ett strukturellt problem hos regeringen, nämligen att man saknar en tydlig plan för rättspolitik. Vad vill man egentligen? Vad vill man prioritera? Hur ser det långsiktiga bygget av det trygga samhället ut? Det är frågor som jag, och säkert många andra, skulle vilja ha svar på.

Anf. 20 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S) replik:

Herr talman! Det är en viktig fråga.

Först vill jag säga att också i fråga om LSU-lagstiftningen har vi försökt involvera genom att utgå från Säkerhetspolisens begäran om hur översynen skulle se ut och ta hand om alla synpunkter därifrån. Sedan kom ett tillkännagivande från riksdagen. Även det är omhändertaget i den utredning som kommer att leverera sina förslag i början av nästa år. Jag uppfattar att det finns bred enighet om inriktningen på den utredningen om att skärpa LSU-lagstiftningen.

En bredare fråga, där jag tror att Centerpartiet har en stor poäng, är att mycket av rättspolitik i dag blir lite snuttifierad och inte tillräckligt långsiktig, kraftfull eller systematisk till sin karaktär. Därför har jag välkomnat att Centerpartiet lyft fram frågan om en trygghetsberedning för att jobba mer systematiskt med frågorna under längre tid. Jag tror att det skulle gynna både debattklimatet och framför allt en långsiktigt hållbar rättspolitik på flera områden.

Anf. 21 JOHAN HEDIN (C) replik:

Herr talman! Den som gör anspråk på att regera landet och kräver stora uppoffringar och positionsförflyttningar av andra för att få göra det är ansvarig för att bygga starkt förtroende och se till att den plan man borde ha är så väl förankrad i Sveriges riksdag att den går att genomföra.

Min bild är att regeringen i avsaknad av någon tydlig inriktning på detta område agerar först när andra skapat ett opinionstryck. Det är i och för sig bra att andra kliver fram och driver på när regeringen inte gör det, och jag välkomnar att regeringen välkomnar våra förslag. Men utan tydliga prioriteringar skapas också en ryckighet i rättspolitik.

Anf. 22 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S) replik:

Herr talman! Jag tror att Johan Hedin har en poäng med problemet med ryckighet. Därför tror jag att Centerpartiets förslag om en trygghetsberedning är klokt. Vi kommer att återkomma till det.

Men det är också så att denna regering har gjort mer än tidigare regeringar på det rättspolitiska området. Det kommer vi att fortsätta göra, för vi har bestämt oss för att trycka tillbaka framför allt det grova våldet som präglar gängmiljöerna i Sverige.

Det gör vi också med ett samarbete i denna kammare, inte minst med Centerpartiet och Liberalerna. Vi är överens om att göra kraftfulla satsningar till exempel på polisen och dess villkor som en viktig beståndsdel i att trycka tillbaka kriminaliteten i Sverige.

Anf. 23 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik:

Herr talman! Vänsterpartiet anser att det ska vara förvaltningsrätten och inte regeringen som fattar beslut om lagen om särskild utlänningskontroll.

Jag har två korta, enkla frågor till ministern:

Varför ska det vara politiskt tillsatta ministrar i stället för juridiskt utbildade domare som beslutar i dessa ärenden, som ytterst handlar om rikets säkerhet?

Vilken juridisk kompetens har en minister som en domare i förvaltningsrätten inte har?

Anf. 24 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är otroligt viktigt att försvara lagen om särskild utlänningskontroll. Jag tror inte heller att vi ska ändra strukturen på den.

I fråga om avgörandet har man velat ha en yttersta överklagandemöjlighet hela vägen upp till regeringen. Det har vi i dag, och därför fattar vi beslut. Vi har gjort det i dessa ärenden och gått på Säpos rekommendation om utvisning.

I nästa skede av detta blir det ännu viktigare att vi har bra samarbete mellan till exempel regeringen och Säkerhetspolisen när det handlar om att försöka undanröja de hinder som finns för verkställighet. Där är det till stor del internationella förhållanden och förhållandena i enskilda ärenden som kommer att avgöra om vi lyckas eller inte.

Anf. 25 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik:

Herr talman! Jag håller med ministern om att detta är komplicerad lagstiftning. Det jag är ytterst orolig över är att politiska vindar i framtiden ska blåsa åt ett mer odemokratiskt håll.

Genom att flytta processen från det politiska rummet, från Regeringskansliets stängda rum, till en öppen domstol som är van att fatta svåra beslut säkrar vi demokratin och rättssäkerheten.

Anf. 26 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S) replik:

Herr talman! Jag tror att det är viktigt att se att LSU-ärenden gäller utländska medborgare som vistas i Sverige. Det finns ingen obegränsad rätt för utländska medborgare att vistas i vårt land. Bedömer man i Sverige

att dessa personer utgör ett hot mot rikets säkerhet eller kan omfattas av terroristmisstankar har Sverige rätt att bestämma att de inte längre ska finnas i Sverige. Jag tycker inte att det är en orimlig ordning, och därför är jag lite oroad över att Vänsterpartiet faktiskt har ifrågasatt den här lagen.

Anf. 27 ANDREAS CARLSON (KD) replik:

Herr talman! Mikael Damberg var i slutet av ett replikskifte inne på att komma åt miljöerna bakom extremismen och terrorismen. Mot bakgrund av det vill jag ställa en fråga.

I terroröverenskommelserna både 2015 och 2017 kom vi överens om att inga offentliga medel ska gå till personer eller organisationer som främjar extremism. Men fortfarande har inget hänt. Säkerhetspolisen har, som jag sa i mitt anförande, varit tvungen att gå ut och varna om detta.

Mina frågor är: Vad är åtgärderna? När kommer propositionen? Och är Mikael Damberg beredd att pröva och gå fram med ett förslag om att förbjuda utländska extremister från att finansiera moskéer i Sverige?

Anf. 28 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S) replik:

Herr talman! Jag vill gärna svara på frågan, men i debatten lät det och fortsätter det låta på Kristdemokraterna som att LSU-lagstiftningen kan ändras så att man håller dessa personer inne på obegränsad tid, eller åtminstone ett år, trots att det finns hinder för verkställighet. Kan Andreas Carlson nu bekräfta att även Kristdemokraterna förstår hur svensk lagstiftning och internationella konventioner ser ut och att det inte råder någon osäkerhet om att detta var felaktiga påståenden från Kristdemokraternas sida under debatten? Det är det första.

Det andra är att jag tycker att det är jätteviktigt att strypa pengarna till extremism. Sedan är det inte helt enkelt hur man gör det eller vilka system man ska ha för det. Vi har haft en utredning som tittat på hur man ska jobba med bidragsgivning och annat och har kommit med förslag på det området. Vi har diskussionen som Andreas Carlson själv är inne på om hur internationell finansiering av en del extremismmiljöer sker.

Men detta sker också i svensk skola. Jag tycker att det är helt otillständigt att vi i dag har en ordning att Säkerhetspolisen kan informera ägare till fristående skolor om det finns misstankar om extremism. Men om det finns en misstänkt lärare på en fristående skola får Säpo inte informera om det. Det går inte att ha det på det sättet.

Anf. 29 ANDREAS CARLSON (KD) replik:

Herr talman! Jag har ont om tid men ska försöka svara på Dambergs frågor.

Jag noterar att det inte kom något tydligt svar på hur man ska komma åt grundproblemet och inget förslag från regeringen att förbjuda finansiering av utländska extremister som går in och betalar moskéer i Sverige.

Vad gäller skolor är problemet inte de registrerade konfessionella friskolorna. Aktiebolaget Vetenskapsskolan exempelvis är inte en religiös friskola.

Vad gäller förvarstiderna tycker vi att regeringen inte har gjort tillräckligt för att hålla dessa säkerhetsrisker i förvar.

Anf. 30 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S) replik:

Herr talman! Pratar vi miljöer måste jag säga att om det finns religiösa skolor som på något sätt indoktrinerar barn redan från början är det ett jättestort problem.

Jag tycker att vi ska vara tuffare mot religiösa skolor i Sverige. Personligen vill jag inte ha dem över huvud taget – förutom naturligtvis för våra nationella minoriteter, som vi ska slå vakt om. Det är det ena.

Det andra är att i dag får Säkerhetspolisen inte ens informera en fristående skola om det jobbar en person i lärarkollektivet som är kopplad till våldsbejakande extremism. Det är helt orimligt, och det skulle kunna lösas med en ganska enkel ändring av offentlighetsprincipen.

Anf. 31 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Herr talman! För Liberalerna är det centralt att vi i det samarbete vi har med regeringen hela tiden förstärker det svenska rättsväsendet i allmänhet och polisen och Säkerhetspolisen i synnerhet. Därför ger vi i dag mer pengar – riktiga pengar, herr talman – än den svenska polisen och Säkerhetspolisen någonsin har haft. Det är viktigt.

Inrikesministern har varit inne en hel del på det förebyggande arbetet. För Liberalerna är det centralt att till exempel Center mot våldsbejakande extremism flyttas från Brå till polisen. När kommer det förslaget?

Vi tycker att vi behöver stärka insynen i Folkbildningsrådet för att se till att pengar inte går till konstiga saker, det vill säga extremism i största allmänhet.

Vi ser fram emot förslag om att förbjuda utländsk finansiering, som någon tidigare talare här nämnde. Detta är centralt i det förebyggande arbetet. Vi får inte vara naiva. Det är ett ekosystem av människor som i dag ägnar sig åt att radikaliserar och skapa nya extremister, och det är ett ständigt hot mot människors liv i Sverige.

Anf. 32 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S) replik:

Herr talman! Jag tror att det är otroligt viktigt att vi nu har lämnat den diskussion som bara handlar om terror och att hitta potentiellt farliga människor för att titta på de miljöer som bidrar till radikaliserar. Där har CVE en nyckelroll när det gäller att informera myndigheter och kommuner i dessa frågor för att hjälpa dem att göra rätt bedömningar och komma framåt, i nära samarbete med Säkerhetspolisen och polisen. Jag för en nära dialog med CVE och andra om hur denna verksamhet kan utvecklas ytterligare. Vi kan väl återkomma till hur den diskussionen kan komma vidare.

Det är helt nödvändigt att det finns en bra insyn i Folkbildningsrådet, att man tar frågan om resursfördelning till civilsamhället på stort allvar och att vi har väldigt stor kontroll över om det finns internationella aktörer som vill påverka den svenska debatten från andra länder. Här ser jag fram emot ett fortsatt gott samarbete.

Anf. 33 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Herr talman! Det är helt centralt att CVE flyttas till polisen – det är där de hör hemma. Polisen har i sig ett viktigt förebyggande och informerande arbete att utföra för att vi på lång sikt ska kunna pressa tillbaka detta vansinne vi talar om.

Jag har slutligen en annan fråga. Kopplar regeringen ihop undanröjandet av verkställighetshinder med det stöd som Sverige eventuellt ger till några av de aktuella länderna? Vi måste sätta maximal press så att dessa hinder snarast möjligt kan undanröjas.

Anf. 34 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S) replik:

Herr talman! Vi jobbar för att undanröja verkställighetshinder, men jag vill helst inte i offentligheten diskutera hur vi gör detta. Det skulle de facto kunna försvåra möjligheten att lyckas. Det handlar inte så mycket om generella insatser utan om enskilda länder och personer och de bedömningar som görs i de enskilda fallen. Vi bör, i samarbete med Säkerhetspolisen, göra ett gediget arbete och försöka nå framgång, snarare än att tala om det.

Anf. 35 JOHAN FORSSELL (M):

Herr talman! Vi har från Moderaternas sida i denna debatt pekat på flera konkreta saker som kan göras för att råda bot på denna mycket bekymmersamma situation. Vi behöver förändra lagen om särskild utlänningskontroll. Vi behöver inleda ett arbete gällande diplomatiska garantier, så som sker i flera andra länder. Vi behöver ytterligare skärpa antiterrorlagstiftningen och till att börja med genomföra det som vi var överens om redan för fyra år sedan. Mycket av det väntar vi fortfarande på.

Vi behöver också gå vidare och uppvärdera det svenska medborgarskapet och säkerställa att personer som väljer att begå terroristbrott kan få sina svenska medborgarskap återkallade och utvisas. Och vi behöver här och nu öka resurserna till Säkerhetspolisen för att ge dem bättre förutsättningar att punktbevaka personer som utgör ett hot mot Sveriges säkerhet och även att stärka det viktiga utredningsarbetet.

Herr talman! Jag har under denna debatt ställt en enkel fråga till ansvarig minister: Vad är regeringens plan för att hantera denna situation? Men det finns ingen plan. Det låter på Mikael Damberg som att han är i opposition. Han står och talar om alla andra partiers förslag och vad alliansregeringen gjorde eller inte gjorde. Men den här regeringen är nu faktiskt inne på sitt sjätte år vid makten. Någon gång, Mikael Damberg, är det dags att kliva fram och visa lite ledarskap och ta lite ansvar.

Ta detta med det goda samarbetet med Säkerhetspolisen. Efter att Säkerhetspolisen skickar en inlägga till regeringen tar det ett och ett halvt år innan regeringen gör någonting. Herr talman! Är detta exempel på bra samarbete?

Nej, jag ställer mig fortfarande frågan: Vad är planen? Jag vet att detta är komplicerat och svårt. Men allra svårast är det för den som aldrig försöker. Så, inrikesministern, vad är regeringens plan?

(Applåder)

Anf. 36 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S) replik:

Herr talman! Det spelar ingen roll hur många gånger man i högt tonläge säger att det inte finns någon plan om de åtgärder man själv presenterar i princip är samma förslag som jag redovisat i talarstolen. Har vi då samma plan? Det handlar om att skärpa lagstiftningen om verkställighetsförvar, se till att man kan jobba med hemliga tvångsmedel, undersöka om det är möjligt med elektronisk fotboja och jobba med verkställighetshinder, som den här regeringen gör men den tidigare regeringen inte gjorde under åtta

år. Det är ju detta som är planen – att jobba målmedvetet och systematiskt med att skärpa lagstiftningen och se till att de blir utvisade.

Anf. 37 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Herr talman! Jag nämnde fyra konkreta saker. Ingen skulle vara nöjdare än jag om Mikael Damberg kunde ge ett besked om att man till exempel kommer att inleda ett arbete om återkallande av medborgarskap och lägga fram en extra ändringsbudget med kraftigt ökade anslag till Säkerhetspolisen. Om detta är beskedet är jag mer än nöjd. Då tar jag gärna i hand på det här och nu. Det är bara att komma fram och göra det i så fall. Då kan vi bli överens. Men nu krävs det handling, inte bara en massa ord.

Anf. 38 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S) replik:

Herr talman! Det kanske inte bara krävs ett högt tonläge. Det är kanske inte det som kan få Moderaterna att växa i opinionen, utan man kanske också måste ha substans bakom det man säger.

Vi kan diskutera återkallande av medborgarskap, men det berör absolut inte LSU-ärenden. De gäller ju utländska medborgare! Det är själva poängen med detta. Om vi nu diskuterar en handlingsplan för att råda bot på detta måste det röra sig om åtgärder som slår mot de problem vi diskuterar här och nu.

Anf. 39 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Herr talman! Det vi diskuterar här är kanske inte andra partiers tonläge eller opinionsutveckling. Vi diskuterar säkerhetshot, som just nu rör sig fritt på gatorna ute i det svenska samhället. Jag tycker att detta är genuint allvarligt, och det vore klädsamt om ansvarig minister kunde ta det som håller på att hända på lite större allvar.

Vi har presenterat en politik, men regeringen talar om vad andra partier gör eller inte gör eller har gjort. Det är dags att kliva fram nu, ansvarig minister!  
(Applåder)

Anf. 40 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Herr talman! Jag tror inte att det blir så mycket tango med regeringen i denna fråga. Deras politik ligger fast, och de har inte presenterat någon annan viljeinriktning. Det blir vi i oppositionen som får träda fram.

För att diskutera konstruktiva förslag kopplat till LSU vill jag fråga om Moderaterna är beredda att ställa sig bakom Sverigedemokraternas förslag om att förbjuda utländska imamer som utgör ett säkerhetshot enligt LSU att besöka moskéer. Om de besöker moskéer ska de kunna förvänta sig ett frihetsberövande straff. Är Moderaterna beredda att ställa sig bakom ett sådant förslag?

Anf. 41 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Herr talman! Tack, Adam Marttinen, för frågan! Vi är ense om att vi bör vända på alla stenar för att säkerställa att dessa säkerhetshot inte kan röra sig fritt ute i samhället och fortsätta med sin verksamhet. När det gäller detta konkreta förslag bör man dock pröva genomförbarheten; där har jag en del frågor. Men vi kommer att titta på alla förslag som läggs fram i



justitieutskottet och sedan naturligtvis göra en bedömning. Vi talar inte om vad som helst här utan om hot mot rikets säkerhet.

Prot. 2019/20:41  
29 november

-----  
*Särskild debatt om  
verkställighet av  
utvisning av personer  
som utgör säkerhetshot*

Anf. 42 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Herr talman! Jag ser fram emot att vi sakligt kan diskutera fler frågor.

Den andra frågan gäller såklart viljeinriktningen när det gäller förvar. Vi har hört regeringen säga att det är helt omöjligt att hålla människor i förvar efter det att ett verkställighetshinder har uppstått. Vi tror att det går att testa lagen på ett helt annat sätt när det gäller personer som exempelvis inte riskerar dödsstraff eller tortyr. Är Moderaterna beredda att ställa sig bakom förslaget om en ny viljeinriktning gällande förvar, så att vi säkrar våra gator från personer som utgör ett terrorhot snarare än att ha dem i förvar för att göra det enkelt att utvisa dem?

Anf. 43 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Herr talman! De konventioner som styr detta är inte helt exakta i sin utformning. Man kan använda sig av exemplet Storbritannien. Det är i och för sig sant att de blev fällda, men det var på grund av diskrimineringsgrunden snarare än själva förvarsinstrumentet. Vi tror att det finns förutskattningar att se över denna lagstiftning, även när det föreligger verkställighetshinder. Vi har från Moderaternas sida redan tidigare pekat på att detta behöver göras, och vi kommer såklart att fortsätta med det.

Anf. 44 ADAM MARTTINEN (SD):

Herr talman! Det finns ingen självklar rätt för utlänningar att vistas i Sverige, framför allt inte om de utgör ett säkerhetshot mot vårt land. Då ger lagen om särskild utlänningskontroll möjlighet för Sverige att ta dessa personer i förvar till dess att de ska utvisas.

Nu har det visat sig att väldigt få personer kan utvisas för att det råder verkställighetshinder. Personer riskerar dödsstraff eller tortyr, och då är det regeringens ansvar att jobba med diplomatiska garantier. Där har vi kanske kritik att rikta mot att man inte har varit tillräckligt aktiv tillräckligt tidigt för att göra detta möjligt.

Sverigedemokraterna lägger dock konkreta förslag kopplade till LSU på bordet till dess att vi har en helt annan lagstiftning på plats, som gör det möjligt att nå bättre framgång. Det handlar om att förbjuda utländska imamer, som enligt lagen om särskild utlänningskontroll ska utvisas för att de utgör ett säkerhetshot, att besöka moskéer. Om de besöker moskéer ska en frihetsberövande påföljd vänta dessa imamer. Det är just i sin roll som imamer de utgör ett säkerhetshot och fungerar som nätverkare i sina miljöer för att radikaliserar andra personer till att utföra terroråd eller utgöra säkerhetshot på andra sätt.

Det här är ett konkret förslag som Sverigedemokraterna lägger på bordet i dag. Jag tycker att andra partier ska ta till sig detta när vi diskuterar den proposition med marginella justeringar som regeringen så småningom kommer med.

Vidare handlar det om viljeinriktningen i LSU. Vi vill hålla personer i förvar för att de utgör ett säkerhetshot. Vi vill inte som regeringen hålla dem i förvar för att det ska gå enkelt att utvisa. Det är givetvis en fördel, men när det inte går att utvisa dem måste det finnas möjlighet att hålla individer i förvar för att hålla dem borta från Sveriges gator. Det måste

finnas en viljeinriktning i politiken för hur vi utformar framtidens lag om särskild utlänningskontroll.

Anf. 45 JOHAN HEDIN (C) replik:

Herr talman! Jag är inte riktigt klar över hur Sverigedemokraterna egentligen ser på frågan om verkställighetshinder med hänvisning till Europakonventionen för mänskliga rättigheter.

Adam Marttinen får gärna ge ett tydligt besked om vad som gäller. Ska människor som har ett utvisningsbeslut utvisas i strid med Europakonventionen för mänskliga rättigheter, eller ska de inte?

Anf. 46 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Herr talman! Det finns olika skäl till verkställighetshinder. Ett skäl är att man riskerar dödsstraff eller tortyr i sitt hemland. Då finns möjlighet för Sverige och andra länder att upprätta diplomatiska garantier med antingen medborgarskapslandet eller andra länder.

Det finns också fall där personer inte riskerar dödsstraff eller tortyr men där medborgarlandet inte tar emot dem för att de tvångsutvisas. I dessa fall skulle man kunna hålla dem i förvar, med omprövning, så att de inser att tiden i Sverige är förbrukad. Då kan de återvända frivilligt utan att riskera tortyr eller förföljelser.

Anf. 47 JOHAN HEDIN (C) replik:

Herr talman! Det finns mycket att säga om det. Europakonventionen för mänskliga rättigheter ger också vid handen att man inte kan låsa in folk hur som helst utan rättslig grund.

Vad gäller de diplomatiska garantierna, låt mig nämna ett namn: Najah al-Shammari. Han är statsråd i en regering som Adam Marttinen vill kroka arm med för att komma överens om diplomatiska garantier. Denna person genomför systematiskt krigsbrott och förtrycker sin befolkning i egenskap av försvarsminister i Irak. Dessutom begår han bidragsbrott mot svenska staten.

Anf. 48 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Herr talman! Det finns en tydlig skillnad mellan oss. Johan Hedin står upp för den lagstiftning som har släppt ut radikala islamister i vårt land som utgör ett säkerhetshot. Han är helt tillfreds med att de kan fortsätta att besöka moskéer i Sverige och radikalisera andra. Deras verksamhet har lett till att vi på kanske tio år har gått från att ha ett par hundra islamister till att ha 2 000 radikala islamister.

Det finns en tydlig skiljelinje i denna politik, och den har vi redogjort för på varsitt håll.

Anf. 49 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Herr talman! Min fråga till Adam Marttinen liknar den Johan Hedin nyss ställde. Sätter Europakonventionen om mänskliga rättigheter några gränser för Sverigedemokraterna vad gäller vilka åtgärder de är beredda att vidta? Det gäller till exempel hur länge människor ska hållas inlåsta.

Liberalerna välkomnar utredningen, och man kan ha hur många fotbollar som helst och övervaka människor maximalt. Men finns det någon

gräns för detta, eller bryr sig Sverigedemokraterna inte om Europakonventionen om mänskliga rättigheter?

Prot. 2019/20:41  
29 november

-----  
*Särskild debatt om  
verkställighet av  
utvisning av personer  
som utgör säkerhetshot*

Anf. 50 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Herr talman! Jo, vi bryr oss om konventionen om mänskliga rättigheter. Det jag talar om är en viljeinriktning. Vill vi som nation i Europa ha möjlighet att hålla personer i förvar i syfte att säkra Sveriges gator från farliga individer? I dag har vi verkställighetsförvar för att det ska underlätta utvisning, det vill säga ingen viljeinriktning.

Vi vill ha en viljeinriktning där man i enskilda fall och i enlighet med Europakonventionen kan hålla personer i förvar längre tid än man kan i dag. Men den viljeinriktning som ska styra detta finns inte hos andra partier än Sverigedemokraterna.

Anf. 51 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Herr talman! Tror Adam Marttinen på allvar att regeringen inte gör vad man kan för att snarast bli av med dessa människor? Det är nästan paranoida åsikter som kommer från Sverigedemokraterna. Givetvis vill regeringen, Liberalerna, ja, alla här snabbast möjligt bli av med dessa människor, för de är inte önskvärda. Men vi har lagar att följa. Vi håller på att stifta lagar som ökar möjligheten till övervakning och förhoppningsvis inkapacitering.

Civiliserade stater sätter dock gränser och följer lagar. Vill inte Adam Marttinen följa dem?

Anf. 52 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Herr talman! I mitt första anförande redogjorde jag för att vi vill följa dem och hur vi kan tänka oss att kringgå de lagar som reglerar just dessa begränsningar. Det handlar om enskilda fall där det ska vara möjligt att hålla personer i förvar under en längre tid.

Vi vill se en annan viljeinriktning. Dessutom har vi lagt andra förslag på bordet som gör det mindre attraktivt för utlänningar att vistas i Sverige, just för att minska risken för att dessa personer utövar sin extremism i Sverige eller utgör ett hot och för att öka möjligheten att få dem att återvända frivilligt.

Anf. 53 JOHAN HEDIN (C):

Herr talman! I sådana här debatter blir det lätt stora ord, högtravande beskrivningar av principer och svallande känslor. Det är både bra och intressant, men ska vi lösa konkreta problem måste vi bli lite tekniska.

Det finns en befogad oro för att lagen inte tillåter att farliga människor kan hållas bakom lås och bom. Det finns också en rimlig kritik mot bristande rättssäkerhet då människor utan att ha blivit dömda för brott hålls inlåsta.

Vi kan inte låsa in folk utan rättslig grund. I en rättsstat *vill* vi inte låsa in folk utan rättslig grund. Men låt oss då skapa en rättslig grund för att skydda vårt land som är proportionerlig och rättssäker.

Herr talman! Jag har ett förslag, och det är att vi ändrar lagen så att brott mot anmälningsplikten utgör en ny grund för frihetsberövande och att straffen skärps så att fängelse blir den normala påföljden. På så vis täp-

per vi till en potentiellt livsfarlig lucka där någon annars skulle kunna förbereda allvarliga brott.

Detta borde kunna läggas in som ett tilläggsuppdrag till den utredning som nu pågår och som ska se över lagen om särskild utlänningskontroll. Nog borde det gå att få stöd i riksdagen för en sådan åtgärd.

Förutom denna nya tanke stöder även Centerpartiet strävandena att utöka den tid någon kan tas i förvar i väntan på verkställighet av utvisning så att den harmonierar med vad som gäller i våra europeiska grannländer.

Anf. 54 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar Johan Hedin för ett konstruktivt förslag i debatten: att man ska kunna ha frihetsberövande påföljder för överträdelse av exempelvis anmälningsplikten hos polisen. Det är något som Sverigedemokraterna givetvis skulle ställa sig bakom.

Jag har en konkret fråga: Är Centerpartiet berett att ställa sig bakom Sverigedemokraternas förslag om att förbjuda exempelvis utländska imamer att besöka moskéer för att hindra dem att fortsätta med den verksamhet som de enligt lagen om särskild utlänningskontroll har gjort sig skyldiga till?

Anf. 55 JOHAN HEDIN (C) replik:

Herr talman! Det måste vara lätt att vara sverigedemokrat, för då behöver man inte ta hänsyn till internationella konventioner eller grundlag – eller ens till om de förslag man lägger fram är genomförbara. Man kan lägga fram en lång rad braskande förslag som verkar bra.

Dock måste varje förslag som läggs fram analyseras utifrån den potential det har att lösa ett konkret problem och vad som finns i motstående vågskål. I motstående vågskål finns i detta fall till exempel genomförbarhet utifrån grundlag.

Anf. 56 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Herr talman! Detta fungerar i andra länder och skulle kunna genomföras i Sverige. Men givetvis ska man utreda det och hitta en framkomlig väg för att nå detta resultat.

Frågan är vad Centerpartiet har för viljeinriktning. Tycker Centerpartiet att det är rimligt att utländska imamer ska kunna besöka moskéer och predika för och radikaliserar människor trots att de ska utvisas för att de utgör ett säkerhetshot? Viljeinriktningen måste vara glasklar från fler partier.

Anf. 57 JOHAN HEDIN (C) replik:

Herr talman! Låt mig vara fullständigt klar på en punkt. Jag vill inte att en enda kotte ska ägna sig åt spridandet av våldsbejakande budskap eller antidemokratiska aktiviteter. Men vi har lagar att följa, och religionsfriheten är en utomordentligt viktig princip i Sverige och andra demokratiska rättsstater.

Man kan inte bara hitta på saker i riksdagens kammare och tro att det går att genomföra. Men jag ska ge Adam Marttinen the benefit of the doubt. Jag är beredd att titta på precis vartenda förslag som kan stärka säkerheten i Sverige.

Anf. 58 LINDA WESTERLUND SNECKER (V):

Herr talman! Vad denna debatt egentligen handlar om är att alltför många högerpartier vill att vårt samhälle ska upplevas som en otrygg plats med hög kriminalitet, där det ena dagen är våldsbejakande jihadism som är hotet och den andra dagen förörternas kriminella gäng. Denna otrygghet och kriminalitet skyller man på ”någon annan”, alltså den del av befolkningen som inte ser ut att vara född i Sverige. Invandrare och flyktingar utmålas som farliga, kriminella och några som förstör Sveriges ekonomi.

Kriminalitet och otrygghet är själva ryggraden i denna politik, och att utvisa och kasta ut invandrare är lösningen, allt för att borgerliga partier ska gömma hur Sverige har slitits isär ekonomiskt och hur rika har blivit rikare och fattiga fattigare.

Grunden i kriminalitet är fattigdom, inte vilket land man kommer ifrån. Men Moderaterna och Kristdemokraterna sänker skatten för de rika, stänger ned socialtjänsten i Göteborg och sparkar alla läkare från Stockholms sjukhus. Och sedan beskyller de asylsökande för att skapa otrygghet.

Det enda som är farligt är partier vars enda politik bygger på rädsla och att göra skillnad på folk och folk. När fler och fler partier anammar den felaktiga och förenklade bilden att det är flyktingar och invandrare som står för otryggheten gör detta något med samhällsdebatten. I stället för att minska klyftor mellan människor växer fientligheten. I stället för att skapa en välfärd för alla skapas ett vi och ett dom.

Varje gång Moderaternas Johan Forssell öppnar munnen växer Sverigedemokraterna med några procent.

Anf. 59 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Herr talman! För Vänsterpartiet handlar allt om klass. Fattiga människor blir kriminella, och rika människor skor sig på fattigas bekostnad. Men i det här fallet diskuterar vi lagen om särskild utlänningskontroll, som reglerar personer som utgör ett säkerhetshot. I de flesta fall är det terrorister, islamistiska sådana.

Min korta fråga, bara som en reality check här för Vänsterpartiet i debatten, är: Är samtliga dessa individer som ska utvisas enligt lagen om särskild utlänningskontroll att benämna som fattiga individer?

Anf. 60 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är intressant, Adam Marttinen, att Sverigedemokraterna har mycket gemensamt med våldsbejakande jihadism. Ni hatar feminister, bögar, flator och klimataktivisterna, och ni är väldigt sugna på att förminska och inskränka religionsfriheten. Det är spännande att ni har så mycket gemensamt och att tonläget ändå är så högt.

Anf. 61 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Herr talman! Här har vi dravlet och pinsamheten i Sveriges riksdag personifierad: Linda Westerlund Snecker i debatten. Tack för inlägget!

Men när det gäller svaret på frågan: Kan man se en klassanalys i detta? De personer som utförde terrordåden i London var välutbildade individer. Detta är ett ideologiskt krig och har inget med klass att göra. Försök komma in i debatten och se verkligheten för en gångs skull!

Anf. 62 TALMANNEN:

Jag vill erinra om att vi ska undvika personangrepp av det slaget i Sveriges riksdag.

Anf. 63 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik:

Herr talman! Personangrepp är det enda Adam Marttinen och Sverigedemokraterna kan hantera. Svåra frågor är de helt inkapabla till.

Jag har en reality check för Sverigedemokraterna: Det som vi diskuterar är personer som inte har begått brott men som utgör en säkerhetsrisk för Sverige. Detta kan ni inte skilja på, Adam Marttinen. Det är äpplen och päron. Vad ni vill göra är en fruktsallad i er populistiska politik.

Anf. 64 JOHAN HEDIN (C) replik:

Herr talman! Alla har rätt att ta del av de skäl som anförs för att man ska få sitt uppehållstillstånd upphävt, men till skillnad från i brottmålsprocesser kan det inte alltid avslöjas hur de rättsvårdande myndigheterna fått del av den information som ligger till grund för beslutet. Detta skulle röja viktig information om hur man kan arbeta, något som skulle försvaga skyddet mot rikets säkerhet allvarligt.

Det förslag som Linda Westerlund Snecker för fram är intressant men löser inte själva problemet. Eller menar hon att den information som ligger till grund för hur uppgifterna har framkommit ska röjas i en sådan process?

Anf. 65 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik:

Herr talman! Jag anser absolut inte att de väldigt känsliga skäl som finns för att vissa personer utgör ett säkerhetshot mot Sverige ska röjas. Det är därför processen ska in i domstol, för svensk rätt är proffs på sekretess, på svåra bedömningar och på att hålla saker hemliga. Några som inte är proffs på detta är vi politiker. Jag tycker inte att man på Regeringskansliet ska sitta på sådana uppgifter och avgöra i så extremt svåra fall.

Anf. 66 JOHAN HEDIN (C) replik:

Herr talman! Jag kan köpa det principiella resonemanget, men faktum kvarstår att Linda Westerlund Snecker vill tvinga säkerhetsvårdande myndigheter att i en domstolsprocess röja viktig information till en bredare krets än bara de som jobbar med dessa frågor. Vissa saker måste kunna hållas hemliga för att de ska kunna göra sitt viktiga jobb att skydda Sverige från terrorangrepp och andra hot mot riket säkerhet.

Anf. 67 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik:

Herr talman! Det är därför vi i svenska domstolar har principer som stängda dörrar och hård sekretesslagstiftning, och det är därför svenska domstolar beslutar om hemliga tvångsmedel – just för att det handlar om väldigt känsliga ärenden.

Jag tror att om vi utreder denna fråga och ser till att vi garanterar demokratin och rättssäkerheten genom att låta dessa beslut fattas av juridiskt utbildade domare, inte av politiska ministrar som flaxar dit vinden vänder, så garanterar vi rättssäkerheten i många år framåt.

Anf. 68 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Herr talman! Denna debatt är komplicerad. Att behålla balansen och vettet när man kokar av ilska är viktigt.

Om man ändå är lite kall här ser man hur vi angrips av diverse populistiska förslag, och alla möjliga rättsliga konventioner som slår fast att Sverige är ett civiliserat land ska överges. Detta kommer också från Vänsterpartiet, som på allvar menar att vi ska ha rättegångar där det ska redogöras för vilka personer som antagligen har vittnat inom vår informationsinhämtning för att tala om att personer ägnar sig åt saker som gör att vi inte vill ha dem här. Det är allvarlig brottslighet.

Vi pratar om icke-svenska medborgare som måste kunna utvisas. Skulle regeringen inte ha jurister på plats? Det kryllar ju av jurister där.

Anf. 69 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik:

Herr talman! Till skillnad från Johan Pehrson litar jag på svenskt rättssystem. Jag litar på våra domstolar. Jag litar på våra domare och på att de är ytterst professionella. Vi har system som stängda dörrar och sekretess. Otroligt svåra beslut fattas varje dag i svenska domstolar. De är extremt vana vid det. Några som inte är vana att fatta sådana beslut är vi politiker och tillsatta ministrar på Regeringskansliet. Jag litar mer på våra statliga myndigheter när det gäller att kunna göra ett långsiktigt och demokratiskt ställningstagande i sådana här frågor.

Anf. 70 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Herr talman! Menar Linda Westerlund Snecker att personer som vittnar och berättar och som ligger till grund för de beslut som i dag fattas när icke-svenska medborgare inte är önskvärda eller ska utvisas ska uppträda i domstol inför advokater och inför den person som det gäller? Tror inte Linda Westerlund Snecker att dessa personer hotas? Det kan vara demokratikämpar från Iran eller människor som jobbar för kvinnors rättigheter i Turkiet eller vad man vill. Det är ju en situation där dessa personer utsätts för livsfara.

Anf. 71 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik:

Herr talman! Det är just därför vi har ett utarbetat system i svenska domstolar där man har videolänk med vittnen och stängda dörrar och där man skiljer de olika parterna åt. Jag säger inte att vi ska applicera en brottmålsprocess, utan jag föreslår att man ska sitta i förvaltningsrätten när det gäller dessa ärenden. Detta behöver utredas och tittas på, men principen står jag fast vid. Jag tycker att svenska domstolar och juridiska domare är mycket mer kompetenta att besluta i sådana här ärenden än politiskt tillsatta ministrar.

Anf. 72 ANDREAS CARLSON (KD):

Herr talman! Jag vill inledningsvis tacka Moderaterna för initiativet till denna debatt. Den har varit klargörande på många sätt.

När man lyssnar på statsrådet Mikael Damberg låter det emellanåt som att han är oppositionspolitiker eller företrädare för någon form av tanke-smedja. Vi hörde ett förslag från Mikael Damberg i ett replikskifte som jag hade med honom tidigare, där han sa att Säpo i dag inte kan informera

en skola och att det skulle gå ganska enkelt att lösa. Men var så god. Det finns möjligheter när man leder ett arbete som inrikesminister att sätta igång och ta initiativ. Eller kommer denna idé också att läggas i vänta-och-se-lådan som uppenbarligen finns på Justitiedepartementet, där exempelvis frågan om en LSU-utredning hamnade? Trots att Säkerhetspolisen larmade tog det ett och ett halvt år innan regeringen tog upp denna larmrapport och satte igång en utredning. Varför dröjer det varje gång som det kommer en skarp varning? Hade regeringen agerat direkt när larmet kom från Säkerhetspolisen hade vi i dag haft den lagstiftning som nu kommer att presenteras i en utredning i mars, som vi har hört Mikael Damberg säga flera gånger.

Jag tycker att detta är talande för denna regerings arbete när det kommer till hot mot rikets säkerhet och när det kommer till rättspolitik. Men det kommer väl att sluta med att vi från oppositionen i justitieutskottet får ta ett initiativ och trycka på även när det gäller det initiativ, eller idén, som kom från Mikael Damberg i denna debatt.

Anf. 73 JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Liberalerna vill också gärna tacka Moderaterna för initiativet. Det har på många sätt varit en intressant debatt. Det är ett ganska smalt ämne, och det är väldigt svårt att komma med några enkla lösningar. Det är viktigt att vi från riksdagens sida, när denna debatt fortsätter, vårdar det som är så viktigt. Det liberala öppna samhället är nämligen utsatt för ett ganska hårt tryck. Genom historien har det varit högerextremister och vänsterextremister, och nu är det islamister som är på tapeten rätt mycket. Alla vill vara med och montera ned det som vi tycker är så viktigt – den svenska öppenheten och den svenska friheten. Därför är det viktigt att man sätter upp en gräns både åt vänster och åt höger och tar debatten framåt. Men det finns hela tiden mer saker att göra.

Från Liberalernas sida har vi pekat på att vi ser fram emot och välkomnar den utredning som nu pågår. Den kunde ha tillsatts för tio år sedan eller för fem år sedan. Nu kommer den att komma i mars. Låt oss invänta den och se vad vi kan göra för att ytterligare skärpa kontrollen av de individer som inte är önskvärda i vårt land men som just nu inte kan skickas iväg.

Ibland har det i debatten låtit som att det är dropshipping med fallskärm som man ska ägna sig åt med dessa individer. Rent moraliskt förtjänar de egentligen detta. Men Sverige är ett civiliserat land, och vi ägnar oss inte åt denna typ av lagstiftning.

Från Liberalernas sida har vi också lyft fram vikten av det förebyggande arbetet på lång sikt. Det handlar om att flytta Centrum mot våldsbejakande extremism till polisen. Vi vill stärka insynen i Folkbildningsrådet. Vi vill förbjuda utländsk finansiering av religiösa institutioner och skolor och se till att detta stärks och kontrolleras. Vi vill fortsätta utbyggnaden av polisen och Säkerhetspolisen. Och vi vill stärka förutsättningarna för elektronisk övervakning för att avslöja denna typ av verksamhet.

Det har varit en bra debatt, och den behöver fortsätta.  
(Applåder)



Anf. 74 RASMUS LING (MP):

Herr talman! I december 2001 utvisades två egyptiska medborgare från Bromma flygplats. De kedjades fast, kläddes av och fördes till Egypten där de utsattes för grov tortyr. Den ena blev inte dömd utan kom tillbaka till Sverige efter ett par år.

Detta är också någonting som vi måste lära oss av. Vi ska arbeta aktivt med att undanröja verkställighetshinder. Men det är inte okomplicerat, eftersom det handlar om förtryckande regimer. Emellanåt är det rent groteska regimer.

Detta fick kritik från KU och FN:s kommitté mot tortyr. Och vi måste ta med oss och lära oss att vi måste kombinera säkerhet för Sverige med respekt för mänskliga rättigheter och Europakonventionen.

Herr talman! Jag är mycket glad över att den svenska säkerhetspolisen är en stark myndighet som fungerar väl och har koll på farliga personer. Vi har tillfört mer medel till Säpo, och det har funnits en bred enighet om det. Ännu viktigare har det varit att Säpo har fått fler verktyg för att utföra sitt jobb. Det senaste exemplet var hemlig dataavläsning.

Från Miljöpartiets sida föreslog vi för två och ett halvt år sedan att elektronisk övervakning med fotboja skulle möjliggöras. Då fanns det kritik från en del partier. Nu verkar det finnas en samsyn, vilket jag tycker är bra.

Herr talman! Jag vill också tacka för initiativet till denna debatt. Detta är viktiga frågor och kommer att vara det även framöver.

Anf. 75 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S):

Herr talman! Jag vill tacka Moderaterna igen för denna debatt. Det är en del höga tonlägen, men vi har ett ansvar i denna kammare att driva dessa frågor framåt. Det finns en frustration över att vi de facto inte kan utvisa ett antal personer som vi gemensamt i denna kammare anser inte borde finnas i vårt land.

Jag ser fram emot att vi ganska snart kommer att få ett utredningsresultat som visar hur vi kan skärpa denna lagstiftning – vässa lagstiftningen – så att också Säkerhetspolisen får nya verktyg. Det behövs.

Sedan fortsätter regeringen arbetet med att försöka riva de hinder som finns för att verkställighet ska kunna genomföras. Jag uppfattar att det finns en bred politisk enighet om att göra ett sådant arbete.

Den särskilda debatten var härmed avslutad.

## § 2 Anmälan om kompletteringsval

Talmanen meddelade att Miljöpartiets riksdagsgrupp anmält Annika Hirvonen Falk som ersättare i riksdagsstyrelsen.

Talmanen förklarade vald till

*ersättare i riksdagsstyrelsen*

Annika Hirvonen Falk (MP)

### § 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

*Interpellation 2019/20:169*

Till riksdagen

Interpellation 2019/20:169 Snabbare bodelningsprocesser  
av Martina Johansson (C)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 19 december 2019.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade arrangemang.  
Stockholm den 27 november 2019

Justitiedepartementet

*Morgan Johansson*

### § 4 Anmälan om granskningsrapport

Talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till socialutskottet:  
RiR 2019:33 Inspektionen för vård och omsorg – en tillsynsverksamhet med förhinder

### § 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Skrivelse

2019/20:41 till utrikesutskottet

Motioner

2019/20:3435 till justitieutskottet

2019/20:3437 till utbildningsutskottet

*Svar på  
interpellationer*

### § 6 Svar på interpellation 2019/20:62 om svensk vapenexport till Jemen

Anf. 76 Justitie- och migrationsminister MORGAN

JOHANSSON (S):

Herr talman! Allan Widman har frågat mig vilka övergripande åtgärder jag är beredd att vidta för att punkt 70 om vapenexport i januariavtalet ska få genomslag när det gäller export av krigsmateriel till de berörda länderna.

Export av krigsmateriel från Sverige prövas utifrån ett mycket strikt regelverk som riksdagen och regeringen har lagt fast och där Inspektionen för strategiska produkter, ISP, är behörig tillståndsmyndighet. Sedan 2013 har inga tillstånd för ny export av krigsmateriel från Sverige till Saudiarabien utfärdats, respektive 2017 vad gäller Förenade Arabemiraten.

Sverige har ett av världens mest strikta regelverk för kontroll av krigsmaterielexport. Genom ikraftträdandet av den så kallade KEX-överenskommelsen förra året har de svenska reglerna även skärpts ytterligare.

I januariavtalet uttalas en viktig principiell inställning om att inte godkänna vapenexportaffärer med icke-demokratiska länder som deltar militärt i Jemenkonflikten så länge konflikten pågår.

Enligt det svenska exportkontrollregelverket prövar ISP frågor om tillstånd för export av krigsmateriel. ISP kan samråda med Exportkontrollrådet, EKR, där företrädare för alla riksdagspartier sitter. För det fall ISP överlämnar ett ärende till regeringen kommer regeringen att pröva det i enlighet med gällande regelverk.

Anf. 77 ALLAN WIDMAN (L):

Herr talman! Tack för svaret på min interpellation, statsrådet!

Bakgrunden till interpellationen är att man brukar hänvisa till myndigheten ISP, Inspektionen för strategiska produkter, när man på politisk nivå kommenterar exportkontroll. Man brukar använda formuleringar som att man prövar varje enskilt fall. Därför är punkt 70 i januariavtalet något av en främmande fågel i dessa sammanhang, herr talman. Punkten är generell formulerad, och den är dessutom införd i ett politiskt avtal.

Jag måste också framhålla att det svar som statsrådet har givit är ovanligt talande. Först och främst tror jag att betonandet av att *nya* tillstånd inte har utfärdats de senaste åren innebär att man kan dra slutsatsen att följdleveranser inte omfattas av punkt 70. Av de konsekventa hänvisningarna till regelverket och den gällande lagstiftningen drar jag också slutsatsen att punkt 70 egentligen saknar materiell betydelse.

Anf. 78 Justitie- och migrationsminister MORGAN  
JOHANSSON (S):

Herr talman! Först kanske jag bara ska notera att rubriken på Allan Widmans interpellation, *Svensk vapenexport till Jemen*, i stora delar faktiskt är rätt missvisande. Sverige har aldrig exporterat några vapen till Jemen. Sverige har heller inte för avsikt att exportera några vapen till Jemen; det finns så att säga inte på kartan med tanke på hur situationen ser ut.

Vad frågan gäller är tidigare affärer med Saudiarabien och Förenade Arabemiraten, som alltså är indragna i konflikten med Jemen. Men där är det alltså så, precis som jag sa i mitt svar, att det inte har godkänts några nya affärer med Saudiarabien sedan 2013 eller med Förenade Arabemiraten sedan 2017. Nu får vi se hur konflikten utvecklar sig – det finns uppgifter om att Förenade Arabemiraten är på väg att dra sig ur den, men det återstår som sagt att se. Sedan några år tillbaka har dock alltså varken regeringen eller ansvarig myndighet, ISP, godkänt några nya affärer med Saudiarabien eller Förenade Arabemiraten.

Januariavtalet bekräftar den hållningen. Det är min uppfattning. Har Allan Widman några synpunkter på det bör han kanske snarare ta upp det med sin partiledning än med mig, eftersom Liberalerna ju står bakom januariavtalet och dess skrivning i den delen.

Allmänt sett kan jag konstatera att Sverige har en av världens starkaste lagstiftningar när det gäller krigsmaterielexport. Den blev ännu strängare förra året, då vi även införde ett särskilt demokratikriterium som stärker lagstiftningen. Det finns också reformer för att uppföljningen ska stärkas,

det vill säga att vi ska se till att det vi exporterar hamnar på rätt ställe och inte kommer på avvägar.

Det är dock inte det enda, utan Sverige har sannolikt också världens mest transparenta system när det gäller export av krigsmateriel. Riksdagens partier involveras i detta på ett sätt som jag nog skulle vilja påstå inte förekommer någon annanstans i världen. Det är den ordning vi har. I Exportkontrollrådet sitter det representanter för samtliga riksdagspartier, och där diskuteras alla större affärer. Det är ISP:s generaldirektör som fattar beslut i ärendena, men Exportkontrollrådet har en väldigt viktig rådgivande funktion i det svenska systemet. Där finns också Allan Widmans parti Liberalerna företrätt.

Detta är en bra ordning, och jag kommer att fortsätta värna den.

Anf. 79 ALLAN WIDMAN (L):

Herr talman! När det gäller transparens fanns det ju en del förslag från KEX-utredningen. De kommer emellertid inte att genomföras. Jag kan dela uppfattningen att transparensen såvitt angår riksdagspartierna är väldigt god, men när det gäller allmänhetens möjligheter till insyn är den mycket begränsad i de här fallen.

Jag noterar att statsrådet fortsätter att betona att det handlar om nya tillstånd. Jag drar därför återigen slutsatsen att följdleveranser inte anses omfattas av punkt 70. Jag noterar också att statsrådet konsekvent bekräftar att punkt 70 ska ses som en bekräftelse av det nu rådande regelverket, och därmed kan jag återigen dra slutsatsen att den saknar materiell betydelse.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag säga att vi ledamöter inte sätter rubriken på våra interpellationer själva – det sker med Riksdagsförvaltningens bistånd.

Anf. 80 Justitie- och migrationsminister MORGAN  
JOHANSSON (S):

Herr talman! Nej, jag skulle inte säga att punkten saknar materiell innebörd. När vi så tydligt säger att det inte har förekommit några nya affärer sänder vi en viktig signal utåt: Skulle det komma upp frågor på regeringens bord – om ISP skulle lyfta ett ärende om exempelvis en ny affär – kan man med ledning av januariavtalet räkna ut hur en sådan prövning förmodligen skulle falla ut. Det gäller naturligtvis inom ramen för den lagstiftning som finns, för det säger vi också i januariavtalets skrivning: Gällande rätt och lagstiftning ska tillämpas. Det är också en viktig markering som bland annat har bäring på de affärer som inte är nya, om jag uttrycker det så.

När det sedan gäller allmänhetens möjligheter till insyn finns det ju vissa frågor i statsförvaltningen som vi inte kan vara helt öppna med. Det tror jag att även allmänheten har förståelse för. Här handlar det både om företagssekretess och om utrikessekretess, det vill säga Sveriges förhållande till främmande makt. Även om jag är en stor vän av transparens, offentlighet och öppenhet inser ju jag – liksom allmänheten, vet jag – att det finns frågor som faktiskt inte kan hanteras öppet. Det skulle nämligen skada Sveriges intressen, ibland allvarligt, om vi gjorde det.

Jag är dock glad för den ordning vi har, nämligen en transparent ordning i förhållande till riksdagspartierna. Det gör att partierna får möjlighet inte bara till insyn utan även till att påverka hur man ska landa i de olika konkreta affärerna. Jag påstår att Sverige är i praktiken ensamt i världen om en sådan ordning. Jag tycker att den är bra, och jag vill gärna hålla på den. Där hanteras som sagt de enskilda ärendena.

Jag har ingen anledning att ändra på denna ordning, och den bekräftades som sagt av riksdagen så sent som förra året. Jag utgår ifrån att Allan Widman står bakom den. Allan Widman och Liberalerna stod också bakom den uppgörelse vi slöt kring den nya KEX-lagstiftningen – även när det gällde frågan om just transparens.

Anf. 81 ALLAN WIDMAN (L):

Herr talman! Ja, Allan Widman och Liberalerna står bakom KEX-överenskommelsen. Samtidigt vill jag säga att vi när det gällde just transparensen ville gå längre. KEX-överenskommelsen är ju en kompromiss där alla har fått ge och ta.

Min bedömning är att den diskretion som gäller svenska vapenaffärer med utlandet är en viktig konkurrensfördel för svensk försvarsindustri. Det tror jag.

Anf. 82 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Där delar vi uppfattning.

Detta är ett av de svåraste områdena att hantera, både etiskt – ibland – och politiskt. Så är det bara.

Å ena sidan har vi ett intresse av att se till att det försvarsmateriel som vi exporterar inte hamnar i orätta händer och att det används på ett legitimt sätt i meningen att utgångspunkten måste vara att andra länder har rätt att försvara sitt land liksom vi har rätt att försvara vårt land. Det bör därför finnas en rimlighet i att vi om vi har en vapenindustri i Sverige kan exportera till exempelvis länder som har legitima intressen av att försvara sin säkerhet. Det har jag inga som helst problem att försvara – tvärtom tycker jag att det är en god moralisk princip att hålla på.

Å andra sidan gäller det att se till att dessa vapen inte kommer i orätta händer. Därför har vi detta strikta regelverk.

Dessutom har vi argumentet som rör vår försvarsindustri, som i sin tur är kopplad till vår alliansfrihet. Det vill säga: Om vi ska kunna upprätthålla denna alliansfrihet på ett bra och trovärdigt sätt framöver måste vi också ha tillgång till en egen försvarsindustri. Detta innebär – för att det över huvud taget ska kunna bära sig – att man måste vara beredd att exportera krigsmateriel.

Det är alltså en svår etisk fråga. Den ordning vi har tycker jag har landat på ett bra sätt, och jag står för denna lagstiftning. Men detta är inte det lättaste politikområde vi har att hantera, kan man väl säga.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

## § 7 Svar på interpellation 2019/20:134 om stärkt konsumentskydd på bostadsrättsmarknaden

Anf. 83 Justitie- och migrationsminister MORGAN  
JOHANSSON (S):

Herr talman! Larry Söder har frågat mig om regeringen har för avsikt att komma med förslag som stärker konsumentskyddet inom bostadsrättsmarknaden och om regeringen har för avsikt att använda SOU 2017:31, alltså en statlig utredning, som underlag för eventuella förslag för att stärka konsumentskyddet.

Det ska vara tryggt att bo och investera i bostadsrättslägenheter. Det behövs därför ett bra rättsligt skydd både för bostadsrättsinnehavare och för dem som avser att köpa en bostadsrätt, inte minst eftersom ett köp av en bostadsrätt ofta har en väldigt stor ekonomisk betydelse för en privatperson.

Regeringen gav därför en utredare i uppdrag att se över hur konsumentskyddet på bostadsrättsmarknaden kan stärkas. Förslagen, som finns i det betänkande som Larry Söder tar upp, berör flera olika komponenter i konsumentskyddet. De frågeställningar som förslagen aktualiserar skiljer sig alltså åt.

De senaste åren har förändringar på marknaden och olika aktörers tillvägagångssätt aktualiserat nya frågor som påverkar konsumenters intressen. Utvecklingen illustrerar vikten av att regelverket ger lösningar som människor kan lita på. Även byggföretag och kreditgivare har ett intresse av att till exempel förhandsavtal är en trovärdig form av investering.

Det är viktigt att vi når resultat i dessa frågor. På Justitiedepartementet överväger vi därför nu hur man bäst kan gå vidare med dem. De förslag som finns i betänkandet från 2017 ingår som en del i det arbetet.

Anf. 84 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! Att köpa en bostad är kanske den största affär vi medborgare gör. Det är mycket pengar, och vi tar som individer en stor risk när vi investerar i en bostad. Samtidigt sätter vi vår tillit till andra parter i en sådan affär. Just när vi köper bostadsrätt sätter vi även våra ekonomiska åtaganden i förening med andras eftersom man har gemensamma ekonomiska åtaganden i en bostadsrättsförening.

Då är det viktigt att vi som lagstiftare tar detta på största allvar och försöker att hitta den rätta balansen för att skyddet för köparen ska vara så bra som möjligt utan att för den skull göra saker krångliga, byråkratiska eller osäkra för den som säljer.

Vi har det senaste året sett flera exempel på att konsumentskyddet på något sätt behöver stärkas inom bostadsrättsdelen, inte minst med tanke på skrivierna kring några bostadsrättsföreningar i Malmö.

Om du går i tankar på att köpa en bostadsrätt ställs du inför svåra situationer. Om du skriver ett förhandsavtal har du ingen insyn i styrelsens verksamhet fram till dess att du skriver på upplåtelseavtalet. Allt oftare är denna tidsperiod ganska lång, och mycket kan hända.

Det råder osäkerhet om huruvida du som köpare under tiden fram till upplåtelseavtalet faktiskt kan säga upp avtalet vid givna situationer, till exempel vid stora förseningar, ökade kostnader och liknande.

Jag menar att det när affären i viktiga delar har förändrats bör finnas en tydlig möjlighet i lagstiftningen att säga upp avtalet. Det finns otaliga exempel på situationer där den enskilde konsumenten har hamnat i kläm när det gäller förhandsavtal och situationer som radikalt har förändrats och där man inte kan säga upp avtalet – eller där detta medför stora ekonomiska kostnader – för att komma ifrån en ohållbar situation.

Om du köper en bostadsrätt i en äldre förening har du ganska få sätt att på ett enkelt och överskådligt vis göra en bedömning av statusen på föreningen. Några nyckeltal för att jämföra föreningar eller på andra sätt förenkla för köparen att bilda sig en uppfattning finns egentligen inte. Du har svårt att på ett enkelt sätt bilda dig en uppfattning om reinvesteringstakten och hur den långsiktiga ekonomiska situationen ser ut i respektive förening.

Konsumentskyddet på bostadsrättsmarknaden fungerar generellt sett ganska väl. De flesta bostadsrättsföreningar vilar på en hållbar och sund ekonomisk grund, och medlemmarna i bostadsrättsföreningarna kan ha ett långsiktigt tryggt boende.

Det jag ser som de delar vi främst behöver förbättra är insynen i bostadsrättsföreningens arbete, avskrivningar på ett långsiktigt och hållbart sätt för att möta underhållsbehovet samt större möjlighet att bedöma en föreningens ekonomiska status, både för den som är i färd med att köpa en andel i en bostadsrättsförening och för den som bara vid enstaka tillfällen under året tar del av bostadsrättsföreningens arbete och ställning.

Därutöver är möjligheten att säga upp förhandsavtal en av de viktigaste punkterna att se över.

Min oro inför framtiden är att vi tar för lätt på dessa frågor och därmed undergräver bostadsrätten som bostadsform.

Min förhoppning är att ministern tar till sig den utredning, SOU 2017:31, som jag hade med i min interpellation. Den löser givetvis inte allt, men den är en bra början för att ta tag i vissa delar som stärker konsumentskyddet.

Jag tycker att bostadsrätten är en bra form av bostad och ser gärna att vi försöker att göra den bättre ur konsumentperspektiv.

Ministern svarade att betänkandet ingår som en del i arbetet. Finns det andra utredningar som ministern ser som relevanta för det fortsatta arbetet, eller har ministern för avsikt att starta en ny utredning på detta område?

Anf. 85 Justitie- och migrationsminister MORGAN  
JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag känner mycket väl till hur bostadsrättsinnehav kan vara och är. Jag har köpt två bostadsrätter i mitt liv; jag har sedermera också sålt båda två. Jag har dessutom suttit i en bostadsrättsförenings styrelse, så jag vet sannerligen också hur komplicerat det kan vara att förvalta dessa fastigheter och att samarbeta i en förening på detta sätt.

Vi har i grunden en ordning som vi kan vara stolta över, skulle jag vilja säga, med ett sätt att organisera boendet när det gäller bostadsrätter som inte så många andra länder har. Jag tycker att det sätt vi jobbar på när det gäller bostadsrätterna och bostadsrättsföreningarna är ett väldigt bra sätt att förvalta fastigheter.

Det kan, precis som Larry Söder sa, finnas skäl att stärka konsumentskyddet generellt sett när det gäller bostadsrätter. Det var därför denna ut-

redning tillsattes. Det gäller till exempel situationer där man tecknar förhandsavtal – alltså där man tecknar sig för en bostadsrätt i en fastighet som ska byggas så småningom.

Här vet vi att det har blivit problem när bygget försenas eller när det blir avsevärt dyrare än det var tänkt. Det finns också en frågeställning om när man egentligen ska få tillgång till den lägenhet som man ska flytta in i och om vilket skydd man har som konsument om man inte får vad man förväntar sig.

Det finns ett antal förslag i den utredning som Larry Söder hänvisade till. Jag menar dock att det kan ifrågasättas om dessa förslag är tillräckliga – jag tror att vi behöver gå ännu längre. Därför bereder vi nu detta på departementet och funderar på om vi behöver tillsätta ytterligare utredningar i denna del för att man ska kunna få ett bättre och mer fullgott skydd. Vi funderar på om det är något ytterligare som behöver göras i den delen.

När det gäller utredningens förslag i övrigt finns det till exempel också förslag om underhållet av fastigheten – om hur detta ska redovisas i bokföringen och hur avskrivningsreglerna ska se ut. Detta har i sin tur betydelse för hur föreningen planerar sitt underhåll. Hela syftet är att se till att bostadsrättsföreningar sätter av tillräckligt med pengar för att klara av att underhålla sina fastigheter på lång sikt så att de inte förfaller.

Det finns olika tekniska vägar att gå just när det gäller avskrivningsmöjligheter. Branschen har reagerat mot det förslag som ligger i utredningen, och det var en enig bransch. HSB, Riksbyggen, SBC och alla branschföreträdare reagerade mot utredningens förslag och föreslog en annan modell. Jag ska inte gå in i detalj på hur de olika förslagen skiljer sig åt. Jag kan bara konstatera att vi behöver ha mer underlag för att kunna avgöra vilken väg vi ska gå, om vi ska gå den väg som utredningen pekar ut, om vi ska gå den väg som branschen pekar ut eller om vi kan hitta någonting mittemellan. Det behöver vi analysera djupare.

När det däremot gäller ökade krav på fastighetsmäklarna att informera om bostadsrätten och vilka delar man ska informera om tycker jag att det finns bra förslag i utredningen som vi kan gå vidare med.

Utredningen har alltså en stor mängd förslag på ganska många områden som vi arbetar med. Men vi kommer att behöva komplettera den liggande utredningen för att kunna gå till riksdagen med ett starkt förslag. När vi är färdiga med analysen av utredningens förslag återkommer vi till riksdagen. Och jag förstår gärna en dialog med riksdagens partier om var vi ska landa i detta.

Anf. 86 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! Jag håller med ministern om att vi i grunden ska vara stolta över bostadsrättsföreningarna och den typen av bostäder som vi har i Sverige. Vi är ganska unika i ett internationellt perspektiv. Jag tycker att det är väldigt bra.

Svaret jag får från ministern, att det krävs kompletteringar för att kunna gå vidare i denna fråga, är bra. Det betyder att det kommer att ta ett litet tag innan vi kommer fram till ett beslut på ett eller annat sätt. Vi deltar gärna i en dialog för att få det så bra som möjligt.

När det gäller reinvesteringar i bostäder, i fastigheter, föreslår utredningen till exempel att det ska krävas att det finns en likviditetsanalys, så



att den som är i stånd att köpa en andel i bostadsrättsföreningen ska kunna veta hur ekonomin ser ut. Det ska även finnas olika delar som gör att man enkelt och tydligt kan se hur den ekonomiska situationen ser ut i bostadsrättsföreningen. Det unika med en bostadsrättsförening är att man faktiskt sätter sig i skuld tillsammans med många andra människor, och då måste man ha så bra information som möjligt.

Jag skulle också vilja göra ministern uppmärksam på frågan om ett bostadsrättsregister, som finns med i utredningen. Till skillnad från fastighetsregistret finns det inget centralt register över bostadsrätter. Om föreningarna inte hanterar underrättelser, anteckningar och pantsättningar på ett korrekt sätt kan det leda till att lägenhetsförteckningarna innehåller felaktiga uppgifter om panter. Om dessa inte är korrekta kan rättsförluster uppstå och de enskilda styrelseledamöterna i bostadsrättsföreningen faktiskt bli skadeståndsskyldiga. Inte att glömma är det krångligt och administrativt stöktigt för banker och kreditinstitut att hantera sådana bostadsrättskrediter. De har svårt att få information på ett enkelt sätt, och det kan göra att de drar sig undan från sådana delar i sin verksamhet.

Ett nationellt register skulle underlätta för banker såväl som för föreningar liksom för den enskilde bostadsrättsinnehavaren och framtida köpare. Det finns flera utredningar om just ett register, men man har aldrig kommit till skott med att införa det. Jag tycker att ministern kan ta med sig också detta i den framtida diskussionen. Jag tror att det skulle vara väldigt välkommet.

Jag tror även att man ska kunna göra en allmän översyn av bostadsrättslagen. Det skulle också välkomnas av branschen. Tiderna förändras, och lagen börjar få en hel del år på nacken, vilket skulle motivera en allmän översyn av bostadsrättslagen. Det saknas till exempel samordning mellan olika lagar, vilket gör det svårt att tolka hur det ska vara. Till exempel förekommer det i vissa fall att köpare beviljas medlemskap i en bostadsrättsförening före tillträdesdagen. Genom medlemskapet övergår ansvaret gentemot föreningen helt sonika till köparen för till exempel skador på lägenheten – en situation som köparen rimligtvis inte kan kontrollera men ändå har ansvaret för.

Min fråga till ministern är också: Är ministern beredd att se över bostadsrättslagen i allmän mening och starta arbetet med detta under denna mandatperiod?

Anf. 87 Justitie- och migrationsminister MORGAN  
JOHANSSON (S):

Herr talman! Min inriktning är att strama upp lagstiftningen i en del avseenden. Det gäller det som vi var inne på, till exempel vilken information som mäklaren ska lämna när man ska köpa en bostadsrätt. Det gäller också frågan om förhandsavtalet. Där kan man hamna i situationen att man inte får det som man blivit lovad eller som man upplevde fanns i avtalet. Vilken rätt har man då? Här finns förslag i utredningen som vi arbetar med. Men jag tror att vi behöver vara ännu starkare i den delen. Därför måste vi helt enkelt ta in mer underlag för att vi ska veta var vi ska landa.

När det sedan gäller registerfrågan – jag tar naturligtvis gärna med mig frågan – ska man veta att det här är en jättestor marknad. Vi pratar om 25 000 bostadsrättsföreningar i Sverige. Man förstår själv att ett centralt register med 25 000 bostadsrättsföreningar, där exempelvis alla panter ska

redovisas, är en ganska stor administrativ apparat som det handlar om. Det måste dessutom skötas, förvaltas och alltid vara uppdaterat för att det ska vara någon mening med det. Man ska ha klart för sig att ett centralt register inte är en liten sak.

Larry Söder nämnde i sitt första inlägg att bostadsrättsföreningar kan om inte kapas så i vart fall tas över av individer som inte bor i bostadsrättsföreningen eller som äger ett bolag som äger en del av lägenheterna. Det finns ett par sådana exempel i Malmö. Risken med sådana upplägg är att man inte sköter fastigheten på det sätt som man ska göra, att det blir en sämre boendemiljö för de övriga bostadsrättsinnehavarna, att underhållet eftersätts – helt enkelt att fastigheten står och förfaller.

Larry Söder frågade om det finns några förslag från andra utredningar som vi arbetar med. Vi arbetar nu med frågeställningen om minoritetsskyddet. I dag kan 10 procent av medlemmarna kräva en särskild granskning av föreningen. Men för att en sådan granskning ska bli av räcker det inte att de 10 procenten kräver det, utan det krävs också ett beslut på en stämma. Då kan en majoritet på stämman rösta ned förslaget. På det sättet faller hela minoritetsskyddet; det blir inte effektivt av det. Detta har vi sagt att vi måste ändra på. Vi vill att en minoritet ska kunna gå direkt till Bolagsverket för att få till stånd en granskning av föreningen utan att behöva ha ett stämmobeslut. Det ska räcka med 10 procent. Då blir det en mycket större effektivitet i granskningen av exempelvis sådana situationer som har nämnts.

Det är mycket som måste göras när det gäller risk för kapningar och risk för att oseriösa aktörer kommer in, men det här är i alla fall ett sätt att komma åt sådana situationer. Det är ett förslag som vi arbetar med och som vi hoppas kunna gå till riksdagen med i närtid.

Anf. 88 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! Det är väldigt välkommet att man ser till att det i alla fall blir svårare att kapa bostadsrättsföreningar. Det har ju varit några sådana uppmärksammade fall. Jag tycker att det är jättebra att ministern har uppmärksammat och jobbar vidare med detta, för det hotar ju bostadsrättsföreningarna som företeelse om det inte fungerar på ett bra sätt.

Jag vill gå in lite grann till på förhandsavtalet. Vi behöver lösa problemet på ett bra sätt så att det blir enklare att säga upp ett förhandsavtal. Inte nog med att priset på bostadsrättslägenheten blir helt annorlunda utan tiden för inflyttning kan också bli framflyttad ett antal gånger, vilket gör att man hamnar i en konstig situation. Man kan ju som enskild person eller familj hamna i en helt annan situation än den som man var i när man skrev på avtalet, det vill säga att man kanske inte har möjlighet att få ett lån för bostadsrättslägenheten.

Vi måste se över möjligheten att säga upp förhandsavtal i vissa specifika situationer. Sedan ska det givetvis finnas ett skydd för den som ska bygga fastigheten, så att man vet ungefär hur många lägenheter som blivit sålda så att man inte står med en bostadsrättsförening utan medlemmar. Jag tycker att det är viktigt att man ser över reglerna om förhandsavtal, så att det finns en möjlighet för den enskilda konsumenten att backa ur om det uppstår väsentliga skillnader.

Jag tycker att ministern har gett bra svar på frågorna, och vi har haft en bra dialog. Jag fortsätter gärna dialogen framöver. Dessa frågor är oerhört

viktiga. Jag tror att bostadsrätten som sådan är viktig för oss även i framtiden för att vi ska kunna skapa fler bostäder. Vi har ju brist på bostäder i Sverige.

Anf. 89 Justitie- och migrationsminister MORGAN  
JOHANSSON (S):

Herr ålderspresident! Vi jobbar vidare med de förslag som finns i utredningen. Den sista frågan som Larry Söder tar upp – att det ska vara enklare att säga upp förhandsavtal – finns det egentligen inget skarpt förslag om i utredningen. Det finns många andra förslag vad gäller förhandsavtal, men om man ska skärpa denna del måste man helt enkelt gå lite längre.

I utredningen finns som sagt ett antal förslag. Vi tittar på dem, men vi tror att vi i en del avseenden behöver gå längre än vad utredningen har landat i. När vi själva har börjat landa i egna positioner hoppas jag att vi kan ha den dialog som även Larry Söder efterlyser.

Vad gäller den andra delen – att stärka minoritetsskyddet – hoppas vi att vi under våren kan komma till riksdagen med ett lagförslag. Det handlar både om minoritetsskyddet så att man kan gå direkt till Bolagsverket för en särskild granskning och om starkare lämplighetskrav på den som ska bli särskild granskare i dessa fall. Detta är åtminstone ett sätt för att göra det lite svårare för oseriösa aktörer att ta sig in på marknaden.

Vi vill att denna marknad ska präglas av seriösa aktörer, vilket den traditionellt sett har gjort. Då gäller det att se till att man kan komma åt olika oseriösa upplägg.

Tack än en gång för debatten! Låt oss hålla dialogen öppen!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

#### **§ 8 Svar på interpellation 2019/20:137 om Migrationsverkets hantering av konvertiter**

Anf. 90 Justitie- och migrationsminister MORGAN  
JOHANSSON (S):

Herr ålderspresident! Hans Eklind har frågat mig hur regeringen säkerställer att Migrationsverket lever upp till det tillägg som gjordes i regleringsbrevet den 14 mars avseende asylrätten där religiös uppfattning åberopas.

Som Hans Eklind påpekar gjordes ett tillägg i Migrationsverkets regleringsbrev för 2019 om att myndigheten ska säkerställa rättslig kvalitet och likformig tillämpning i asylärenden där religiös uppfattning åberopas. Migrationsverkets återsrapportering i denna fråga kommer att ingå i myndighetens årsredovisning som lämnas till regeringen i februari 2020. När denna redovisning lämnats kommer regeringen att bedöma hur väl kraven i regleringsbrevet uppfylls.

Enligt regeringens instruktion till Migrationsverket ska myndighetens beslutsfattande hålla en hög rättslig kvalitet och vara förutsägbart och enhetligt. Migrationsverkets handläggare och beslutsfattare får regelbundet utbildning i utredningsmetodik och hur man gör rättssäkra bedömningar i asylärenden.

Prot. 2019/20:41  
29 november

-----  
Svar på  
interpellationer

Myndighetens kontinuerliga arbete med kvalitetsuppföljningar är vidare ett viktigt verktyg för att upptäcka eventuella brister och för att kunna vidta åtgärder om det visar sig finnas behov av det. Jag förutsätter att det sker även i ärenden där religiös uppfattning åberopas.

Anf. 91 HANS EKLIND (KD):

Herr ålderspresident! Jag vill börja med att tacka migrationsminister Morgan Johansson för svaret.

I min interpellation nämner jag Markus. Jesuitprästen Thomas Idergard, som jag lärde känna för många år sedan, hade undervisat Markus i drygt ett halvår innan han döpte honom. När sedan Markus, som konverterat från sin shiamuslimska tro till den kristna, kom till Migrationsverket för att berätta om denna konvertering mötte han en handläggare som var en sunnimuslimsk kvinna klädd i slöja.

Jag reagerade när jag fick höra detta av Thomas. Det här vittnar på något sätt om ett systemfel hos myndigheten om man inte förstår att Markus hämmas i sin redogörelse när han möter en muslimsk handläggare. Det är ett rimligt påstående, eftersom det är väl känt inom islam att det finns de som menar att den som lämnar religionen ska beläggas med hårt straff, i värsta fall dödsstraff.

Regeringen gjorde ett tillägg i regleringsbrevet för innevarande år med anledning av den diskussion som ägde rum under vintern 2018 och som handlade om asylärenden där religiös uppfattning åberopas. I en stor och mycket noggrann rapport, med namnet *Konvertitutredningen*, visade svensk kristenhet på anmärkningsvärda skillnader i bedömningen av konvertiter på olika håll i landet. När regeringen därför den 14 mars skrev in att ”myndigheten ska särskilt redovisa – – – hur myndigheten säkerställer rättslig kvalitet och likformig tillämpning i asylärenden där religiös uppfattning åberopas” väcktes helt klart förhoppningar om att man därför nu skulle kunna avläsa en justering i hur myndigheten hanterade dessa ärenden.

Jag skulle ändå vilja locka ministern till ett samtal om frågan i interpellationen, det vill säga hur regeringen säkerställer att Migrationsverket lever upp till det tillägg som gjordes i regleringsbrevet den 14 mars avseende asylärenden där religiös uppfattning åberopas. I svaret hänvisar ministern till den årsredovisning som lämnas i februari nästa år. Det är måhända formellt riktigt. Men det leder också till en bild av att regeringen sitter med armarna i kors alldeles oavsett vad som sker i de processer som leder fram till beslut om huruvida en konvertering kan anses vara trovärdig eller inte och huruvida en konvertit ska få uppehållstillstånd eller ej.

Finns det ingenting som kan föranleda ministern att agera i stället för att avvakta årsredovisningen och att samtala om myndigheten och huruvida den kan anses kunna säkerställa den rättsliga kvaliteten och likformiga tillämpningen i asylärenden där religiös uppfattning åberopas? Detta är min fråga här i dag.

Anf. 92 Justitie- och migrationsminister MORGAN  
JOHANSSON (S):

Herr ålderspresident! Låt mig först konstatera att Sverige har ett av världens mest rättssäkra asylsystem. Det säger inte bara jag, utan det är resultatet av så gott som varje utvärdering som görs på internationell nivå,

inte minst av UNHCR. Sverige pekats ofta ut som ett gott exempel för andra länder vad gäller vårt asylsystem som ett land som lever upp till de grundläggande rättssäkerhetskvaliteter som man behöver ha.

Vi har Migrationsverket som först fattar sitt beslut. Därefter har man möjlighet att överklaga till en migrationsdomstol för att få en ny prövning. Vissa ärenden släpps även upp till Migrationsöverdomstolen. Detta är vår ordning. Det ska alltid vara minst två som hanterar dessa ärenden på Migrationsverket, först en handläggare och sedan en beslutsfattare. Det är alltså aldrig en enskild person, utan alltid två beslutsfattare. Man har också alltid rätt till ett rättsligt biträde från första början. Det är sannerligen inte alla länder som har det på detta sätt. Jag hävdar därför att Sverige internationellt sett har en rättssäker prövning.

Hans Eklind bjuder in till samtal om just denna situation. Den fråga han egentligen ställer är: Hur kan jag vara säker på att detta är rättssäkert om handläggaren är muslim? I grunden är det detta han frågar om. Min fråga tillbaka är: Hade han ställt samma fråga om handläggaren hade varit kristen och om det hade varit ett kors runt halsen? Hade han ställt samma fråga om handläggaren hade varit jude och om det hade varit en davidsstjärna runt halsen?

Jag tycker inte att man ska misstänkliggöra handläggare eller anställda inom Migrationsverket på det sätt som detta resonemang leder till. Jag vill påminna om att vi inte bara har att hantera frågor om konvertiter. Det finns också så kallade apostater, det vill säga människor som helt enkelt hoppar av sin religion utan att ansluta sig till någon ny religion. Det finns ateister som begär skydd och asyl av just detta skäl. Där skulle samma slags betänklighet också kunna vara aktuell.

Det är dock oerhört viktigt att markera att Migrationsverket och dess personal hanterar dessa ärenden utifrån gällande lagstiftning och att man gör det på ett professionellt sätt.

Sverige har religionsfrihet, och den omfattar inte bara kristna. Den omfattar alla, också en muslim som jobbar på Migrationsverket. Det är viktigt att markera. Vi kan inte öppna för situationer där vi ska särbehandla vissa religioner när personer jobbar på olika myndigheter, och det tror jag väl ändå inte att Hans Eklind är ute efter.

När det gäller handläggningen av konvertitärenden genomför Migrationsverket på regeringens uppdrag utbildningsinsatser, både själva och i samarbete med Sveriges kristna råd. Jag har stort förtroende för den processen. Det här är svåra frågor att hantera. Det finns en tematisk kvalitetsuppföljning av utredningsmetodiken i konvertitärenden. Trots svårigheterna är jag övertygad om att Migrationsverket hanterar de här ärendena på ett professionellt sätt, oavsett vilken religiös tillhörighet handläggaren i fråga har.

Anf. 93 HANS EKLIND (KD):

Herr ålderspresident! I februari i år lade jag fram ett utskottsinitiativ som handlade om att snabbutreda tillvägagångssättet för att pröva konvertit-, ateist- och apostatärenden i syfte att säkerställa rättssäkerheten. Påståendet om att jag har reagerat därför att handläggaren är muslim är faktiskt direkt oförsämligt.

Det här utskottsinitiativet vann inte majoritet, så det blev inte av. Jag beklagar det, för jag tror fortfarande att det hade varit bra för alla inblandade.

dade parter att få tillvägagångssättet belyst och vid behov justerat. Det är en viktig process som äger rum. Det handlar exempelvis om vilka frågor som ställs och därmed också vilket fokus som läggs när man ska utreda huruvida en konversion har ägt rum eller inte. Detta är en uppgift som är allt annat än lätt, inte minst mot bakgrund av att det finns de som anför att en konversion ägt rum även om den inte gjort det, det vill säga ljuger för personalen i hopp om att på det viset kunna få en skyddsgrund och därmed uppehållstillstånd. Jag vill ha sagt att Migrationsverkets personal står inför en oerhört svår och ibland helt omöjlig uppgift när det gäller att avgöra huruvida en konversion ägt rum eller ej.

Som riksdagsledamot är jag nu tjänstledig från min tjänst som präst och församlingssherde i Svenska kyrkan. Mitt arbete har alltså varit att arbeta med tro och människor som tror. Jag vill hävda att jag och mina kollegor är bland de främsta experterna på detta med tro. Jag säger det därför att det är ett faktum att vad vi säger och vad vi berättar tillmätts ett ringa värde, eller i många fall inget värde alls, i det arbete som myndigheten gör i fråga om huruvida en konversion ägt rum eller inte.

Redan som präst var jag förvånad över att det ligger till på det viset, och det är jag som riksdagsledamot fortfarande. Vi har nämligen något väldigt viktigt att bidra med. En konversion är inte en lättvindig process utan någonting som pågår under en tid. Man måste ställa sig frågan: Är handläggare bättre än präster och pastorer på att avgöra huruvida en konversion ägt rum eller ej?

Jag tycker att den frågan känns ganska rimlig. Helt nyligen, för bara ett par veckor sedan, fick en konvertit följande fråga: Om den kristne guden är så allsmäktig, varför får dina landsmän lida så under krig och elände? Det här kallas inom teologin för teodicéproblemet. Om Gud nu är så god, varför är då världen så ond? Det intressanta med den frågan är att den har funnits med i kristenheten världen över ända sedan kristenheten startade. Man har brottats med frågan i flera tusen år. Som präststudent ägnade jag själv ett antal luncher åt att diskutera detta med mina präststudentkollegor. Något färdigt svar har vi inte lyckats hitta. Det är nästan så att man frestas att fråga om inte ministern kan se till att Migrationsverket skickar över svaret till lärosätena i Lund, Uppsala och så vidare, så att de får svaret på den här frågan som kristenheten brottas med.

En annan fråga under samma samtal var: Var finns själarna till alla muslimer som är döda i dag? När jag läser om detta häpnar jag som präst och kristen, trots min examen. Kristen tro är ju en relationell sak. Den är inte kunskapsbaserad. De här frågorna menar jag visar att man inte har förstått vad det innebär att komma till tro, exempelvis som kristen, som i det här fallet.

Sverige har ett av världens mest rättssäkra system, säger ministern. Ja, men det går väl ändå att göra det bättre? Det hoppas jag att ministern håller med om.

Anf. 94 Justitie- och migrationsminister MORGAN  
JOHANSSON (S):

Herr ålderspresident! Det är tråkigt om Hans Eklind tycker att jag är oförskämd, men den här debatten har vi ju på grund av att Hans Eklind har formulerat en interpellationsfråga som baseras på den situation som han beskrev i sitt första anförande, det vill säga att en konvertit möter en hand-

läggare som är muslim. Som jag uppfattar det sprider Hans Eklind misstroende. Han undrar om konvertiten kan få en rättssäker prövning i den hanteringen. Jag påstår att svaret är ja. Det är klart att han kommer att få det.

Jag tänker inte gå in i något slags spekulationer och sprida misstro kring Migrationsverkets personal. De har nämligen precis samma religionsfrihet som alla andra. Interpellationen handlar inte om det som Hans Eklind nu säger att han gjorde i våras, utan den handlar om just denna situation. Då är min motfråga till Hans Eklind: Upplever han att det är ett problem att det finns människor med olika tro som jobbar på Migrationsverket? Det är det som han antyder i sin fråga. Upplever han att detta är ett problem, och vill han i så fall göra någonting åt det?

Sedan tar Hans Eklind upp frågor som ställts till en konvertit. Vi kommer självklart inte att knäcka teodicéproblemet i riksdagen eller på Migrationsverket. Det har man inte kunnat göra på tusentals år. Däremot kan man alltid resonera kring teodicéproblemet. Jag antar att de här frågorna är ute efter att man som konvertit kan resonera kring den här problembilden. Men det är inte jag som styr över exakt vilka frågor som ska ställas. På något sätt måste ändå Migrationsverket kunna utreda omständigheterna kring konversionen. Det är det som gör den här frågan så svår.

Jag vill påpeka att Migrationsverket och Svenska kyrkan har ett samarbete kring detta. Den information jag har är att det samarbetet är gott och fruktbart.

Det här är väldigt svåra ärenden. De hör kanske till de allra svåraste som Migrationsverket kan ägna sig åt. Men det handlar om att försöka se till att man också fortsättningsvis känner att man får en trygg hantering av sina ärenden.

Anf. 95 HANS EKLIND (KD):

Herr ålderspresident! Ministern envisas med att lyfta fram detta, men det som jag tydligt skriver och säger är att konvertiten hämmades i sin redogörelse, i sin berättelse. Motfrågan blir: Menar ministern att det inte har varit fallet? Jag tycker naturligtvis att det avgjort är ett problem om de som har konverterat eller som ska redogöra för en apostatsituation eller ateistsituation hämmas. Detta problem bör myndigheten, i det här fallet Migrationsverket, undvika i den mån man kan.

I morse fick jag tillfälle att lyssna till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark på morgon-tv. Hon berättade att regeringen nu ska ge myndigheten i uppdrag att stärka den lokala närvaron. Eva Nordmark visade i intervjun som jag tog del av att det går att agera mot myndigheten.

Jag tror att det är viktigt att ministern och regeringen visar att man tar den här frågan på stort allvar. Efter det att domstol slagit fast att sex imamer utgör ett hot mot rikets säkerhet, något som också diskuterades tidigare under förmiddagen här i kammaren, har de nu släppts på fri fot. Motiveringen är att man inte kan utvisa dem till hemlandet. Det här är naturligtvis väldigt intressant för dem som jobbar med just konvertitfrågorna. Man utvisar konvertiter, människor som man tydligen tror så mycket på, med uppmaningen att de ska gå till moskén då och då eller att de inte ska visa sin kristna tro. Man har tydligen förstått att det råder risk för förföljelse för en konvertit.

Prot. 2019/20:41  
29 november

-----  
Svar på  
interpellationer

Jag kan inte låta bli att citera ur en ledare som Dagens industri publicerade i veckan: "När Skatteverket upptäcker en brist i systemet så tycks det finnas en direktkanal till finansdepartementet som genast täpper till hålet." Min önskan är att en sådan direktkanal skulle finnas även här, när vi ser att systemet har brister.

Anf. 96 Justitie- och migrationsminister MORGAN  
JOHANSSON (S):

Herr ålderspresident! Det är inte jag som envisas med detta, utan detta är själva utgångspunkten i interpellationen. Det är precis det fall som Hans Eklind tar upp och vill resonera om. Då måste jag väl få ha en åsikt om det.

Min åsikt är den att vi inte från regeringens sida ska säga till myndigheten: Ni får inte lov att ha några muslimer anställda. Det initiativet tänker jag aldrig ta. Vi har religionsfrihet i Sverige. Det gäller dem som jobbar på Migrationsverket och oss alla. Det är en viktig utgångspunkt att slå fast. Det spelar ingen roll vilken tro man har när man jobbar på Migrationsverket eller någon annan myndighet. Man ska i sin yrkesroll uppträda och hantera alla ärenden på ett professionellt och sakligt sätt.

Vi har dessutom olika säkerhetsnivåer som slår till. Vi har handläggarna på Migrationsverket. Vi har beslutsfattarna, det är alltid minst två. Vi har överklagandemöjligheter till migrationsdomstol, och vi har sedan Migrationsöverdomstolen ovanpå det. Jag skulle vilja påstå att det är en av de mest rättssäkra processerna i hela världen.

Sedan vill Hans Eklind av någon anledning blanda ihop detta med andra utvisningsfrågor. Vi som land lyder också under Europakonventionen. Det innebär att vi till exempel inte kan utvisa människor som riskerar dödsstraff, förföljelse eller tortyr. Det gäller alla länder som är med i Europarådet som en följd av Europakonventionen. Jag tänker inte som justitieminister stå här och göra avkall på det regelverket.

Det är ändå så att det är den som söker asyl som ska visa att den har ett skyddsbehov. Klarar man inte att visa det kommer man att få avslag helt enkelt. Då måste man återvända till sitt hemland om man kan göra det och inte riskerar förföljelse, tortyr och dödsstraff. Så ser regelverket ut.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

### **§ 9 Svar på interpellation 2019/20:110 om arbetsmiljö och arbetsvillkor för Samhallanställda**

Anf. 97 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Herr ålderspresident! Ali Esbati har frågat arbetsmarknadsministern om hon avser att ta något initiativ för att initiera en översyn eller utredning för att med lämplig metodik kartlägga arbetsmiljö och arbetsvillkor för anställda vid Samhall.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Regeringen ser Samhall som ett viktigt och väl fungerande verktyg för att personer med funktionsnedsättning som står utanför arbetsmarknaden



och som inte kan få annat arbete eller stöd genom andra insatser ska kunna ges möjlighet till ett jobb. Jag delar Ali Esbatis uppfattning att Samhall sedan starten har spelat en viktig roll för många människor med olika typer av funktionsnedsättning och för den aktiva arbetsmarknadspolitiken.

Vad gäller arbetsmiljö har vi höga förväntningar på de statligt ägda bolagen om att de ska agera föredömligt. Det inkluderar självfallet en sund och säker arbetsmiljö, samt goda och anständiga arbetsvillkor. Under 2018 och 2019 genomförde Samhall en förstärkt samverkan med de fackliga parterna. Samhall bedriver ett systematiskt arbetsmiljöarbete på samtliga arbetsplatser, vilket innefattar att undersöka arbetsmiljön, upptäcka risker i arbetet och att åtgärda brister.

Jag utgår naturligtvis från att bolaget följer lagar och regler vad gäller en god arbetsmiljö och goda arbetsvillkor. Om det finns delar i verksamheten som behöver förbättras med beaktande av arbetsmiljön så är det självklart viktigt att det tas upp och åtgärdas vidare. Det ligger i min roll att följa verksamheten och genom en aktiv dialog med Samhall tydliggöra de förväntningar som finns från regeringens sida. Det kommer jag att fortsätta göra.

Anf. 98 ALI ESBATI (V):

Herr ålderspresident! Tack, näringsministern, för svaret! Jag måste tyvärr säga att jag är lite besviken på att svaret dessvärre är så pass själlöst och intetsägande. Man skulle kunna sammanfatta ministerns ganska korta svar ännu lite kortare.

Det är att regeringens svar på att det finns saker som fungerar dåligt är att regeringen anser att det är bättre om saker fungerar bra. Man utgår från att det är så, eftersom man uttalat att det är så det bör vara. Det är klart att jag håller med om att det är bättre om det är bra än om det är dåligt. Men det är inte en särskilt kraftfull eller för den delen inkännande och resonerande reaktion från statsrådets sida.

Min interpellation i det här ämnet är inte konfrontativ eller polemisk. Jag har ställt frågor eftersom det är vår uppgift som folkvalda att följa de verksamheter som samhället har ett ansvar för. Det ställer ytterligare krav på hela samhällsorganisationen att bry sig om och följa upp de verksamheter där människor i utgångspunkten befinner sig i en ganska utsatt position.

Det är ofta så det är på Samhall. Samhall utför, som vi var eniga om, en mycket viktig verksamhet på sina håll. Men de personer som behöver det stödet och finns i den verksamheten har inte alltid de högsta rösterna i samhällsdebatten.

Jag har inte påstått, och påstår inte heller nu, att jag sitter med all information om det som sker på Samhall. Jag presenterade flera exempel och farhågor som gäller den här viktiga delen av svensk aktiv arbetsmarknadspolitik. Det finns ingen konkret reflektion kring de frågorna i ministerns svar.

Eftersom de inte refererades till i svaret ska jag säga att det till exempel handlar om en serie artiklar som har funnits i tidningen Fastighetsfolket. Där pratar man om verksamheten i Köping som exempel. Det är trånga personalutrymmen och avsaknad av duschar och vilrum. Det ordnades sedan upp, men först efter att skyddsombuden anmälde det enligt det som kallas för 6:6a-anmälan i arbetsmiljölagen med hot om vite.

Det har varit exempel från Kalmar där man har konstaterat att personal har jobbat i ett tvättereri under mycket varma förhållanden. Det har varit uppåt 39–40 grader, och utan separat duschrum. Man har fått äta i värmen, och det har varit lukt från smutstvätt och avföring i det rum där man ska äta.

Det här är saker som har uppmärksammats. En sak som också har uppmärksammats i artiklarna och som jag har upplevt när jag har varit ute och träffat människor i Samhalls verksamhet är att även om det finns människor som är mycket nöjda och mycket glada över sin situation drar sig de som inte är det väldigt ofta för att över huvud taget vilja säga ifrån.

De är rädda för att de ska bli bestraffade med omplacering på ett dåligt sätt. De kan bli av med den trygghet som de har. På det svarar ministern inte alls. Det gäller om det finns ytterligare saker att göra för att den här situationen inte ska uppstå. Det handlar om att de personer som i utgångspunkten har ett svårt läge när de inte vågar säga ifrån ges en röst i verksamheten.

Anf. 99 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Herr ålderspresident! För att inte vilja polemisera måste jag säga att det var ett väldigt polemiskt inlägg i en fråga där jag är tämligen säker på, herr ålderspresident, att vi är helt överens. Som både före detta fackligt engagerad och före detta regionalt skyddsombud kan jag konstatera att den här typen av frågor är oerhört centrala.

Det är precis som Ali Esbati säger. Det gäller dessutom människor som har funktionshinder av olika slag och som ofta är väldigt glada över att ha ett jobb att gå till med allt vad det innebär för självkänsla, försörjning med mera. Det är någonting man värnar och värdar.

Herr ålderspresident! Det innebär inte att de därmed ska behöva leva under några andra omständigheter än enligt de lagar och förordningar om arbetsmiljövillkor som vi andra har. Om detta är vi helt överens.

Samhall har i dag 25 000 medarbetare och verkar på över 13 000 arbetsplatser. Jag tror att vi är helt överens om att de gör en oerhört värdefull insats såväl för de människor det handlar om som för vårt samhälle.

Det har bevisligen förekommit brister. Ledamoten är fullt medveten om att jag som minister inte bör kommentera enskilda fall. Men jag kan ändå konstatera att i de fall som har varit omnämnda i medierna har man också vidtagit åtgärder. Det är bra.

Efter en dialog med regeringen har man också tillsammans med de fackliga företrädarna genomfört systematiska genomgångar för att se över hur arbetsmiljön ser ut och vilka ytterligare åtgärder som behöver vidtas. Det tror jag är oerhört centralt.

Även om resultaten av genomgångarna visar att utvecklingen går åt rätt håll betyder inte det att man ska slå sig till ro, utan tvärtom. Jag kommer att som ansvarig i regeringen för ägarsamordningen fortsätta att följa upp den här typen av frågor. Varför? Jo, för att det är väldigt viktigt för de människor det handlar om. Det är klart som korvspad att man inte ska behöva stå ut med den typ av arbetsmiljö som har beskrivits i medierna och som har tagits upp här. Det gäller människor över huvud taget i vårt land och i allra högsta grad för Samhallanställda.

Det handlar naturligtvis också om att värna och utveckla verksamheten, för detta är en oerhört viktig verksamhet. Det gäller särskilt för en arbetsmarknad där just funktionshinder gör det alldeles för svårt för människor att kunna komma in på arbetsmarknaden i dag. Det är mot den bakgrunden regeringen har vidtagit ett antal andra åtgärder, till exempel att höja stödet via lönebidrag.

Herr ålderspresident! Jag tror inte att det finns någon anledning till polemik i detta. Jag känner starkt för den här typen av frågor. Jag har jobbat med dem under ett antal år såväl när det gäller arbetsmiljö som fackligt, och jag vet att det kan förekomma brister. Då är det viktigt att man har system för att snabbt åtgärda dessa. Självklart är det så, Ali Esbati, att vi bör göra vårt yttersta för att människor ska kunna känna att man kan säga till utan att det behöver drabba ens möjligheter till arbete.

Detta är en viktig del, där vi ställer krav på den statliga bolagsportföljen att man ska vara föredömlig. Man ska jobba med den här typen av frågor. Min bild är att man nu också verkligen gör detta. Innebär det att det inte förekommer brister? Nej, det tror jag inte. På 13 000 arbetsplatser med 25 000 anställda kommer det tyvärr att uppstå brister också i framtiden. Men då ska man se till att åtgärda dem så fort det sker och att det också sker på ett sådant sätt att de anställda känner att de när som helst antingen kan vända sig till sin fackliga företrädare eller till arbetsgivaren och få problemet åtgärdat.

Anf. 100 ALI ESBATI (V):

Herr ålderspresident! Det jag menade med det polemiska var inte frågorna i den interpellation som jag skickade till regeringen. Men jag blev något mer polemisk därför att jag tyckte att svaret var så tomt på innehåll, i alla fall det skriftliga svar som först lästes upp av ministern.

Jag tycker att det är viktigt att regeringen agerar i större utsträckning än man har gjort. Jag vill understryka att jag inte i min fråga eller i diskussionen har efterlyst att ministern på något vis ska gå in och lösa enskilda arbetsmiljöproblem på arbetsplatser runt om i Sverige. Det jag efterlyste i min fråga var något slags initiativ till en översyn eller utredning för att med lämplig metodik kartlägga arbetsmiljö och arbetsvillkor för anställda vid Samhall.

Skälet till att jag formulerade mig på det sättet är att jag flera gånger tidigare har lyft fram frågorna, och när jag har varit i kontakt med Samhall och ledningen där hänvisar man till att olika medarbetarundersökningar visar bra siffror.

Men det finns skäl att inte bara förlita sig på den typen av undersökningar, just därför att metodiken kan spela stor roll för vilket resultat man får fram. Det handlar om ifall personer vågar, vill eller förmår yttra den kritik som man har och som på andra sätt kan fångas upp. Ibland har den också fångats upp av duktiga skyddsombud, och det är något som vi uppenbarligen är överens om är bra.

Jag återkommer till frågorna lite mer konkret. I ministerns svar framhålls att Samhall genomförde en vad man kallar förstärkt samverkan med fackliga parter under 2018 och 2019. Det låter utmärkt, men jag har inte hört något från de fackliga organisationerna. Jag har inte heller noterat några signaler – i alla fall inga som jag har kunnat uppfatta – från de per-

soner som jag har kontakt med inom det här systemet om att detta har gett några tydliga resultat.

Jag tror att det finns ett problem med detta. Det görs bra saker på toppnivå och på ledningsnivå. Man är överens om bra grejer. Men sedan kommer den krassa verkligheten. Och den krassa verkligheten kanske är att man har valt en väg där det till exempel är väldigt mycket av verksamheten som handlar om upphandlade städtjänster som inte passar alla. Det kan passa en del utmärkt, men inte alla. Då blir det en press som sätts på mellanchefer som har oförenliga mål att arbeta med, och det kan gå ut över de Samhallanställda.

Det jag efterfrågar är: Finns det någon avsikt att verka för att samverkan med de fackliga parterna förstärks? Ska man höra närmare från regeringens sida med de fackliga parterna vad de har kommit fram till och vad de föreslår? Det är någonting som jag gärna vill ha en kommentar till.

Ministern talar om en aktiv dialog. Det skulle vara intressant att höra vad denna aktiva dialog har gett för resultat på departementet. Det är inte heller något som jag hör någonting konkret om från ministrerns sida.

Anf. 101 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Herr ålderspresident! Det framkom med all önskvärd tydlighet att samsynen är stor. Det gäller verksamheten men också det viktiga i att följa upp arbetsmiljön. Trots att det naturligtvis är mer komplicerat i en verksamhet med 13 000 arbetsplatser och 25 000 anställda är det ingenting man bör tumma på.

Vad innebär då detta? Vi har kontinuerlig dialog med företaget. I min roll som näringsminister värnar jag verkligen den kontinuerliga dialog med de fackliga parterna man har. Detta av ett mycket enkelt skäl, nämligen precis det som Ali Esbati nämner: Ibland får man en annan bild och ett annat perspektiv. Det är viktigt att man som representant i det här fallet för ägaren har hela bilden när man till exempel ska göra någon förändring.

Vad har de här dialogerna då medfört? De har medfört att man har vidtagit ett antal åtgärder. Innebär det att allt är perfekt? Nej, tyvärr är det inte det. Jag har varit med tillräckligt länge för att veta att man aldrig ska låta sig luras att tro att en verksamhet är perfekt. Det kommer alltid att ske förändringar, och det kommer alltid att komma nya problem.

Det vi däremot ser – och det tycker jag inte att Ali Esbati ska underskatta – är ändå en viss positiv trend när det gäller såväl psykosocial miljö som arbetsmiljö och hälsa. Då är det viktigt att man håller i detta och fortsätter att jobba med det. Man ska åtgärda de fall som kommer fram där det här inte fungerar, för det är så man ska göra.

Vad innebär det då när jag talar om det här? Självklart är det så att när det förekommer exempel där det inte stämmer överens med de mål, lagar och förordningar vi har tar vi upp det och går igenom det med företagsledningen av ett mycket enkelt skäl: Vi har väldigt höga krav på att de statliga verksamheterna ska agera som ett föredöme.

Det gäller hållbarhet, och då talar jag om hållbarhet utifrån miljö, arbetsmiljö och det sociala. Men det gäller också långsiktigheten i hur man hanterar sina medarbetare. Det handlar om det som Ali Esbati tar upp om att man ibland kan hamna i ett läge som blir nästan omöjligt. Då bör man fundera på hur en sådan verksamhet i så fall ska förändras. Denna typ av

dialog har vi kontinuerligt med de bolag och företag som finns i den statliga bolagsportföljen.

Vi kommer naturligtvis att följa upp detta. Låt mig vara personlig en liten stund: Jag tycker att det här är en av de viktigaste verksamheterna vi har. Skälet är mycket enkelt, nämligen att vi har en arbetsmarknad som i allt högre grad inte tolererar att man inte kan gå för hundra, ibland till och med över hundra, procent. Då blir Samhalls verksamhet extra viktig, och då blir det ännu viktigare att den sker under villkor som man stolt kan stå upp för.

Utan tvekan är Ali Esbati och jag här helt överens. Vi kommer att följa upp detta och försöka göra vårt yttersta för att se till att utvecklingen fortsätter.

Innebär det att det aldrig någonsin kommer att förekomma brister? Nej. Så fungerar inte verkligheten. Det tror jag att också Ali Esbati vet.

Anf. 102 ALI ESBATI (V):

Herr ålderspresident! Det finns en stor samsyn i detta, det är jag övertygad om. Ministern nämnde tidigare höjningen av lönebidragen. Den var ju resultatet av en konkret samsyn under förra mandatperioden i budget-samarbetet med Vänsterpartiet.

Det jag har noterat när jag följt dessa frågor under ett antal år är att det är lätt att nå samsyn när väl frågorna ställs, eftersom detta är behjärtansvärt och bra. Ofta handlar det dock om att över huvud taget uppmärksamma att denna verksamhet existerar och att dessa personer finns där och har behov och krav.

Om man tittar i mediearkiv, exempelvis, ser man att de gånger som dessa frågor uppmärksammas är det ofta fackpressen som lyfter upp dem. Annars förekommer Samhall ofta i diskussioner om hur upphandlings-system och sådant ska se ut. Det är inte en oviktig fråga, men villkoren för de människor som jobbar behöver finnas i fokus både för Samhall och för regeringen, som har ett ansvar.

När jag har yttrat mig om Samhall offentligt har jag ofta, också nu i det här fallet, blivit kontaktad av Samhalls ledning, som bjudit in till dialog och diskussion. Jag ska träffa personer på Samhall, och det tycker jag är bra. Jag gör gärna det. Jag skulle dock vilja att den sida som handlar om arbetstagaren och arbetstagarnas organisationer kunde uppmärksammas mycket mer i den offentliga och den politiska diskussionen.

Det för mig tillbaka till min första fråga. Jag tror att man behöver utveckla större känslighet och större metodik från makthavarna för att nå de verkliga uppgifterna och den verkliga situationen på Samhall.

Anf. 103 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Herr ålderspresident! Tack, Ali Esbati, för en väldigt angelägen fråga! Jag tror som sagt att vi i grund och botten är helt överens om inställningen till Samhalls verksamhet och att de anställda i likhet med alla andra anställda ska ha rätt till en god arbetsmiljö. Att det ibland förekommer brister i en verksamhet med 13 000 arbetsplatser och 25 000 människor är helt uppenbart, men när det förekommer sådana uppgifter är det väldigt viktigt att man åtgärdar dem och också tillsammans med de fackliga företrädarna ser till att vidta åtgärder för att förebygga denna typ av händelser eller arbetsmiljöer. Detta är vi helt överens om, och det kommer vi att fortsätta

driva. Det är väldigt viktigt, både för att värna verksamheten och i allra högsta grad också för att värna de anställdas möjlighet till en egen utkomst och en bra arbetsmiljö.

Vi fortsätter alltså, och så får vi göra vårt yttersta för att detta ska bli ännu bättre än vad det är.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

### **§ 10 Svar på interpellation 2019/20:141**

Tjänstgörande ålderspresidenten meddelade att interpellation 2019/20:141 av Ida Gabrielsson (V) om regelverket för aktivitetsersättning hade återtagits och därför inte skulle besvaras.

### **§ 11 Svar på interpellation 2019/20:151 om de ideella organisationernas lotterier**

Anf. 104 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Herr ålderspresident! Vasiliki Tsouplaki har frågat mig vad jag avser att göra för att se till att de ideella aktörerna på spelmarknaden även fortsättningsvis kan bedriva lotteri och bingo utifrån sina särskilda förutsättningar. Hon frågar också hur jag arbetar för att säkerställa den oberoende finansieringen av civilsamhället.

Att få licens på den svenska spelmarknaden är förenat med högt ställda krav. Den nya spellagen har kommit till för att öka skyddet för svenska konsumenter på spelmarknaden. Det kräver vissa insatser från aktörerna, både med att sätta sig in i lagens krav och med att säkerställa funktionaliteten av den utrustning som används.

Det är viktigt att säkerställa att verksamheten lever upp till det starka konsumentskydd som vi har i den nya spelregleringen.

Regeringen är överens med riksdagen om att ett viktigt mål för spelpolitiken ska vara att ge goda förutsättningar för allmännyttig verksamhet att erhålla finansiering genom intäkter från spel.

Den nya spellagen medger fortsatt skattebefrielse för bland annat allmännyttiga lotterier, såväl landbaserade som online, samt landbaserad bingo. För att säkerställa att kraven på den tekniska utrustningen för de allmännyttiga lotterierna är anpassade till sådana spel som avses i 6 kap. spellagen avser Spelinspektionen att se över nu gällande tekniska krav som gäller för dessa. Detta har myndigheten informerat aktörerna om.

Det har varit regeringens utgångspunkt att den nya spellagen inte ändrar förutsättningarna för finansiering av allmännyttiga ändamål.

Regeringen kommer att fortsatt följa upp och kontinuerligt utvärdera att de ideella aktörerna kan fortsätta bedriva spel för allmännyttiga ändamål utifrån givna förutsättningar för att bidra till att säkerställa den oberoende finansieringen av civilsamhället.

Anf. 105 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Herr ålderspresident! Jag tackar ministern för svaret. Bakgrunden till min fråga om förutsättningarna för föreningsdrivna bingohallar och allmännyttiga lotterier är det förändrade regelverk som har kommit med den nya spellagstiftningen.

När utredningen om spelmarknaden samt propositionen om en omreglerad spelmarknad kom var en tydlig intention att denna del av spelmarknaden inte skulle påverkas negativt av regelförändringar. Det primära syftet var att reglera nätkasinoverksamheten, som opererar från andra EU-länder i strid med svensk lagstiftning.

Tanken var att spelmarknaden skulle delas upp i tre delar, där aktörer med allmännyttiga ändamål även fortsättningsvis skulle ha ensamrätt på lotteriverksamhet och fysisk bingo. Dessa delar skulle inte påverkas negativt av licenssystemet, utan det mesta skulle kunna fortsätta som vanligt. Detta fanns det en bred enighet om här i riksdagen.

Jag är dock orolig, för så verkar inte ha blivit fallet. De lotterier och maskiner som tidigare har kunnat kontrolleras och godkännas av Lotteriinspektionen ska nu genomgå internationella certifieringsprocesser som blir mycket kostsamma. De allmännyttiga lotteriaktörerna vittnar om licensieringsansökningar som kostar 1–8 miljoner kronor att genomföra och som omfattar alla aktörer med en omsättning över 5 miljoner kronor. Bara översättningen av tusentals sidor kostar stora summor. Detta blir förstås en helt orimlig kostnadsbörda för de små aktörerna.

De nya föreskrifterna för bingohallarna innebär att 46 av 61 hallar kan tvingas stänga vid årsskiftet. Det har man kunnat läsa om i medierna. Det innebär 60 miljoner i mindre intäkter till föreningslivet och 350 personer som blir av med sin anställning.

Tyvär berör statsrådet Shekarabi i sitt svar inte den reella situation som de allmännyttiga aktörerna befinner sig i. Han hänvisar lite vagt till att alla aktörer måste sätta sig in i den nya lagstiftningen och säkerställa funktionaliteten. Självklart är det så, men hur ska denna funktionalitet se ut? Vilka tekniska krav ska ställas?

Vad jag har kunnat läsa mig till har det inte avslöjats några stora säkerhetsrisker inom lotterierna. Det finns mycket liten förekomst av spelmissbruk till följd av lottinköp. Min fundering är varför denna del av spelmarknaden ska beläggas med de här nya, tuffa och dyra regelverken. Varför laga något som inte varit trasigt, är den fråga som infinner sig hos mig.

Anf. 106 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Herr ålderspresident! Tack, Vasiliki Tsouplaki, för det viktiga inlägget!

Vi är helt överens om att vi ska hålla oss till de intentioner och ändamål för spellagstiftningen som uttalades i regeringens proposition och som riksdagen ställer sig bakom inför omregleringen av spelmarknaden. Det innebär att det är vår skyldighet att säkerställa att det civila samhället har fortsatt möjlighet att ha goda intäkter från lotteriverksamheter till just allmännyttiga verksamheter.

Den nya spellagen har också kommit till för att öka skyddet för svenska konsumenter på spelmarknaden. Då måste vi hitta rätt balans i regelverket. Det har varit regeringens och riksdagens intention inför omregleringen.

Spelinspektionen har precis meddelat att de har bedömt att undantag från tekniska krav för dessa lotterier som vi talar om under vissa förutsättningar kan ges under en tvåårsperiod för att verksamheten ska kunna anpassas till myndighetens föreskrifter. Spelinspektionen har alltså bedömt att den kan ge lotterier med en omsättning under 50 miljoner kronor per år samt så kallad hallbingo undantag från kraven på certifiering under en tvåårsperiod. En förutsättning är dock att utrustningen under licenstiden är oförändrad i förhållande till meddelat typgodkännande.

Samtidigt har också Spelinspektionen meddelat att den har för avsikt att se över nu gällande föreskrifter för att om möjligt anpassa dessa till den spelverksamhet som de allmännyttiga lotterierna bedriver. Spelinspektionen har meddelat att en individuell prövning kommer att göras så att respektive aktör meddelas beslut förenade med villkor som är relevanta för den aktuella spelverksamheten.

Att spelmarknaden har aktörer med vitt skilda förutsättningar är naturligtvis en utmaning både för lagstiftaren och för den som tillämpar lagstiftningen och utfärdar föreskrifter, alltså myndigheten. Men Spelinspektionen får meddela föreskrifter om de tekniska kraven och certifieringen som är anpassade till de allmännyttiga lotterierna. Vi har också varit väldigt noga med att behålla skattefriheten för dessa aktörer när det gäller intäkter från lotteriverksamhet.

Herr ålderspresident! Den frågeställning som Vasiliki Tsouplaki lyfter fram är väldigt relevant. Vi följer utvecklingen. Jag är glad att Spelinspektionen har meddelat att man ger lotterier som har en omsättning under 50 miljoner kronor per år och hallbingo undantag från certifiering under en tvåårsperiod. Myndigheten har möjlighet att under den perioden meddela föreskrifter som är anpassade till dessa aktörers verklighet.

Det är av yttersta vikt för oss att spellagstiftningen ger de ideella aktörerna förutsättningar att ha goda intäkter från lotteriverksamheter. Vi har ingen intention att gå ifrån det syftet med reformen, utan vi kommer att fortsatt följa utvecklingen och säkerställa att de ideella aktörerna kan bedriva lotteriverksamheter på ett bra sätt.

Anf. 107 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Herr ålderspresident! Det här är jättegodta besked! De framgick inte i ministerns svar, och jag har sökt på Spelinspektionens hemsida för att hitta information. Jag vet att de hade ett sammanträde i förra veckan, och jag såg till att min interpellation kom in före det sammanträdet, för vi behöver lägga lite tryck på det här.

Det här är en diskussion som har förts lite grann i det tysta. Det har varit väldigt mycket fokus i medierna på nätkasinobolagen som har försökt hitta kryphål. Jag och ministern har tidigare debatterat det här i kammaren, och vi har i kulturutskottet talat om hur man ska kunna komma åt nätkasinoverksamheten och skydda konsumenterna. Verksamheten som lotterierna och bingohallarna bedriver har hamnat lite grann i skymundan och man har kämpat på i det tysta.

När det kom till min kännedom att de här stora problemen kvarstod nu i november när de gamla tillstånden snart går ut blev jag väldigt oroad. Jag har förstått att man hade en dialog med departementet och med Spelinspektionen under hela våren för att påtala de här sakerna. Bland annat har



man velat ha undantag och velat höja omsättningsgränsen till 50 miljoner, och man har velat se över de tekniska kraven.

Nu hör jag från ministern att det här faktiskt har blivit realitet, och det är väldigt positiva besked. Däremot tycker jag att det är problematiskt att de kommer så sent. Det här har föreningslivet påpekat under hela våren, och många har kämpat på med sina certifieringsprocesser och redan lagt miljoner på detta. Det blir snett för de föreningar som har haft de här processerna, gjort sina ISO-certifieringar och lagt ut pengarna. Jag tror att ministern förstår vad jag är ute efter.

Jag har varit orolig att man inte riktigt har förstått allvaret i situationen, och jag känner att de svenska folkrörelserna, som har drivit många av de här lotterierna, är en stark del av vår demokrati. De har faktiskt bidragit till framväxten av vår moderna demokrati. I dag har vi ett väldigt starkt föreningsliv som skapar mervärde för miljontals medlemmar. Det handlar om social gemenskap, folkhälsa och bildning. En stark föreningsdemokrati är grunden för vårt styrelseskick. Det är där många medlemmar lär sig att sätta en gemensam agenda, bedriva föreningsverksamhet och fatta gemensamma beslut. De här föreningarna är också röstbärare för sina medlemmar. De kan påverka den allmänna opinionen, driva sina frågor och är viktiga remissinstanser inför våra politiska beslut.

Att föreningslivet ska kunna vara ekonomiskt självständigt gentemot statsmakten tycker jag är väldigt viktigt. Det är en viktig parameter för att vår demokrati ska fungera. En kritisk röst måste kunna stå fri och inte hela tiden vara orolig för att bli av med statliga eller kommunala bidrag. Det är bakgrunden till att jag verkligen har tagit den här frågan på allvar. Vi vet att lotterierna bidrar med närmare 1,8 miljarder varje år till vårt föreningsliv. Det här är alltså en viktig inkomstkälla som tryggar både verksamhet och oberoende.

Jag är den första att instämna när det gäller vikten av spelansvar och vikten av att alla på svensk spelmarknad ska jobba hårt för att skydda konsumenterna. Men det är faktiskt så, som jag nämnde i mitt första inlägg, att riskerna är låga. Det här handlar om en helt annan typ av verksamhet än den som ministern har debatterat mycket och som vi alla är överens om ska regleras mycket hårt.

Anf. 108 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Herr ålderspresident! Vasiliki Tsouplaki har rätt. Det är exakt så det är. När det gäller konsumentskyddsbestämmelserna ska vi ha samma regelverk. Det har vi, och det var vi överens om mellan regering och riksdag. Men när det gäller andra delar av spellagstiftningen måste naturligtvis verkligheten i lagstiftningen också anpassas till den verklighet som de ideella aktörerna har. Mot den bakgrunden valde regering och riksdag att behålla skattefriheten, och mot den bakgrunden har vi också gett förutsättningar till Spelinspektionen att meddela föreskrifterna om de tekniska krav som är anpassade till de olika aktörernas förutsättningar och verklighet.

Vi kommer att noga följa detta. Det som har hänt är att Spelinspektionen under vissa förutsättningar har gett en tvåårsfrist till aktörerna, och under tiden ska inspektionen jobba med de frågor som handlar om föreskrifterna som rör tekniska specifikationer. För vår del är det väldigt viktigt att följa den här utvecklingen och se till att de ideella aktörerna har goda förutsättningar att ha intäkter från lotteriverksamhet. Det är precis

Prot. 2019/20:41  
29 november

-----  
Svar på  
interpellationer

som Vasiliki Tsouplaki säger att utan det civila samhället, utan de ideella aktörerna, får vi ett svagare samhälle och en svagare demokrati.

En av bristerna, skulle jag säga, i vårt samhälle under de senaste decennierna är att det har varit väldigt mycket fokus på det offentliga och det privata och kommersiella. Men vi har faktiskt en tredje sektor i vårt samhälle, det civila samhället, föreningslivet, folkrörelserna, nykterhetsrörelsen, samfunden. De är institutioner som skapar gemenskap och sammanhållning i vårt samhälle. De följer inte den kommersiella logiken och de följer inte den offentliga logiken, utan de har en egen logik. Den här kammaren och regeringen måste erkänna behovet av autonomi och erkännande av den ideella sektorns logik. Det här området, spellagstiftningen, är ett viktigt område eftersom det påverkar intäkterna till ideella aktörers verksamhet.

Vi har anledning att bevaka de här frågorna, herr ålderspresident. Vi måste också vara ärliga och säga att de här aktörerna inte har samma resursstarka lobbying som andra aktörer har. Det är alltså vår skyldighet att ge en röst till de aktörerna och se till att den här kammaren och regeringen noga bevakar de frågeställningar som påverkar förutsättningarna för ideell verksamhet.

Anf. 109 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Herr ålderspresident! Det finns ett antal krav på förändringar som jag har uppfattat från de allmännyttiga lotterierna. Jag hör ifrån ministern att Spelinspektionen har kikat på några av dem.

Jag vill lyfta fram en tredje punkt som jag uppfattar som viktig. Det gäller själva certifieringssystemet och just bristen på ett svenskt institut, en myndighet eller ett företag som kan certifiera enligt de ISO-standarder som det har funnits krav på. Det har på något vis blivit riktigt komplicerat. Det handlar inte om någon snabb förändring, men man behöver titta vidare på att det ska kunna gå att få en svensk certifiering.

Enligt det system vi hade tidigare var det Lotteriinspektionen som åkte ut på plats och inspekterade lotter och maskiner. Det fungerade väldigt bra, utan uppmärksammade säkerhetsbrister. Man har upplevt det systemet som positivt.

Jag är en av dem som har uppskattat ministrarnas bestämdhet när det gäller att få ordning på de kasinobolag som har funnits på den svenska marknaden utan tillstånd. Vi har inte alltid varit överens om metoderna. Men jag tror att vi fortsättningsvis kan hjälpas åt både på den fronten och när det gäller att uppmärksamma de allmännyttiga lotterierna och bingo-verksamheterna, så att de särskilda förhållandena kommer att uppmärksammas mer framöver.

Jag tror att vi kan vara överens om att ett starkt och oberoende föreningsliv skapar nytta, glädje och gemenskap för sina medlemmar och att föreningarna är med och bygger ett starkt, demokratiskt samhälle där alla får plats.

Anf. 110 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Herr ålderspresident! Jag vill tacka Vasiliki Tsouplaki för den här viktiga interpellationen. Den gläder mig. Den här debatten behövs.

Vasiliki Tsouplakis sista fråga gällde förutsättningarna för certifiering. Det är en fråga som vi också tittar på. Alla de olika delarna av föreskrifter-

na och de tekniska och operativa förutsättningarna för lotteriverksamhet påverkar hela sektorn. Vi är fast beslutna att fortsätta jobba med frågan, att följa utvecklingen och att där det behövs vidta åtgärder från regeringens och riksdagens sida.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2019/20:41  
29 november

-----  
Svar på  
interpellationer

## § 12 Svar på interpellation 2019/20:121 om målet om en god mobiltäckning i hela landet

Anf. 111 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Herr ålderspresident! Magnus Jacobsson har frågat mig vad regeringen gör för att skynda på utbyggnaden, så att målet för en god mobiltäckning i hela landet kan uppfyllas.

Enligt januariavtalet ska den digitala infrastrukturen byggas ut i hela landet. Bland annat anges att alla senast år 2023 bör ha tillgång till stabila mobila tjänster av god kvalitet där de normalt befinner sig. Målet för mobiltäckning är formulerat utifrån människors behov och beteenden, vilka förändras över tid. Målet är på det viset rörligt.

Tillgången till bredband via mobilnäten är fortsatt mycket god. Enligt Post- och telestyrelsen hade 99,99 procent av alla hushåll och företag sådan tillgång den 1 oktober 2018.

I oktober 2018 täcktes 85 procent av Sveriges yta ”där man normalt befinner sig” av nät som kan leverera hastigheten 10 megabit per sekund. År 2014 var motsvarande andel knappt 61 procent. Det kan konstateras att det har skett en ökning med ca 40 procent från 2014 till 2018. Enligt PTS prognos kommer vi att nå mellan ca 88 procents och ca 93 procents täckning till 2023, beroende på antaganden om bland annat fortsatt utbyggnad.

I december 2018 fattade PTS ett tilldelningsbeslut om 700-megahertz-bandet. Ett av tillstånden är förenat med ett krav på täckning och utbyggnad, i syfte att åstadkomma bättre mobiltäckning i glesbebyggda områden. Telia ska använda ett belopp på 300 miljoner kronor för att uppfylla det krav på täckning och utbyggnad som återfinns i tilldelningsbeslutet. Mer konkret innebär det att Telia måste etablera master och basstationer för att täcka delar av så kallade prioriterade ytor. Täckningskravet räcker dock inte för att täcka alla dessa ytor, utan Telia kan själv välja vilka av de prioriterade ytorna man avser att täcka genom täckningskravet.

Regeringens vision är ett helt uppkopplat Sverige, eftersom det skapar förutsättningar för att bo och verka i hela landet. Regeringen föreslår därför ett nytt stöd för utbyggnad av bredbandsinfrastruktur med 650 miljoner kronor för tiden 2020–2022. Som underlag för bedömningen har PTS fått i uppdrag att senast i januari 2020 konkretisera hur ett sådant stöd skulle kunna se ut, med utgångspunkt i sitt tidigare redovisade förslag. Regeringen avser att återkomma med hur stödet ska utformas.

Anf. 112 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Herr ålderspresident! Jag vill tacka ministern för svaret.

Jag lyfter fram frågan eftersom det kom en rapport om och lyftes fram i medierna att man inte riktigt hinner med utbyggnaden av den mobila

täckningen på det sätt som var planerat. Det är för mig en stor och viktig fråga.

I Sverige har vi i dag en känsla, rätt eller fel, av att det finns en skillnad mellan stad och land. Det hänger givetvis ihop med frågor som bränslebeskattning, kollektivtrafik, neddragning av flyg i glesbygd och personaltillförsel, alltså möjligheten att få tag i personal. Landsbygden har högre skatter än många tätorter runt storstäderna, och vi ser att närvaron av polis, arbetsförmedling och försäkringskassa minskar på landsbygden.

Många gånger har vi politiker, oavsett färg, sagt att några av de viktiga lösningarna för landsbygden är bredband och mobil täckning för att näringslivet ska få goda förutsättningar. Men man kan även på det området se en tydlig skillnad. Stad, tätort och viktiga stråk har hög täckning, medan täckningen blir sämre ju längre ut man kommer i systemet när det gäller infrastruktur.

I det radioprogram som lyfte fram just den frågan och rapporten från PTS var det flera från landsbygden som påpekade att deras förutsättningar att bedriva näringsliv försvagas om mobilsystemet inte fungerar. Då kvarstår min fråga om vad mer regeringen ämnar göra för att komma åt problemen och fullfölja hela vägen.

Anf. 113 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Herr ålderspresident! Som jag redogjorde för i svaret har vi goda förhoppningar om att nå målet för bredbandsutbyggnad och mobiltäckning. Mobiltäckningen för personer ligger alltså på 99,99 procent. Jag tror att den aktuella siffran för bredbandsmålet är 86 procent, enligt det mått som kallas homes passed, det vill säga EU:s mått.

Det gör att Sverige har den bästa mobiltäckningen och mobildatatäckningen i hela Europeiska unionen och den utvecklade världen. Men vi är inte nöjda med det. Vi har, som Magnus Jacobsson mycket riktigt påpekar, satt upp högre mål än så. De åtgärder vi har vidtagit och den diskussion vi har betyder att vi också har goda förutsättningar att nå det målet.

Vi har det ganska angenäma problemet att det sätt på vilket målet är formulerat gör att det delvis är rörlig materia. Därför väntar vi på att Post- och telestyrelsen tydligare ska specificera hur målet ska mätas. Det är nämligen det som till syvende och sist kommer att avgöra om vi kommer att nå målet eller inte.

Anf. 114 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Herr ålderspresident! Jag vill än en gång säga att jag är tacksam för svaret från Anders Ygeman.

Jag är också helt övertygad om att Kristdemokraterna och regeringen är överens om att vi vill att hela landet ska leva. Men jag har rapporten med mig här i kammaren, och jag känner inte riktigt igen en del av siffrorna. Jag har inte kunnat grotta i varför de skiljer sig åt lite grann. Men om man tittar på exempelvis bredbandssidan är det 40–46 procent på landsbygden som har fungerande bredband. Det beror lite på om det gäller näringsliv eller privatpersoner. Tittar vi återigen på tätorter kan vi se att det ligger runt 85–86 procent.

Vi ser samma fenomen när det gäller den mobila täckningen, åtminstone enligt den rapport jag har. Ungefär 85 procent har mobil täckning. Då handlar det om vägar, hushåll, fritidsområden och där man jobbar. Det

finns områden i Sverige där det inte finns någon täckning alls. Man kan i och för sig fundera på om vi behöver ha lika mycket täckning där.

Det som hänger ihop är att det tyvärr är tydligt att vi har klarat av att lösa det i tätort. Men utanför tätort ser det betydligt sämre ut.

I Post- och telestyrelsens rapport står det bland annat: ”I dagsläget är de flesta siter i glest befolkade områden underutnyttjade och ger begränsade intäkter till operatörerna. PTS bedömer därför att det sannolikt inte kommer att ske någon omfattande kommersiell nyetablering av siter i glesbebyggda områden fram till år 2023.”

Det kan jag förstå utifrån det privata näringslivets förhållningssätt. Att bygga ut och utveckla samtidigt som man inte får betalt är ett problem. Men vi som riksdag och regering måste ändå jobba för att även näringsidkare på landsbygden ska ha god tillgång till bredband och god mobiltäckning – huvuddebatten här handlar ju om den mobila täckningen – och då räcker det faktiskt inte att uppnå 85 procent. Vi måste jobba vidare med den frågan.

Min fråga kvarstår därför: Ämnar regeringen vidta fler åtgärder för att lösa detta problem?

Anf. 115 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Herr ålderspresident! Magnus Jacobsson och jag är helt överens om att 85 procent inte räcker. Men det är vad vi hade i oktober. Prognosen är annorlunda. Den säger mellan 88 och 93 procent. Vi vill upp ytterligare 2 procentenheter från det målet. Vår målsättning är glasklar: Oavsett var man bor och verkar i Sverige ska man ha god mobiltäckning och tillgång till snabb bredbandsuppkoppling.

Magnus Jacobsson säger att våra siffror skiljer sig åt. Det gäller framför allt på bredbandssidan. Jag tror att skillnaden beror på att jag använder mig av EU:s siffror, som är till för att man ska kunna jämföra mellan olika länder, och Magnus Jacobsson använder sig av siffror från PTS. Skillnaden mellan siffrorna beror på att PTS siffror avser dem som faktiskt har anslutit sig till bredband, medan EU:s siffror avser dem som har möjlighet att ansluta sig.

Skillnaden utgörs alltså av människor som har tillgång till bredband men som har valt att inte ansluta sig. Man kan tycka att det vore bra om de anslöt sig till bredband, och de har i alla fall den möjligheten. Där finns inte skillnaden mellan stad och land, för det finns även en del människor i våra storstäder som av olika skäl har valt att inte ansluta sig alls eller att ansluta sig till bredband med lägre hastighet.

Herr ålderspresident! Jag kan bara konstatera att jag och Magnus Jacobsson förefaller vara överens om målen, alltså om vart vi ska. Det finns kanske en gradskillnad i den optimism vi visar när det gäller hur stor kapacitet vi har att nå målet inom den föreslagna tiden. Jag är mer optimistisk än Magnus Jacobsson, men jag kan försäkra Magnus Jacobsson att om hans lite mer pessimistiska grundhållning visar sig vara den korrekta kommer regeringen också att återkomma med ytterligare åtgärder.

Anf. 116 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Herr ålderspresident! Tack, statsrådet Ygeman, för svaret! Jag utgår bara från vad PTS säger i sin egen rapport. De signalerar en oro. Även om vi verkar vara överens om att vi på det stora hela når ut till många finns

Prot. 2019/20:41  
29 november

-----  
Svar på  
interpellationer

det en skillnad mellan stad och land, och det är just landsbygdsperspektivet jag har valt att lyfta fram här. Vi måste nå hela vägen.

Vi som jobbar med de här frågorna ser hela den teknikutveckling som sker nu. Vi kommer i framtiden att ha kylskåp som pratar med nätet, bilar som är självkörande och troligtvis också, antingen vi tycker om det eller inte, vårdrobotar som hjälper till i hemmen hos dem som är äldre. Vi ser en helt annan teknisk utveckling.

Vi ser att människor kommer att bo hemma längre, och då ska de ha tryggheten att deras trygghetslarm, som går via antingen bredband eller mobilt bredband, fungerar, så att de inte blir liggande utan att få den hjälp de ska ha. Detta måste vi nå inte bara till 90 eller 95 procent, utan alla som i Sverige bo och bygga måste ha denna trygghet. Det är på detta sätt den tekniska utvecklingen kommer att se ut, både på vårdsidan och näringslivssidan och de facto även på nöjessidan.

Jag tackar för debatten. Om jag inte träffar statsrådet före jul önskar jag honom allt gott.

Anf. 117 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Herr ålderspresident! Det gläder mig att Magnus Jacobsson och jag har samma syn på vikten av snabba kommunikationer över hela landet, oavsett om de är mobila eller fasta. Det gläder mig också att Magnus Jacobsson står fast vid samma höga målsättningar som regering och riksdag har satt upp för dessa kommunikationer.

Jag är övertygad om att om det visar sig att min lite mer optimistiska hållning är felaktig kommer vi att träffas i ytterligare debatter här i riksdagen för att med gemensamma krafter se till att även glesbygden har snabba uppkopplingar.

Jag vill också ta tillfället i akt att önska Magnus Jacobsson och herr ålderspresident en riktigt god jul!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

### **§ 13 Svar på interpellation 2019/20:50 om situationen beträffande politisk frihet och mänskliga rättigheter i Ryssland**

Anf. 118 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Herr ålderspresident! Margareta Cederfelt har frågat mig hur regeringen arbetar i kontakter med andra länder för att förankra den svenska linjen gentemot Ryssland och bygga samstämmighet kring mänskliga rättigheter i Ryssland, vad regeringen gör inom EU för att pressa den ryska ledningen inom dessa frågor och huruvida regeringen är beredd att verka inom EU för en utredning av Nemtsovfallet.

Sverige för en tydlig och principfast politik gentemot Ryssland och kommer att fortsätta att regelmässigt ta upp människorättsproblem i internationella forum såsom OSSE och Europarådet. Vi kommer liksom tidigare att vara en drivande aktör i EU för att respekten för mänskliga rättigheter ska förbli en given beståndsdel i utformningen av relationen till Ryssland och ställer oss bakom de fem vägledande principerna för EU:s

relation med Ryssland, där kontakter och stöd till det ryska civilsamhället utgör en viktig delkomponent.

Sverige ger även ett omfattande stöd till kontakter mellan det svenska och det ryska civilsamhället, vilket är viktigt för att stödja demokratisk utveckling och bidra till ökad respekt för de mänskliga rättigheterna. Oppositionella i Ryssland verkar under svåra förhållanden, och det är viktigt att omvärlden visar dem sitt stöd. Vi fortsätter att uppmana ryska företrädare att garantera sina invånares rättigheter i enlighet med Rysslands egen konstitution och internationella åtaganden.

Mordet på Boris Nemtsov var ett tragiskt avsnitt i modern rysk historia som mötte starka reaktioner i omvärlden. Det understryker vikten av ett rättsväsen som agerar professionellt och självständigt och åtnjuter förtroende hos sina medborgare. Vi följer utvecklingen i Nemtsovs fall noga genom vår ambassad i Moskva och har anslutit oss till EU:s uppmaningar till en grundlig utredning. Sverige fortsätter att uppmärksamma Nemtsovs gärning: bland annat deltar ambassaden i Moskva årligen i en ceremoni till hans minne.

Anf. 119 MARGARETA CEDERFELT (M):

Herr ålderspresident! Jag vill tacka utrikesministern för svaret på min interpellation.

Anledningen till att jag tar upp frågor om mänskliga rättigheter i Ryssland, om möjligheten för oppositionella att verka och ytterst om förtryck och mord som har drabbat och drabbar oppositionella i Ryssland är att jag upplever att situationen i Ryssland blir allt svårare för de personer som inte stöder regimens linje. Detta gör naturligtvis att det är viktigt med internationellt arbete.

Sverige är ett litet land. Vi kan inte åstadkomma mycket på egen hand, men som land i större organisationer kan vi trycka på. Jag säger detta för att Ryssland är en stormakt. Sverige har självt inte mycket att sätta emot, men EU kan göra desto mer. OSSE kan också använda sin bas för demokrati och mänskliga rättigheter, liksom förstås Europarådet.

Jag tar upp detta för att jag skulle vilja se ännu mer aktivitet från Sveriges sida inom dessa organ. Det finns nämligen möjligheter att göra mer. Det finns möjligheter att sätta press på det ryska rättsväsendet.

Det är utmärkt att Sveriges ambassad är representerad när det handlar om att högtidlighålla minnet av Boris Nemtsov. Men det måste till mer. Jag säger det eftersom jag av Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, dess parlamentariska församling, är utsedd till rapportör när det gäller mordet på Boris Nemtsov.

Det jag har noterat i dessa sammanhang är behovet av att trycka på rättsväsendet. Rättsväsendet är tyst. Rättsväsendet är slutet. Rättsväsendet svarar inte på frågor. Det gör att det inte finns någon transparens. Här kan EU göra mycket för att påverka och trycka på. Det måste till en öppenhet.

Jag säger detta eftersom det med en ökad transparens i rättsväsendet kan finnas en möjlighet för civilsamhället och för oliktankande att driva sina frågor med större trygghet.

Mordet på Boris Nemtsov den 27 februari 2015 är förfärligt. Det är det yttersta beviset på förtryck av oliktankande. Men det handlar inte enbart om Boris Nemtsov. Det finns många fler personer. Elena Grigorieva var en människorätts- och hbtq-aktivist som mördades i juli 2019. Videoblog-

garen Vadim Kharchenko utsattes för skottlossning och knivattack av för honom okända män. Boris Ushakov, projektkoordinator för gulagu.net, blev skjuten i mars 2019 – han överlevde attacken.

Det finns många fler. Dessa personer förtjänar ett rättsväsen som fungerar.

Jag skulle vilja få ett tydligare svar från utrikesministern om hur Sverige agerar och vad Sverige avser att göra för att stärka mänskliga rättigheter i Ryssland.

Anf. 120 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Herr ålderspresident! Boris Nemtsov var en vän till mig. Vi anordnade seminarier om demokrati i Ryssland tillsammans. Jag har efter hans tragiska död besökt platsen för mordet för att visa min respekt för hans gärning. Jag har under en mycket lång tid följt utvecklingen i Ryssland, och precis som Margareta Cederfelt är jag mån om att det ryska samhället ska utvecklas och bli mer öppet och demokratiskt.

Vi följer den inrikespolitiska utvecklingen i Ryssland nära, och vi uttrycker konsekvent vår oro inför det faktum att det demokratiska utrymmet i landet krymper. Vi uttrycker upprördhet över de fall som Margareta Cederfelt nämner och andra fall.

Upptakten till regionalvalen den 8 september var ännu ett exempel på hur oppositionspolitiker nekas möjligheter att kandidera och hur folkliga missnöjesyttringar bemöts med massingripanden och övervåld från polisen. Jag kritiserade själv offentligt de polisräder som ägde rum mot oppositionella runt om i Ryssland några dagar efter valet. Och vi fortsätter att uppmana ryska företrädare att garantera invånarnas rättigheter i Ryssland. Det är faktiskt i enlighet med den ryska konstitutionen och deras internationella åtaganden.

Vår ambassad har närvarat vid rättegångar mot demokratiaktivister som följde protesterna i juli och augusti – detta för att markera den vikt som Sverige tillmäter frågan både inför det ryska civilsamhället och inför ryska myndigheter.

Den senaste månaden har ryska och utländska människorättsorganisationer tvingats upphöra med sitt arbete. Den ryska duman har antagit ett förslag om lagstiftning om så kallade utländska agenter, som nu också ska omfatta enskilda individer. Om lagen passerar återstående instanser kommer det att medföra ytterligare hinder för journalister att genomföra sitt arbete.

Herr ålderspresident! Redan under min första vecka som utrikesminister fick jag tillfälle att i Reykjavik och Helsingfors möta både nordiska och baltiska kollegor. I de samtalen tog jag upp våra välkända och oförändrade positioner när det gäller MR-situationen i Ryssland. Vi har lyft fram dem regelbundet i till exempel Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa och i Europarådet. Sverige var också ett av de 16 länder som 2018 tog initiativ till att inom OSSE aktivera den så kallade Moskva-mekanismen, som ger möjlighet att sända en oberoende expertmission till ett OSSE-land om det bedöms finnas ett särskilt allvarligt hot mot uppfyllandet av åtagandet när det gäller demokrati och mänskliga rättigheter. Detta skedde med anledning av anklagelserna om förföljelse av hbtq-personer i Tjetjenien.



Vi fortsätter att uppmärksamma frågan, till exempel genom uttalanden och sidoevent i samband med HDIM. Det är Europas största årliga MR-konferens, som under två veckor samlar 1 500 regeringsföreträdare, internationella experter och representanter för civilsamhället. Vi agerar också inom Europarådet för att uppmärksamma brister och övertramp inom MR-området.

Anf. 121 MARGARETA CEDERFELT (M):

Herr ålderspresident! Ja, att det behövs ett kraftfullt och gemensamt agerande på EU-nivå, inom OSSE och inom Europarådet är alldeles uppenbart. Jag säger det igen: Som rapportör inom OSSE:s parlamentariska församling när det gäller mordet på Boris Nemtsov kan jag inte säga att jag har fått svar på några av de frågor som jag har ställt till de ryska myndigheterna.

Jag har ställt frågor till såväl politiker på högsta nivå som domstolar och rättsväsen. Det finns inga svar. Tystnaden råder. Samtliga verkar vara väl medvetna om mitt uppdrag, men det finns inga svar att få. Det visar att EU måste använda sina muskler. Jag skulle vilja höra mer om detta. Det behövs en kraftsamling.

Jag vill här nämna den tidigare moderata riksdagsledamoten Mats Johansson, som redan 2013 gav ut boken *Kalla kriget 2.0 – Ryssland rustar*. Redan då nämnde Mats Johansson den allt svårare situationen för människorättskämpar, för dissidenter och för journalister samt de mord som skedde.

Det har gått många år sedan 2013. Nu finns det återkommande rapporter om att situationen försämras ytterligare. Därför vill jag höra mer om det arbete som Sveriges regering bedriver på EU-nivå. Jag kan inte se att Sverige kan göra detta ensamt. Jag kan inte se att Sverige kan göra det bara tillsammans med de nordiska och baltiska länderna – jag vet att de också, framför allt våra baltiska grannar, arbetar för mänskliga rättigheter. Det behövs större krafter, och här kommer EU in.

Jag skulle vilja fråga vad utrikesministern har gjort för att det ska bli ett mer transparent rättssystem och för att säkerhetstjänstens roll i Ryssland ska bli tydligare. Det handlar också om att det ska bli tydligare i en rättegång. Vem gör vad? Vem har vilka uppgifter? Vem ställer vilka frågor? Hur blir svaren? Vem är det som beordrar attackerna? Varifrån kommer de attacker som görs mot människorättsaktivister?

Allt detta är det tyst om i det ryska rättsväsendet. Det leder i sin tur till otydligheter, oklarheter och rädsla. Det finns då ingen kunskap om vem som ligger bakom detta. Vem är ansvarig? Vem utför dåden? Vem blir åtalad? Vem faller domen mot och på vilka grunder?

Det är inte rättsstatens principer vi talar om; det är någonting helt annat. Det värsta, om vi nu talar om Ryssland som sådant, är att vi inte talar om Lenintiden eller om Stalintiden. Vi talar om 2019. Det är Putins Ryssland.

Jag skulle vilja se att Sverige tar taten när det handlar om samarbetet inom EU och krokas arm med de baltiska länderna, som jag vet är mycket intresserade av ett stärkt EU-samarbete på detta område.

Anf. 122 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Herr ålderspresident! Jag vill börja med att säga att det är oerhört bra att Margareta Cederfelt, som är en så engagerad politiker just i dessa frå-

gor, leder den här utredningen i OSSE. Jag hoppas ju att Sverige ska kunna få ordförandeskapet i OSSE för 2021 – det är inte avgjort ännu utan bestäms slutgiltigt i nästa vecka – och att vi då tillsammans både från den parlamentariska församlingen och från regeringen kan vara än mer drivande i den här typen av frågor.

När det gäller EU är Sverige en mycket starkt drivande aktör för mänskliga rättigheter, och vi kommer att fortsätta att driva att det ska vara en given beståndsdel i utformningen av relationen till Ryssland och att det kommer att kommuniceras tydliga budskap till Ryssland i dessa frågor.

Inom EU-kretsen har vi de fem vägledande principerna för EU:s relation med Ryssland. Där är kontakterna och stödet till det ryska civilsamhället en av delkomponenterna. Inte minst i ljuset av det som Margareta Cederfelt tar upp i sin interpellation menar vi att det här måste ges ökad uppmärksamhet. Nu krymper nämligen det demokratiska utrymmet, och människor ställs inför allt större problem när det gäller att organisera sig på olika sätt i Ryssland.

Vi har en väldigt tydlig politik gentemot Ryssland. Vi kommer att ta upp de här problemen också i bilaterala kontakter. Vi gör det alltså både bilateralt och i samverkan med andra EU-länder, något som Margareta Cederfelt tar upp och som även jag tycker är viktigt. Det stämmer ju att det blir mycket bättre resultat och ett mycket fastare uttryck om vi gör det tillsammans med andra EU-länder. Vi håller nu på att förnya vår Rysslandsstrategi för 2019–2024. Där planerar vi ett stöd på 80 miljoner kronor, framför allt till den här typen av demokrati- och civilsamhällesaktiviteter.

Jag besökte själv Ryssland senast i juni. Jag träffade olika företrädare för kvinnorrättsorganisationer, hbtq-organisationer och också andra organisationer. Deras arbete gjorde ett starkt intryck på mig. I ryska medier rapporterades det tyvärr på ett negativt sätt att jag hade träffat dessa organisationer eftersom de inte anses vara positiva för det ryska samhället.

Så sent som förra veckan anordnade vår ambassad i Moskva ett evenemang där flera svenska riksdagsledamöter också medverkade. Det gällde våld mot kvinnor och olika problem som kvinnorrättsorganisationer och kvinnor har i Ryssland.

Anf. 123 MARGARETA CEDERFELT (M):

Herr ålderspresident! Jag vill först säga tack till utrikesministern för svaret. Jag tar detta till intäkt för att Sveriges regering kommer att arbeta för ett stärkt stöd för de mänskliga rättigheterna i Ryssland.

Då vill jag i detta sammanhang säga att 80 miljoner kronor är mycket pengar i Ryssland. Det är mycket pengar att agera för, och därför är det viktigt att göra rätt saker. Jag hoppas och förväntar mig att regeringen kommer att arbeta tydligt och klart utan att darra på manschettknappen när det gäller vad pengarna ska användas till och hur det ska följas upp. Ryssland är okänt för sin korruption, och inte en krona får landa fel.

Jag förväntar mig också ett starkt arbete inom EU, och jag kommer att följa upp att regeringen också agerar där, liksom inom OSSE när nu Sverige får ordförandeskapet, även om jag inte ska gratulera i förväg. Jag hoppas dock att det kommer att bli så.

Där finns då en möjlighet att som ordförandeland göra en förklaring om vad Sverige avser att prioritera. Utifrån den interpellation som vi har

debatterat här och vad regeringen skriver på sin hemsida, liksom den utrikespolitiska förklaring som regeringen avgett, utgår jag från att demokrati-frågor och mänskliga rättigheter kommer att prioriteras och att det också är något som ska implementeras inom samtliga OSSE:s medlemsländer, gärna i en skarp skrivning så att det framgår att Ryssland är det land som åsyftas.

Prot. 2019/20:41  
29 november  
-----

Svar på  
interpellationer

Anf. 124 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Herr ålderspresident! Jag kan försäkra Margareta Cederfelt att vi kommer att vara oerhört noga med vart de här pengarna går och att de verkligen stöttar civilsamhället, människorättsfrågor och så vidare.

Jag vill ändå avsluta med att återigen ta upp mordet på Boris Nemtsov, som var en så tragisk milstolpe i rysk historia. Det belyser också hur strafffriheten biter sig fast i det ryska samhället. Som jag nämnde var det smärtsamt också för mig personligen eftersom vi var vänner, och vi fortsätter att uppmärksamma hans gärning. Bland annat deltar ambassaden nu årligen i en ceremoni till hans minne.

Mordutredningen och rättsprocessen har beskrivits av flera internationella bedömare. Nu hör jag också vad Margareta Cederfelt råkar ut för och att hon inte får svar på sina frågor. Utredningen beskrivs ju som ofullständig. Vi följer utvecklingen noga och har anslutit oss till EU:s uppmaning att det ska ske en grundlig utredning.

Inget politiskt styre eller samhälle kan acceptera att oppositionella röster tystas, det må ske av rädsla för repressalier eller genom det pris som Nemtsov fick betala för att ha utövat den rätt att tala fritt som han skulle ha haft.

Tack, Margareta Cederfelt, för att du tog upp de här jätteviktiga frågorna.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

#### **§ 14 Svar på interpellation 2019/20:142 om Sveriges engagemang för Latinamerika**

Anf. 125 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Herr ålderspresident! Håkan Svenneling har frågat mig om jag avser att verka för att Sveriges engagemang för Latinamerika ska öka, vad jag avser att göra för att minska ojämlikheten i Latinamerika och hur regeringen avser att genomföra sin demokrati-offensiv i Latinamerika för att stärka civilsamhället och demokratin.

Sverige har utmärkta relationer med Latinamerika. Banden mellan våra folk och regeringar är starka, och Sveriges förtroendekapital i regionen är stort – inte minst tack vare vårt mångåriga engagemang och stöd för frihet, demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna.

Många länder i Latinamerika står inför omfattande samhällsutmaningar. Det finns stora behov av att öka investeringar i infrastruktur, utbildning och hälsovård, förbättra rättssäkerheten, effektivisera den offentliga förvaltningen och bekämpa sociala och ekonomiska orättvisor.

Sverige framstår i många länder i regionen som en attraktiv samarbetspartner och en förebild för ett hållbart, jämlikt och jämställt välfärdssamhälle. Sverige står dessutom inför liknande utmaningar som många länder i Latinamerika bland annat vad gäller inkluderande tillväxt och sysselsättning och skulle kunna dra nyttiga lärdomar från en fördjupad och bredare dialog med regionen.

Flera av länderna i regionen har därtill blivit allt viktigare aktörer på den internationella arenan, och många är likasinnade med Sverige i för oss centrala frågor, till exempel behovet av att bromsa klimatförändringarna, stärka det multilaterala samarbetet och försvara den regelbaserade världsordningen.

Av dessa skäl har Utrikesdepartementet påbörjat ett arbete för att intensifiera förbindelserna med Latinamerika och Karibien, vilket resulterat i en handlingsplan för förbindelserna med Latinamerika och Karibien. Handlingsplanen anger ett ramverk för hur relationerna kan utvecklas och innefattar bland annat frågor som miljö, klimat, demokrati och jämställdhet. Genom handlingsplanen har regeringen tagit ytterligare steg för att utveckla relationerna med regionens länder, både bilateralt och i multilaterala sammanhang.

Som en följd av regeringens ökade engagemang för Latinamerika har dessutom färdplaner undertecknats för det bilaterala samarbetet med Argentina, Colombia, Mexiko, Peru och Uruguay, och formella politiska dialoger har inletts med Argentina, Brasilien, Chile, El Salvador, Kuba, Peru och Uruguay. Sveriges ambassad i Peru återöppnades 2016. Argentina, Chile, Colombia, Paraguay och Uruguay har anslutit sig till konceptet Global Deal för stärkt social dialog mellan arbetsmarknadens parter.

Även utvecklingssamarbetet bidrar till att utveckla regeringens relationer med regionens länder, liksom det gemensamma arbetet med genomförandet av Parisavtalet och Agenda 2030. Under 2020 kommer regeringen att ta fram nya strategier för utvecklingssamarbetet i Latinamerika för att bidra till att möta regionens samhällsutmaningar.

Sverige deltar även regelbundet med observatörer i EU:s valobservationsinsatser i Latinamerika, och regeringen har under 2019 beslutat att öka möjligheterna för svenskt deltagande i valobservationsinsatser inom ramen för Organisationen för amerikanska stater, OAS.

Anf. 126 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr ålderspresident! Runt om i Latinamerika protesterar människor mot orättvisor och ojämlikhet. Många av protesterna tar sin utgångspunkt i den brutala ojämlikhet som finns mellan fattiga och rika, som oftast har sin bakgrund i kontinentens koloniala och imperialistiska historia. Latinamerika är en kontinent med stora naturtillgångar men där fördelningen av resurserna sällan kommer de fattigaste till del, som ofta är urfolk.

I Chile äger den rikaste procenten av befolkningen över 26 procent av tillgångarna i landet, och den fattigaste procenten äger omkring 2 procent av tillgångarna. En stor del av chilenerna har svårt att klara sig ekonomiskt.

Fredagar är den stora demonstrationsdagen i Chile, och i dag lär vi nås av nya bilder på massprotester mot president Sebastián Piñera. För under hösten har det varit omfattande protester mot ojämlikheten. Protesterna har mötts med brutalt våld från militären, som väcker obehagliga minnen från Pinochets militärdiktatur. 26 personer har dödats. Mer än 11 000 har ska-

dats, varav 280 personer blivit blinda på minst ett öga av polisens gummikulor. Mer än 15 000 personer har gripits. Anmälningar om sexuellt våld från polisen har fyrdubblats.

Det är dags för Sverige att höja rösten för Chiles folk. Utrikesminister Ann Linde bör kalla upp Chiles ambassadör till UD och fördöma övervåldet, undantagstillståndet och att man har satt in militären. Regeringen bör inom ramen för EU arbeta för att pausa uppdateringen av associeringsavtalet med Chile. Sveriges vapenexport till den chilenska militären bör stoppas, även om den inte är så stor. Svensk militärutrustning ska inte användas mot folk som gör sina röster hörda.

I Colombia går fredsprocessen mycket trögt. Omvärldens engagemang verkar ha försvunnit efter det att fredsavtalet undertecknades och fredspriiset delades ut för tre år sedan. Den colombianska regeringen genomför inte fredsavtalet i den takt som utlovats, vilket gör att ojämlikheten består och att nödvändiga jordreformer inte kommer till stånd. Tidigare gerillamedlemmar får svårt att ställa om till ett vanligt liv, och en del av Farcgerillan har tagit till vapen på nytt. Just nu pågår även där stora demonstrationer mot ojämlikheten.

Vad gör då Sverige?

I DN den 10 september i år, samma dag som Ann Linde blev utrikesminister, kan man läsa:

”– Det finns även andra länder i Latinamerika som visat intresse för Gripen, jag har till exempel träffat en delegation från Colombia som ställt väldigt mycket frågor, intygar försvarsminister Peter Hultqvist.”

Den svenska regeringen verkar vilja att Colombia ska köpa JAS-plan i stället för att genomföra fredsavtalet.

Varför, utrikesminister Linde, behöver Colombia, som har Latinamerikas största armé, stora sociala klyftor och ett fredsavtal som håller på att falla, köpa JAS-plan? Det känns snarare som en militär offensiv än en demokratioffensiv.

I Bolivia har det genomförts en statskupp där polis och militär aktivt deltagit i avsättandet av president Evo Morales. Men utrikesminister Ann Linde vill inte kalla det för en statskupp utan skriver i stället i ett svar på en skriftlig fråga från mig att polisen och militären rekommenderade ”presidenten att avgå, varefter presidenten och ett stort antal ministrar avgick”. Om Sveriges överbefälhavare ringer dig, Ann Linde, och ”rekommenderar” dig att avgå, samtidigt som våldsamma demonstranter bränner ned ditt hus, skulle du kalla det för en statskupp, utrikesministern?

De brister i Evo Morales styre som vi har sett och kritiserat kan aldrig rättfärdiga det våld vi har sett eller att militären och polisen avsätter en president i en statskupp.

Nu krymper det demokratiska utrymmet i Bolivia snabbt. Morales parti Mas förtrycks och begränsas. De högerkrafter som har tagit makten vill hålla skenet uppe mot omvärlden samtidigt som våldet i Bolivia ökar.

Är det någon gång som den svenska regeringens demokratioffensiv behövs är det nu.

Vad kommer utrikesminister Ann Linde att göra?

Anf. 127 LORENA DELGADO VARAS (V):

Herr ålderspresident! Chile har varit det goda exemplet, det stabila landet, det land man investerar i och det land man extraherar från. Man har

under de goda handelsåren ignorerat avsaknaden av demokrati, miljöförstörelsen, dödandet av sociala ledare och bruket av våld mot Chiles folk. Vissa menar att det som händer i Chile nu är något tillfälligt som har uppstått ur tomma intet. En vanlig beskrivning av Chile är att det är ett stabilt land med god ekonomi. Men jag vill berätta lite om det andra Chile som vi helst inte pratar om när vi gör affärer.

Chile är landet där 10 procent av befolkningen tjänar 25 gånger mer än resterande befolkning. Chile intar alltså en tredjeplats i ekonomisk ojämlikhet i världen, enligt OECD.

Urfolkets kamp förseglas med hjälp av antiterroristlagar, där deras representanter har suttit i fängelse i åratal utan rättsprocess, där urfolksledare har mördats av chilenska staten, där miljöaktivister har mördats i sina hem när de har kämpat mot vattenkraftverk, och så vidare. Mindre städer förgiftas till en sådan grad av kemiska industrier att barn och vuxna tvingas till akutvård under långa perioder.

Så här kan vi fortsätta. Listan kan göras lång.

I dag har folket i Chile sagt att det räcker, att de vill bryta mot det nyliberala systemet. På det svarar den chilenska regeringen med våld. Det är våld som internationella MR-organisationer har benämnt brott mot de mänskliga rättigheterna. Det statliga våldet har inneburit att fler än 25 personer har mördats. Vidare har 11 500 har skadats, varav 300 har förlorat synen. Hittills har sexuellt våld rapporterats i 200 fall. Och 15 000 har anhållits, där inte ens hälften har rapporterats in som anhållna. De har alltså varit olagligt anhållna.

Till det här kan vi lägga att Chiles regering har stärkt de repressiva lagarna den senaste månaden genom att ge mer utrymme för statligt våld utan konsekvenser. Bara för några dagar sedan infördes lagförslag om att stoppa den politiska indoktrineringen i skolorna. I går tog Chiles president beslut om att sätta i tjänst 2 000 polisstudenter för att stärka repressionen. Chiles regering vill alltså inte hitta en fredlig lösning.

Inför detta har Sveriges regering valt att inte agera. Man har valt att vänta, och man menar att det är för tidigt att se de långsiktiga konsekvenserna av demonstrationerna.

Hur länge ska en regering som har möjligheten att stötta ett fredligt folk vänta? Var drar Sveriges regering gränsen till att kalla Piñera för vad han är, nämligen en diktator skyldig till brott mot de mänskliga rättigheterna? Kommer Sveriges regering att använda de verktyg som finns till hands för att sätta press på Chile, till exempel pausa uppdateringen av associeringsavtalet mellan EU och Chile eller införa ekonomiska sanktioner för att stoppa våldet och utkräva ansvar av en regering som gör sig skyldig till brott mot de mänskliga rättigheterna?

Anf. 128 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Herr ålderspresident! Låt mig börja med att säga att det finns stora skillnader mellan de olika länderna i Latinamerika och att det ser helt olika ut i olika länder. Men eftersom interpellanten och riksdagsledamot Delgado Varas har koncentrerat sig på framför allt Chile och till en del Bolivia tänker jag svara lite mer på just det.

Jag tycker att det är viktigt att säga att generellt sett har utvecklingen i Latinamerika varit positiv. Demokratien har spridits, ekonomin har moderniserats och fattigdomen har reducerats. Det är inte rättvist att ge en bild

av att Latinamerika är en kontinent i förfall. Regionens samlade bnp har mer än fördubblats sedan år 2000 och så vidare.

Utvecklingen i Chile följer vi naturligtvis noggrant. Jag får så gott som dagligen information från vår ambassadör i Chile. Vi har möten med företrädare för den chilenska regeringen, för olika partier och för civilsamhället. Det är tydligt att demonstrationerna, inklusive regeringens och myndigheternas svar på dem, har skakat om det chilenska samhället i grunden.

Chile måste nu finna en väg framåt som tar till vara och adresserar de missnöjesyttringar som finns. Man måste dessutom hantera det utbredda våldet och anklagelserna om kränkningar. Det gör man med stöd av de breda politiska överenskommelser som man nu nått mellan regeringen och oppositionspartierna. Bland annat ska man ta fram en ny författning.

Sveriges regering förväntar sig naturligtvis att de mänskliga rättigheterna respekteras under alla omständigheter och att Chiles oberoende rättsväsen undersöker anklagelserna om kränkningar som framkommit. Chiles president Piñera har medgett att ordningsmakten inte följt uppsatta våldsprotokoll och intygat att anklagelserna om kränkningar kommer att utredas. I den processen är oberoende granskningar och stöd från civilsamhällets organisationer mycket viktiga.

Vi har också noterat rapporterna från Amnesty och Human Rights Watch, som kritiserar våldsanvändningen av chilensk polis. Human Rights Watch framhåller att polisen har begått allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna och rekommenderar ett antal reformåtgärder. Det är positivt att den chilenska regeringen välkomnat rapporten från Human Rights Watch och bjudit in medarbetare från FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter.

När det gäller Bolivia följer vi noggrant den politiska situationen även där. Vi välkomnar att parlamentet enhälligt har antagit en lag om att genomföra nya och rättvisa val inom 120 dagar från det att ledamöterna till valdomstolarna har utsetts.

Den ökade polariseringen mellan de olika politiska partierna och grupperingarna i Bolivia är mycket olycklig och har lett till eskalerande våld och skadegörelse i samband med demonstrationer och protester. Vi har blivit mycket bestörta över de rapporter som kommit om fler än 30 dödsfall till följd av övervåld från polis och militär. Vi förväntar oss största möjliga återhållsamhet från militären och ordningsmakten. Vikten av att de mänskliga rättigheterna respekteras kan inte nog understrykas.

När det gäller Colombias eventuella köp av flygplan tycker jag inte att det är Sveriges regering eller riksdag som ska ha synpunkter på det utan Colombias regering.

Anf. 129 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr ålderspresident! Regeringsskiftet för fem år sedan har inte inneburit den förändring i relationerna med Latinamerika som många här i Sverige hoppades på. Den senaste tidens dramatiska utveckling i flera av de latinamerikanska länderna har ju passerat utan några större reaktioner från Sveriges utrikesminister.

Herr ålderspresident! Jag tycker att utrikesministern något missar poängen med Vänsterpartiets interpellation i dag. Såklart finns det olikheter mellan länderna runt om i Latinamerika, precis som det gör i Europa. Men det finns också något som blir väldigt tydligt när man tittar på hur folket

Prot. 2019/20:41  
29 november

-----  
Svar på  
interpellationer

har det i många latinamerikanska länder, och det är ojämlikhet mellan rika och fattiga. Det är det vi pekar på. Trots att många av dessa länder är medelinkomstländer som har god ekonomi och stora naturtillgångar fördelas resurserna väldigt ojämnt inom länderna.

Det gör att vi nu ser denna protestvåg över Latinamerika. Den startade i Ecuador, när man under IMF:s strukturomvandlingsprogram tvingades höja bränslepriserna och införa ett åtstramningspaket. Det blev direkt demonstrationer mot detta i Ecuador. Fortfarande sitter ett antal politiker, framför allt kvinnor från vänsterkanten, gripna. Det finns också andra gripna. En del har fått ta sin tillflykt till Mexikos ambassad i Ecuador.

Protesterna fortsatte till Chile, som kanske varit det nyliberala skyltfönstret i Latinamerika. Det var Lorena kärnfullt inne på.

Sedan gick de vidare till Bolivia, där Evo Morales inte har följt konstitutionen eller lyssnat på folkomröstningen. Det är något som både jag och Ann Linde har kritiserat. Men det slutade med att högern gjorde en statskupp.

När man som svensk utrikesminister inte klarar av att kalla det en statskupp blir jag klart bedrövad. Det är stor skillnad mellan utrikesminister Ann Linde 2019 och statsminister Olof Palme 1973. När statskuppen skedde i Chile sa han tydligt: "Salvador Allende är död. Han störtades med våld av högerkrafterna." Att man inte klarar av att förstå att det är en statskupp när militär och polis i Bolivia "rekommenderar" Evo Morales att avgå och han tvingas lämna landet tycker jag är allvarligt.

De senaste veckorna har protesterna fortsatt från Bolivia till Colombia. Utrikesministern tycker inte att vi ska ha några åsikter om Colombias försvaret köper JAS-plan. Jag tycker att vi ska ha ganska mycket åsikter om svensk vapenexport. Därför är det en fråga jag ofta tar upp och diskuterar här i kammaren.

Jag tror att om Sverige som en del av det internationella samfundet ska ta ansvar för att fredsavtalet i Colombia hålls är det viktigt att vi inte så fort bläcket torkat låter näringsminister Mikael Damberg åka till Colombia och försöka sälja JAS-plan. Vi behöver i stället åka dit och stödja de kvinnliga fredsmäklare vi tagit fram och alla andra typer av demokratiseringsåtgärder. Det är det Colombia behöver just nu, inte att lägga pengarna på JAS-plan. Det borde Sverige stå upp för.

Brasilien är det land som många spekulerar att protesterna kommer att gå vidare till. Det är inte så konstigt, för de politiska konflikterna är hårda och djupa i Brasilien. President Bolsonaro hetsar mot sina politiska motståndare. Han är en av de absolut mest högerkonservativa och reaktionära presidenterna i Latinamerika. Han kallar sig stolt för homofob. Han har tydligt profilerat sig som klimatskeptiker och bland annat sett till att klimattoppmötet inte hålls i Brasilien. Nu blev det inte Chile heller, utan det blev till slut Madrid i Spanien. Men det är tydligt att detta är en politiker som inte har svenska värderingar.

Ändå är det dit vi nu exporterar 36 JAS-plan. Det kommer att öka Bolsonaros makt och också hans möjlighet att hota andra latinamerikanska länder. Jag ser med stor oro på utvecklingen i Brasilien under Bolsonaro.

Detta ska också kopplas till det handelsavtal som EU har undertecknat med Mercosurländerna, där Brasilien ingår.



Anf. 130 LORENA DELGADO VARAS (V):

Herr ålderspresident! Jag hör att ministern inte är villig att ta ansvar för förhållandet gentemot en brottslig regering.

Det vi behöver i dag är att länder som Sverige, som har en stabil demokratisk grund och kunskapen och förutsättningarna, faktiskt höjer sina röster. De har möjlighet att bryta den extraktivistiska, koloniala politik som historiskt förts mot länder i Latinamerika.

Vi kan inte längre acceptera brott mot mänskliga rättigheter utan att agera. Vi har en klimatkris som vi tillsammans måste agera mot, och det kan vi inte göra utan att ta hänsyn till demokrati och jämställdhet. I dag drabbas barn, kvinnor och män i Chile, Colombia, Bolivia, Haiti, Brasilien, Honduras, Guatemala och Paraguay av respektive staters våld. Låt oss visa att de mänskliga rättigheterna är vår grund när vi analyserar relationer till alla andra länder. En stat som begår avskyvärda brott mot sitt folk är inte en stat som Sverige bör ha som handelspartner.

Vidare vill jag påpeka att Sveriges regering bör sätta sig in i vad fredsavtalet egentligen innebär och hur de sociala rörelserna tagit emot det. Sanningen är att fackföreningar, sociala rörelser, miljörörelser och studentrörelser har sagt klart och tydligt nej till fredsavtalet. Det är inte demokratiskt, och det fastställer inte att regeringen tar ansvar för de brott som begåtts.

Anf. 131 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Herr ålderspresident! Fattigdomen i Latinamerika har pressats tillbaka från 45 procent 2002 till 30 procent 2017. Andelen kvinnor i lagstiftande församlingar har ökat från 13 procent 2000 till 32 procent 2019. Merparten av länderna i regionen har i dag demokratiskt valda stats- och regeringschefer. Jag fortsätter att framhålla den positiva utvecklingen i Latinamerika, för jag tycker inte att man ska svartmåla en hel kontinent.

Men utmaningarna är naturligtvis stora, inte minst, som Håkan Svenneling säger, den stora ojämlikheten och det vacklande förtroendet bland befolkningarna för den representativa demokratin. Missnöjet med det politiska systemet och misstron mot politiker har stigit till följd av till exempel korruptionsskandaler, förväntade men uteblivna reformer, enorma socioekonomiska klyftor, hög brottslighet och utbredd straffrihet. Under de senaste månaderna har omfattande folkliga demonstrationer mot just ekonomisk ojämlikhet och sociala orättvisor ägt rum i flera olika länder.

Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att Latinamerika är en väldigt heterogen region. De ekonomiska utsikterna varierar, samtidigt som det demokratiska utrymmet och respekten för rättsstatens principer och de mänskliga rättigheterna skiljer sig kraftigt åt mellan de olika länderna.

Av den anledningen är det viktigt att vi anpassar vår Latinamerikapolitik, som ju interpellationen handlar om, till varje enskilt land men också att vi tar vara på de positiva exempel och den positiva utveckling som faktiskt finns. Det finns regionala krafter som verkar för demokrati, modernisering, antikorrupcion, ekonomisk integration och politiskt samarbete, och de behöver följas och stödjas.

Jag återkommer till Chile, som Lorena Delgado Varas framför allt tog upp. Jag har uttalat mig om situationen i landet flera gånger för att understryka vikten av att de mänskliga rättigheterna respekteras och att myndigheterna inte utövar oproportionerligt våld. Inom ramen för den bilaterala

relationen mellan Sverige och Chile diskuteras löpande frågor om demokrati och mänskliga rättigheter.

UD publicerade 2017 en rapport om mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Chile, där vi tog upp frågor om ekonomisk ojämlikhet, segregation och polisbrutalitet. Vi håller nu på att uppdatera rapporten med anledning av vad som har hänt; den nya rapporten kommer nästa år.

När det gäller Bolivia och hur vi ser på vad som har hänt där kan jag bara konstatera att Organisationen för amerikanska stater på inbjudan av förutvarande presidenten Evo Morales genomförde en granskning av valresultaten. Slutsatserna presenterades söndagen den 10 november. Det visade sig ha förekommit allvarliga brister vid valet, som påverkat till Morales fördel.

Kort därefter rekommenderade flera fackföreningar och politiska aktörer, men också polis och militär, Morales att avgå, varefter både presidenten och ett stort antal ministrar avgick. Sverige och andra EU-länder var med och finansierade OAS granskning. Den 12 november utropade sig senatens andre vice ordförande Jeanine Áñez till president ad interim eftersom de fyra personer som kom före henne i successionsordningen avgått.

Sverige står likväl bakom EU:s uttalande om vikten av att stödja en lösning som möjliggör ett interimsstyre och förberedelser inför nyvalet. Vi välkomnar helgens breda uppgörelse i parlamentet, som möjliggör nya och rättvisa val inom 120 dagar.

#### Anf. 132 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr ålderspresident! Jag hade inför dagens debatt ställt tre frågor till utrikesministern. Den första gällde om ministern avsåg att verka för att Sveriges engagemang i Latinamerika ska öka. Det verkar finnas ett engagemang hos utrikesministern och regeringen för Latinamerika; det är välkommet.

Jag tycker att man har en något bristande analys av klassperspektivet. Nu hörde vi utrikesministern ändå ta upp klassperspektiv och ojämlikhet på ett bättre sätt än tidigare.

Men framför allt handlar det om att man inte klarar av att kalla en statskupp för en kupp. Jag tycker att det ur ett historiskt perspektiv är sorgligt att se att socialdemokrater inte längre klarar av det. Samtidigt är det bra att man nu säger att man vill hjälpa Bolivia in i en demokratisk process. Om omvärlden inte nu sätter tryck på Áñez och de andra högerpolitiker som genom en statskupp har tagit makten i Bolivia tror jag inte att demokratin kommer att komma åter. Vi ser varje dag hur det demokratiska utrymmet krymper för Mas och andra partier.

Resultatet av det som händer i Latinamerika är i stor utsträckning det koloniala förtryck som ursprungsbefolkningen utsätts för. Jag menar att man inte från Sveriges sida gör tillräckligt för att möta ojämlikheten. Den vapenexport som förekommer bidrar till exempel inte till att minska ojämlikheten i länderna eller stödja en demokratisk utveckling.

Jag tycker att jag har fått ett bra svar kring regeringens demokratisering i Latinamerika. Det är välkommet att man ökar demokratibiståndet och tar fram nya MR-rapporter om nio latinamerikanska länder – nio väldigt intressanta rapporter, tror jag.

Jag är övertygad om att Sverige kan spela en positiv roll för Latinamerika och bygga vidare på de starka band som finns mellan Sverige och Latinamerika, som har en god grund i alla de människor med latinamerikansk bakgrund som bor här i landet, de starka solidaritetsrörelserna mellan Sverige och Latinamerika och vårt viktiga utvecklingssamarbete på kontinenten.

Anf. 133 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Herr ålderspresident! Som EU-medlemsland är Sverige en del av det mycket omfattande biregionala samarbetet mellan EU och Latinamerika och Karibien. Ett strategiskt partnerskap mellan regionerna finns på plats sedan 20 år tillbaka. Det har utgjort grunden för relationerna, och i dag är EU och Latinamerika mer sammankopplade än någonsin.

Jag tycker att det är väldigt viktigt att vi också får hela EU att vara aktivt i dialogen och samarbetet med Latinamerika. Vi har associeringsavtal, frihandelsavtal och politiska samarbetsavtal med 31 av 33 länder – alla utom Bolivia och Venezuela. EU är den största investeraren, den tredje största handelspartnern och den största givaren av bistånd till Latinamerika och Karibien.

Det demokratiska systemets styrka ligger delvis i att skapa det välstånd som befolkningen efterfrågar. Men jag håller med Håkan Svenneling om att klyftan mellan väljare och politiska eliter har vuxit och att det är en av orsakerna till att det nu blir en hel rad konflikter och demonstrationer. Faktum är att inte bara Sverige pekar på detta, utan även OECD tar upp att den ekonomiska ojämlikheten och de ökade inkomstklyftorna i Latinamerika inte är hållbara. Vår demokratisatsning måste därför främja jämlikhet och ha med det som en grundförutsättning för att man ska få en hållbar demokratisk samhällsmodell.

Jag vill återigen tacka Håkan Svenneling för att han tar upp Latinamerika. Sanningen är att frågan diskuteras alldeles för lite i Sverige.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

#### **§ 15 Svar på interpellationerna 2019/20:152 och 153 om värnande av mänskliga rättigheter för Kinas medborgare**

Anf. 134 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Herr ålderspresident! Ann-Sofie Alm har frågat mig var regeringen står i fråga om Hongkongs rätt till självstyre och rätt till demokratisk frihet från Kinas auktoritära inflytande och om det finns några åtgärder som jag kan initiera i EU:s ministerråd eller inom forum för FN som kan påverka och mildra utgången av denna eskalerande konflikt.

Ann-Sofie Alm har dessutom frågat mig om jag eller regeringen är beredd att initiera diskussioner med övriga länder inom EU och FN i syfte att vidta adekvata åtgärder för att ställa de skyldiga för brott mot mänskliga rättigheter, som enligt Independent Tribunal Into Forced Organ Harvesting from Prisoners of Conscience in China har begåtts av den kinesiska staten, inför internationell domstol.

Vad gäller situationen i Hongkong har regeringen den senaste tiden redogjort för sin hållning i svaren på Åsa Coenraads fråga 2018/19:862, på Hans Wallmarks fråga 2018/19:887, på Magdalena Schröders fråga 2018/19:920 och på Ludvig Asplings fråga 2019/20:2. Jag har även redogjort för regeringens syn på utvecklingen i Hongkong i ett svar på interpellation 2019/20:63 från Joar Forssell.

Regeringens skrivelse (2019/20:18) *Arbetet i frågor som rör Kina* slår fast att Sverige liksom övriga EU står bakom principen om ett land, två system. Principen är grunden för att bevara Hongkongs självstyrande ställning med ett fristående politiskt och juridiskt system i enlighet med Hongkongs grundlag. Respekten för Hongkongbornas mänskliga fri- och rättigheter i denna lag är av grundläggande betydelse.

Hongkongs grundlag föreskriver målet att valen både till Hongkongs lagstiftande församling och av Hongkongs regeringschef framöver ska ske genom allmän rösträtt. Regeringen förutsätter att så kommer att ske.

För regeringen är arbetet genom EU grundläggande när det gäller situationen i Hongkong. Regeringen har inom EU varit pådrivande för att EU ska vara tydligt med att Hongkongbornas grundläggande fri- och rättigheter måste respekteras, vilket även framgick av EU:s senaste uttalande den 18 november 2019. EU påpekade även vikten av att lokalvalen i Hongkong hålls som planerat, och det är positivt att kunna konstatera att dessa val genomfördes i söndags och att det gick lugnt till.

FN:s kontor för mänskliga rättigheter har nyligen uttalat sig om situationen i Hongkong. Man har uttalat sin beredskap att bistå Hongkongs regering i att lösa konflikten med fredliga medel genom dialog.

Regeringen fortsätter att noga följa utvecklingen i Hongkong och kommer även framledes att stödja Hongkongs självstyrande ställning.

Vad gäller värnandet av mänskliga rättigheter i övrigt i Kina vill jag börja med att slå fast att regeringen är oroad över läget för de mänskliga rättigheterna i Kina. Regeringens hållning är att alla människor ska ha rätt att utöva sin tro utan att riskera förföljelse eller trakasserier.

Regeringen har i sin skrivelse redogjort för att regeringen även fortsättningsvis konsekvent och tydligt kommer att ta upp frågan om den allvarliga situationen för de mänskliga rättigheterna i Kina i kontakter med kinesiska myndighetsföreträdare.

Därtill kommer regeringen att fortsätta att verka för en stark och gemensam EU-hållning som det effektivaste instrumentet i dialogen med Kina. Regeringen stöder den dialog EU regelbundet håller med Kina om de mänskliga rättigheterna. I berörda multilaterala sammanhang verkar regeringen i samarbete med EU och likasinnade för att uppmärksamma situationen för de mänskliga rättigheterna i Kina.

Regeringen kommer också att verka för förstärkt samarbete inom EU och med likasinnade för att motverka försök att undergräva det multilaterala samarbetet för de mänskliga rättigheterna.

Regeringen kommer att slå vakt om vedertagna normer och språkbruk.

I år gav regeringen ut en uppdaterad rapport om situationen för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Kina samtidigt med rapporter om andra asiatiska länder. Rapporten bekräftar bilden av att situationen för de medborgerliga och politiska rättigheterna i Kina är allvarlig.

I rapporten framgår att inskränkningar i möjligheterna att tillvarata sina mänskliga rättigheter är särskilt förekommande i regionen Xinjiang. Där- till framgår att religiösa rörelser som i Kina klassificeras som sekter, där- ibland falungong, är särskilt övervakade.

Regeringen ser allvarligt på de anklagelser som framförs angående så kallad organhandel i Kina. EU:s utrikestjänst EEAS har flera gånger ut- tryckt sin oro över bristen på tillgänglig statistik rörande organtransplan- tationer i Kina.

Vi arbetar för att EU ska vara tydligt i dialogen med Kina, vilket också slogs fast i EU:s Kinastrategi från 2016 liksom i multilaterala forum om mänskliga rättigheter. EU:s och Kinas dialog om mänskliga rättigheter är en särskilt viktig plattform. Det senaste mötet inom ramen för denna dialog hölls i april 2019.

I november 2018 avhandlades situationen för de mänskliga rättighet- erna i Kina inom FN:s universella granskningsmekanism, UPR. Det var en process där Sverige gav rekommendationer till Kina syftande till att stärka respekten för de mänskliga rättigheterna i landet.

Vid FN:s råd för de mänskliga rättigheterna har Sverige under året gjort nationella anföranden i den allmänna debatten under dagordningspunkt 4 om människorättsituationer som kräver rådets uppmärksamhet. Sverige har bland annat uppmanat Kina att respektera minoriteters rätt att uttrycka sin religion och kultur.

Anf. 135 ANN-SOFIE ALM (M):

Herr ålderspresident! Jag tackar utrikesministern för det utförliga sva- ret, även om jag skönjer en liten matthet inför hur många gånger regering- en har svarat på frågor angående Hongkong. Men, herr ålderspresident, det är ett krig som pågår i världen, ett krig utan strid, där Kina har uttalat en maktambition om världsherravälde. Medvetenheten hos svenska medbor- gare och svenskt näringsliv behöver öka, och då krävs tydligare svar från Sveriges regering.

Jag har ställt två interpellationer, som ministern har valt att svara på tillsammans. Med tanke på frågornas allvar hade jag uppskattat om de i stället var för sig hade fått den uppmärksamhet de förtjänar.

Det gläder mig dock att utrikesministern har vetskap om brotten som har begåtts och begås i det kommunistiska partiets namn. Kinas ambassa- dör har blivit kallad till UD så många gånger att han skulle behöva ett klippkort.

Herr ålderspresident! Mina frågor till ministern är dock: Vilken effekt har vi egentligen uppnått? Varför håller vi fast vid samma linje med dialog och samtal när det uppenbarligen inte biter på Kinas regim? Hur kan rege- ringen i Sveriges namn inte markera hårdare när bevisen tornar upp sig om vilken slags statsmakt vi har att göra med och när Kina på svensk mark hotar yttrandefriheten och till och med hotar våra ministrars till tystnad?

I Utrikesdepartementets rapport står följande att läsa: "Kina införde 2015 ett förbud mot användandet av organ från avrättade personer. Enligt officiella källor får enbart frivilliga donationer förekomma. Rapporter om att reglerna kringgås förekommer dock."

Min första interpellation handlar om den Londonbaserade oberoende China Tribunals rapport. Rapporten är sammanställd av vittnesmål från anhöriga, kirurger, fångvaktare och före detta fångar.

Låt mig snabbt sammanfatta innehållet i rapporten. I Kina finns ingen väntetid på organ. Man kan ringa till ett sjukhus och bestämma vilken dag transplantationen ska genomföras. Ser man samtidigt på kartan över de största fängelserna i Kina och kartan över transplantationssjukhusen uppstår ett horribelt mönster: De ligger vägg i vägg över hela Kina.

Man kan specifikt begära att få ett organ från en falungong-utövare om man är beredd att betala för ett riktigt hälsosamt organ.

Kirurger vittnar om att donatorerna fortfarande lever när organen skördas. Rapporten talar om en skörd av uppemot 100 000 organ. Vi talar om ett medicinskt folkmord.

Rapportens konklusion är att Kina är en kriminell stat som systematiskt förföljer minoriteter och konstant bryter mot mänskliga rättigheter.

Herr ålderspresident! Jag kanske inte fick det svar jag ville ha, men jag vill verkligen veta om regeringen är beredd att initiera diskussioner i EU och FN för att få till internationella oberoende utredningsdelegationer som kan utreda de brott som är beskrivna i China Tribunals rapport om organstöld från samvetsfångar i Kina.

Herr ålderspresident! Med vetskap om vad som står i denna rapport kan vi inte låta detta fortsätta.

Anf. 136 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr ålderspresident! Jag tror att vi har kommit upp i 26 veckor av protester i Hongkong. Det är ett eskalerande våld som vi ser på med stor oro från Sverige och omvärlden.

Det som jag tror är viktigast att vi uttrycker varje gång vi pratar om situationen i Hongkong är rimligheten i de krav som demonstranterna ställer. Delvis handlar det om det krav som har varit i centrum och som gäller lagförslaget att man, om man blir gripen i Hongkong, kan bli överflyttad till Kina för att dömas. Detta lagförslag sägs formellt ha skrotats och dragits tillbaka på grund av de omfattande protesterna. Detta är bra, men det är inte så att man litar på Hongkongs ledning, eller för den delen på Kina i bakgrunden. Det hänger starkt samman med de inskränkningar som gjordes tidigare under det som bland annat kallades paraplydemonstrationerna, för ett antal år sedan.

De protesterande har många andra krav också: att de inte ska kallas upprorsmakare, att de som har gripits under protesterna ska släppas fria och att en oberoende utredning ska ske om polisvåldet i Hongkong. Detta tror jag är tre krav som det är viktigt att Hongkongs ledning, och i bakgrunden Kina, går till mötes. Men framför allt ska man komma till den punkten att man får fria och rättvisa val i enlighet med det avtal som en gång undertecknades mellan Kina och Storbritannien 1999.

Vi behandlar regeringens Kinaskrivelse i riksdagen just nu, och jag måste säga, utrikesministern, att jag tycker att det är välkommet att ni har tagit fram en sådan skrivelse och att ni lämnar den till riksdagen för diskussion och debatt. Jag tror att detta i stort gynnar den politiska diskussionen i Sverige om utrikespolitik och Kina. Jag tycker att man ser att detta leder till ökad debatt och diskussion men också till ökad svensk enighet, och detta är i grunden positivt.

Vi kommer att justera betänkandet i nästa vecka och ha debatt på luciakvällen. Jag vill varmt välkomna utrikesministern att delta i den, men jag

förstår om man prioriterar familjen när debatten ligger på en så pass tråkig tid som den gör.

Det som det handlar om och som Ann-Sofie Alm var inne på är den intressanta diskussionen om den systemkonkurrens som råder mellan Kina och omvärlden när det gäller mänskliga rättigheter. Vi har sett hur man har ”pin-pointat” evenemang som handlat om att uppmärksamma mänskliga rättigheter, 70 år i år, och att man har försökt pressa tillbaka den typen av arrangemang. Jag tror att vårt svar måste vara att öka pressen på Kina.

Jag tycker att det är bra att Kinas ambassadör i Sverige har klippkort på Utrikesdepartementet, även om det vore bättre om han hade passerkort med tanke på hur många gånger han har varit där. Det är bra att man kallar upp honom så mycket och markerar från Sveriges sida. Jag tycker att det fanns en otrolig styrka i att alla politiska partier markerade när det gäller Tucholskypriset och stöttade regeringen i det, och framför allt i att regeringen inte vek sig en tum. Jag är oerhört glad och tacksam över det, och detta vill jag framföra.

Jag förstår att utrikesministern kanske inte ens ska kommentera det, men jag har gått ett steg längre. Jag tycker att man ska förklara ambassadören persona non grata, alltså icke önskvärd i Sverige. Det beror på att detta är en ambassadör som inte för dialog, inte lyssnar och inte har någon vilja att ens diskutera de problem som finns i Kina utan konsekvent slår ifrån sig på alla möjliga sätt och vis. Vi har på grund av denna ambassadör fått försämrade relationer mellan Sverige och Kina, och detta tycker jag är mycket allvarligt.

Det sker många MR-brott. Ann-Sofie Alm lyfte upp ett antal. Jag tänker bara prata om uigurererna lite kort och säga att den situation som vi ser i Xinjiangprovinserna, med de interneringsläger som har byggts upp av Kina där, är en otroligt skrämmande och oroväckande utveckling som vi måste hålla ögonen på. Där måste vi sätta press på Kina.

Anf. 137 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Herr ålderspresident! När det gäller det första svaret ska jag svara lite mer om organtransplantationer, men låt mig först säga att båda interpellanterna – ”dubbelinterpellanterna” – har tagit upp frågan om varför man ska ha dialog med ambassadören och med Kina när det uppenbarligen inte hjälper. Jag är av den uppfattningen att det enda som ger en möjlighet att komma framåt är att vi fortsätter att stå upp för vad vi tycker, att vi upprepar detta gång på gång, att vi om något händer 40 gånger säger det 40 gånger, att vi inte ger oss och säger att vi redan har sagt det och att det blir lite pinsamt att kalla upp honom igen, utan att vi fortsätter med detta. Därför tror jag inte att man ska ha persona non grata eller upphöra med samtalen.

Ann-Sofie Alm sa att de hotar oss till tystnad, men det var ju det de inte gjorde. Vi var inte tysta. Varken jag, statsministern eller kulturminister Amanda Lind, som delade ut priset, blir tystade. Vi blir hotade men inte tystade. Där måste jag säga att jag är oerhört tacksam över det stöd som alla partier i riksdagen gav. Det gjorde att Sveriges kritik mot de hotelser vi fick var helt enig, och jag tror att detta spelar roll. Även om man inte går ut och säger det är jag helt övertygad om detta.

Prot. 2019/20:41  
29 november

-----  
Svar på  
interpellationer

När det gäller organhandel beslutade Kina 2014 att alla organ till transplantationer måste komma från frivilliga donatorer från och med 2015. Användning av tvångstransplantationer och handel med organ har helt förbjudits. Detta välkomnar vi naturligtvis. Från officiell kinesisk sida menas att beslutet i stor utsträckning har genomförts och att alla organtransplantationer bygger på frivilliga donationer.

Brott mot gällande regler, inklusive handel med organ, är straffbara enligt kinesisk lag. Enligt ansvariga kinesiska myndigheter vidtas åtgärder för att förbättra systemet för organdonationer. Ett problem är att det saknas oberoende övervakning av huruvida fångar har gett sitt samtycke till att donera organ. Detta försvaras av att informationen om avrättningar i Kina omfattas av sekretess, vilket gör det nästan omöjligt att få en korrekt bild av varifrån transplanterade organ kommer.

Vi verkar nu framför allt inom EU. EU har vid upprepade tillfällen uttryckt sin oro över den bristande information som omgärdar både dödsstraff och statistik om organtransplantationer i Kina. Detta gör att det också är nästan omöjligt att få en rättvisande bild av varifrån organen kommer. Vanliga kinesiska medborgare behöver tillgång till ett transplantations-system, men det måste vara baserat på etik och god kompetens. Det måste också vara fritt från korruption. Därför har EU föreslagit att detta kan bli ett område för utökat samarbete mellan Kina och EU. Detta tror jag är en väg framåt.

Anf. 138 ANN-SOFIE ALM (M):

Herr ålderspresident! Tack, utrikesministern, för svaret!

Jag tror dock att ett utökat samarbete kring organdonationer måste följa på en ordentlig utredning av vad som faktiskt pågår i Kina, så att vi vet att de bevis som China Tribunal har lagt fram inte stämmer. Om de stämmer måste vi verkligen vidta åtgärder.

Jag förstår till fullo utrikesministerns dilemma när det gäller att vi pratar om en av våra största handelspartner. SvD skrev i går om Kinas inmarsch i Sverige. Det sker inte bara i Volvo, Spotify, Filmstaden och Oatly, utan det pågår också en inmarsch i våra forskningsbolag inom energi, teknik och elektronik. Det är viktigt att påpeka att alla företag i Kina är det kommunistiska partiet, som äger all information som företagen innehar. Det pågår ett strategiskt krig utan strid, och vi låter oss köpas upp bit för bit utan att diskutera grundläggande värderingar och vilken värld vi vill lämna över till kommande generationer.

När man vet vad som pågår innanför the great firewall i Kina, med organskördande, förföljelse av minoriteter, korrektionsläger för oliktänkande och brott mot mänskliga rättigheter, är det lätt att förstå att hela den yngre generationen i Hongkong ställer sig upp tillsammans och går ut på gatorna och protesterar. Det är lätt att förstå den desperation de känner. Det som pågår i Hongkong speglar en maktkamp mellan två system i världen.

Vår del är att ta ansvar, skydda och försvara det frihetliga demokratiska system som vi tror på och de värden som vi värnar, även de som finns utanför vårt lands gränser.

Den andra sidan är kommunismens totalitära system som genom totalbevakning av sina medborgare hotar alla som vill opponera mot dem. Hongkong är mycket liten i storlek jämfört med Kina. Men människornas



mod och beslutsamhet för att försvara sin stad, sin värdighet och sina rättigheter är anmärkningsvärda i sin storlek.

Värdigheten hos Hongkongborna visades upp, precis som utrikesministern sa, på valdagen när de prodemokratiska krafterna vann en jordskredsseger. I dag är 17 av 18 distrikt kontrollerade av prodemokratiska partier. Detta borde sända mycket tydliga signaler till resten av världen. I Kina däremot har man bara rapporterat att valet har ägt rum, inte hur valresultatet blev.

Sverige är ett litet land i sammanhanget. Vi behöver EU och USA för att ge tyngd åt våra ord.

Herr ålderspresident! Jag vet att Sveriges regering står bakom ett land, två system. Men jag skulle ändå vilja fråga ministern följande: Vad tänker Sveriges regering göra för att stå upp för att våra frihetliga demokratiska värderingar även ska åtnjutas av Hongkongborna som så tydligt visat att det är det som de vill? Kan regeringen tänka sig att söka stöd hos både EU och USA för ett uttalande om att stödja Hongkongbornas rätt till demokratisk frihet från Kinas auktoritära inflytande?

Anf. 139 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr ålderspresident! Våra relationer med Kina avgörs till stor del av om vi klarar av att sätta mänskliga rättigheter och demokrati före ekonomiska intressen. Många gånger när man läser näringslivsbilagor och liknande ser man företagsledare uttala att vi måste värna handeln. Nej, när det gäller Kina måste vi stå upp för de mänskliga rättigheterna och se till att värna de demokratiska rättigheterna.

Jag tänkte nu lyfta fram en del kritik som jag har mot den Kinaskrivelse som jag ändå har berömt. Jag tycker att det i skrivelsen är för lite av den feministiska utrikespolitiken. Detta saknar jag. Jag är en stark anhängare av regeringens feministiska utrikespolitik, men jag tycker inte att man ser den lika tydligt i denna skrivelse. I ganska stor utsträckning glöms kvinnor där.

Vi har också talat om dödsstraff och organhandel. Det står omnämnt lite grann i regeringens skrivelse. Men i de delar som handlar om vilken strategi som man ska ha och hur man ska jobba framåt är det otydligt hur man tänker jobba med dessa delar.

Fru talman! En del som saknas helt är de fackliga rättigheterna. De omnämns över huvud taget inte i Kinaskrivelsen. Det tycker jag är ganska allvarligt. Jag har lite svårt att förstå hur det hänger ihop med regeringens arbete med Global Deal om man när det gäller ett av de länder som vi importerar mest varor från inte talar om fackliga rättigheter. Där tycker jag att regeringen har mycket att göra och verkligen behöver stärka dessa perspektiv.

Avslutningsvis vill jag lyfta fram den svenske bokförläggaren Gui Minhai som är fängslad av Kina sedan fyra år tillbaka. Jag vet att regeringen aktivt jobbar för hans frisläppande, så det är i grunden inte någon kritik mot regeringen. Men jag vill ändå nämna hans namn just för att vi vid alla tillfällen när vi talar med eller om Kina lyfter fram Gui Minhais öde för att han ska bli fri utan någon som helst påföljd från Kinas sida.

Anf. 140 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Både jag och regeringen instämmer i Ann-Sofie Alms ord om utvecklingen, både när det gäller det demokratiska utrymmet i Hongkong och när det gäller situationen för mänskliga rättigheter i Kina i övrigt.

När det gäller Håkan Svennelings inlägg väljer jag att inte nu kommentera de frågor som gäller Kinaskrivelsen. Vi får väl se om vi träffas på lucia, kanske med glitter i håret. Jag vill direkt säga att vi arbetar med Gui Minhais fall varje dag. Senast i dag träffade jag en rad svenska organisationer inom journalistik och författarskap för att redogöra för vad regeringen gör. Tyvärr är det samma sak som i andra fall, nämligen att även om det tar lång tid måste vi hålla på hela tiden och inte låta tiden göra att det arbete som vi utför avmattas. Det finns ibland en risk för det. Bara för att det har gått ett visst antal veckor, månader eller till och med år hoppas man att regeringen tröttnar på att lyfta fram fallen. Men jag lovar att vi aldrig kommer att tröttna på att lyfta fram Gui Minhais fall så att han så småningom blir fri för att återförenas med sin dotter och övriga familj.

När det gäller situationen i Hongkong är det grundläggande att vi arbetar genom EU. Jag uppfattade att Ann-Sofie Alm också anser att det är viktigt. Det gjordes ett nytt EU-uttalande den 18 november som gäller situationen i Hongkong. Man påtalade att situationen är ohållbar, att val måste hållas och så vidare. Valen hölls. Det var mycket positivt. Valdeltagandet var rekordhögt. Stödet för regeringspartierna minskade mycket kraftigt. Det är synd att man inte rapporterade i kinesiska medier.

Detta innebär inte att situationen kommer att lugna ned sig eller att det inte kommer att fortsätta att finnas risker i Hongkong. Därför kommer vi att fortsätta att bevaka denna situation och fortsätta att vara tydliga både från svensk sida och från EU:s sida när det gäller ett land, två system. Respekten för de mänskliga rättigheterna och rättsstatens principer måste vara en fortsatt röd tråd i EU:s politik och i EU:s offentliga uttalanden.

När det gäller situationen för mänskliga rättigheter i Kina vill jag börja med att säga att regeringen är mycket orolig för denna utveckling. Alla måste ha rätt att utöva sin tro utan att riskera att förföljas eller trakasseras. Det gäller i Kina precis som i alla andra länder. Vi kommer att fortsätta ta upp dessa frågor varenda gång en minister eller en statssekreterare träffar sina motsvarigheter i Kina eller i Sverige.

Men, som sagt, mycket av arbetet sker inom EU där man till exempel agerar i internationella forum som FN:s råd för de mänskliga rättigheterna. Vi kommer att fortsätta verka för att EU ska ha en gemensam hållning. Och vi ska stödja den dialog som förekommer regelbundet mellan EU och Kina om de mänskliga rättigheterna. Senast var det i april då man tog upp frågor om organhandel men också om uigurerernas omskolningsläger i Xinjiang. Också dödsstraffet är en fråga som man inte får glömma bort. Och transparens i fråga om hur många som avrättas är också någonting som har tagits upp. Vi kommer att fortsätta denna dialog via EU, eftersom vi tror att det är det mest effektiva sättet att försöka nå en viss framgång med att påverka Kina.

Anf. 141 ANN-SOFIE ALM (M):

Fru talman! Jag tackar utrikesministern för det utomordentliga stödet för Gui Minhais fall som regeringen visar och som vi alla i denna kammare visar.

Men brotten mot de mänskliga rättigheterna i Kina är ohyggliga. Just de läckta dokumenten visar på sanningshalten i berättelserna om interneringslägren i Xinjiang. Dokumentären *Letter from Masanjia* bekräftar tortyren och förföljelsen.

Om man sedan tittar ut över världen och blickar mot Taiwan är de också ständigt under hot att bli erövrade av Kina. Det enda som står emot är USA som agerar vakthund. USA gav också Hongkong en rejäl thanksgivingpresent med en lag som stöder protesterna och stärker Hongkongs självständighet.

Fru talman! Jag tror att Sverige behöver skärpa sin Kinastrategi. Vi kan inte tillåta att Kina genom sin ambassadör dikterar villkoren för Sverige, varken för vår handel eller för vår demokrati. Det är rimligt att vi antar en tuffare ton likt USA mot Kina om de ska lyssna och förstå. Här har Sverige, EU och USA gemensamma intressen att försvara. Moderaterna anser att det som nu krävs är att Europa och USA gemensamt agerar mot Kina och talar med en enad röst.

Fru talman! Min förhoppning är att regeringen och utrikesministern vill göra enad sak med oss moderater för att värna mänskliga rättigheter i Kina och hålla Kinas kommunistiska parti borta från världsherraväldet.

Jag vill därför fråga utrikesministern om hon är villig att på alla tänkbara sätt arbeta för att vi gemensamt ska kunna åstadkomma det. Det känns som att svaret på den frågan är ja.

Anf. 142 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Svaret på den frågan är ja. Även om det kommer att bli en livlig debatt och diskussion om Kinaskrivelsen känner jag att det finns en ganska stor samsyn mellan riksdagen och regeringen om att vi måste ha en dialog med Kina men att vi måste stå upp för mänskliga rättigheter, yttrandefrihet och rättsstatens principer. Vi kommer att ta upp den här frågan i alla våra kontakter med Kina. Det gäller även religionsfrihet och det vi kan kalla övertygelsefrihet, till exempel vad gäller falungong.

Jag har dock inte tagit upp frågan om Xinjiang ordentligt. Vi ser med oro på de rapporter som kommer, inte minst den senaste veckan, där det finns uppgifter från människorättsorganisationer om godtyckliga frihetsberövanden, inskränkt yttrandefrihet och begränsningar av religions- och övertygelsefriheten. Dessa uppgifter är oerhört allvarliga.

Vi måste se till att FN och andra delar av det internationella samfundet får tillträde till Xinjiang så att de kan skaffa sig ett underlag gällande situationen – och då på ett meningsfullt sätt. De ska inte bara visas potemkin-kulisser, utan de ska kunna se vad som händer, på riktigt. Därför har vi i EU ställt kravet att FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter måste beviljas tillträde till Kina. Vi har även i flera sammanhang, nu senast i oktober, tillsammans med en rad andra länder både krävt tillgång till Xinjiang och uttryckt kritik mot Kinas agerande i Xinjiang.

Jag hoppas alltså att vi tillsammans ska kunna fortsätta med kritiken mot Kinas brott mot mänskliga rättigheter och så vidare. Vi måste dock ha en dialog med Kina.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

**§ 16 Svar på interpellation 2019/20:132 om yrkesförarens trygghet på rastplatser**

Anf. 143 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Thomas Morell har frågat mig om jag kan förtydliga svaret på hans skriftliga fråga gällande kraven på arbetsgivaren och också klarlägga vilka åtgärder staten avser att vidta för att öka tryggheten på rastplatser.

Som jag tidigare svarat Thomas Morell har Trafikverket ett uppdrag från regeringen att göra en översyn av hur bristen på säkra uppställningsplatser längs större vägar kan avhjälpas. I uppdraget arbetar Trafikverket bland annat med en behovsanalys över åtgärder för ökad säkerhet på rastplatserna.

Ett starkt rättsväsen, ändamålsenlig straffrättslig lagstiftning och en tillgänglig polis är en förutsättning för bekämpning av kriminalitet. Regeringen gör nu historiska satsningar på svensk polis och förstärker även andra delar av rättskedjan. Rättsväsendet ges således bättre förutsättningar att öka tryggheten och bekämpa alla former av brottslighet, oavsett vem den riktas mot.

Arbetsgivaren har också, som jag tidigare svarat, ett ansvar för att föraren har en god arbetsmiljö. I detta ansvar ingår att vidta riskförebyggande åtgärder om en arbetstagare riskerar att utsättas för våld eller hot om våld samt följa upp de vidtagna åtgärderna.

Anf. 144 THOMAS MORELL (SD):

Fru talman! Tack för svaret, Tomas Eneroth! Det var en lite annorlunda nyans på svaret på interpellationen jämfört med svaret på den skriftliga frågan.

Problematiken med att förare inte känner sig trygga när de stannar på en rastplats är ett jättestort bekymmer, och regeringen beställde en utredning där man frågade hur förarna upplever sin situation. 70 procent av förarna sa att de var oroliga för att utsättas för brott, och hela 43 procent har faktiskt blivit utsatta för någon form av brottslig handling – stöld, misshandel eller vad det nu kan vara. Jag hade en debatt om detta med statsrådet Mikael Damberg i tisdags. Jag tog då exemplet att omsätta siffrorna till riksdagens ledamöter.

Vi är 349 ledamöter, och om 70 procent av ledamöterna skulle vara oroliga för att utsättas för brott på något sätt skulle det innebära 244 ledamöter. Det skulle motsvara alla till och med bänken där borta, där Västra Götalands södra valkrets sitter. 244 av riksdagens ledamöter skulle alltså vara oroliga för att utsättas för brott. Det är en ganska stor andel, och en så stor andel av yrkesförarna har alltså den oron. Om 43 procent av riksdagens ledamöter skulle ha utsatts för brott hade det motsvarat 150 ledamöter. Då hamnar man någonstans vid bänken för Kronobergs län, vilket för övrigt är Tomas Eneroths hemmavalkrets. Det är alltså nära nog hälften av riksdagens ledamöter, och det är hälften av yrkesförarna som har varit utsatta för brott.

Det exempel jag tog upp i förra debatten var en bärgningsbilförare som blev nedslagen på en rastplats där han hade stannat efter att han fått en felindikation på sin bil. Jag pratade med hans arbetsgivare så sent som i dag på förmiddagen. Föraren är tillbaka på jobbet, men han mår inte bra.

Han har ständig huvudvärk. Han kommer naturligtvis hela tiden att kasta ett vakande öga över axeln för att se vad som händer härnäst, för han blev nedslagen bakifrån när han hade stannat på den där rastplatsen mellan Lerum och Härryda.

Statsrådet säger att det är viktigt med ett starkt rättsväsen, och det är någonting jag håller med om. Vi måste ha ut fler tjänstemän som gör kontroller på vägarna, för att hålla tillbaka den brottsliga aktiviteten. Vi ser dock precis motsatt utveckling när det gäller polisen. I en artikel som jag har här står det att antalet poliser har minskat med 470 i landet och med 60 i Region mitt, som Västmanland tillhör. Antalet poliser minskar trots att målet är att anställa 1 500 fler till 2020 jämfört med 2015.

Detta är en oroväckande utveckling med tanke på att de polisiära resurser man har kvar i första hand går till det grova våld i form av sprängningar, skjutningar och så vidare som vi också ser i samhället i dag. Det blir väldigt lite över till trafikövervakningen, och än mindre har man möjlighet att utbilda trafikpoliser. Den utbildningen är nämligen kostsam, och det tar ganska lång tid innan poliserna är färdiga och ute på vägarna.

Jag ska utveckla frågan om arbetsgivaransvaret, men jag tar det i nästa inlägg.

Anf. 145 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Brott är ju förfärligt, oavsett vilka som drabbas, och måste beivras. Det är lika illa om en lastbilschaufför blir misshandlad på en rastplats som det är om någon blir slagen med ett järnrör nere på stan. Självklart måste alltså rättssamhället agera. Man måste lagföra dem som är skyldiga, och man måste upptäcka och beivra brottslighet; det är självklart.

Därför finns det ett uppdrag hos Trafikverket att skapa säkra rastplatser och se till att vi får fler trygga zoner. I och med den förändring vi har gjort inte minst av kameraövervakningslagstiftningen kan man numera peka ut områden som särskilt brottsutsatta och på det sättet öka övervakningsmöjligheten. Det är också väl känt att vi i den här regeringen inte bara har förstärkt resurserna till polisen – 10 000 fler polisanställda de kommande åren – utan också ökar kontrollen på våra vägar. Vi har öronmärkt 100 miljoner kronor till kontroller av cabotage och infört effektiva insatser i form av klampning, sanktionsavgifter och beställaransvar. Det gäller för den delen även vinterdäckslagstiftningen, som nu träder i kraft.

Utredningen om en yrkestrafikinspektion, eller om effektivare yrkeskontroller på väg, har ju också tillsatts. Ambitionen är att utöka kontrollverksamheten och att se hur samverkan mellan Transportstyrelsen och trafikpolisen kan förbättras.

Jag hoppas att detta är någonting som också Thomas Morell kan stödja framöver. Sverigedemokraternas dilemma i detta är ju att man, som alltid, har stött en moderatledd regering och röstade emot Stefan Löfven som statsminister, trots att det är under Stefan Löfvens tid som statsminister vi fått verkningsfulla insatser mot olaglig cabotagetrafik och fått det uppdrag som vi gett om hur vi ska få fler säkra rastplatser.

Jag valde att i svaret ta upp frågan om arbetsgivarnas ansvar. Jag tror att en viktig del ligger i vad vi gemensamt kan göra för att öka tryggheten. När Trafikanalys utredning, som gjordes på uppdrag av regeringen, kom fram till att det finns en ökad otrygghet och vi samtidigt ser att anmälnings-

benägenheten inte har ökat när det gäller hot eller våld ute på rastplatser måste vi fundera över vems ansvar detta är.

Det som vi har fått oss till livs är att man ibland väljer att inte anmäla därför att man till exempel har tidsbrist och känner stress. Då är det en arbetsmiljöfråga. Det är inte rimligt att man ska ha så pressade scheman eller så tuffa arbetsförhållanden att man inte har tid eller möjlighet att göra en polisanmälan.

Man kan gå ännu längre och säga att arbetsgivaren faktiskt har ett ganska långtgående ansvar i att förebygga så att arbetstagare inte drabbas av hot och våld. Det är inte detsamma som att arbetsgivaren har ett ansvar för den polisiära bevakningen, och det vet Thomas Morell också.

Jag tror att vi som vill stävja denna utveckling också måste fundera över hur fler insatser än bara polisens kan vara till hjälp för att öka tryggheten för dem som utför den fantastiskt viktiga uppgiften att transportera gods på våra vägar. Ska detta vara ett attraktivt yrke och en framtidsbransch där man ser att man är med och håller Sverige rullande och levande och ser till att vi med klimatsmarta, effektiva transporter kan upprätthålla en industrination med stora exportvärden måste vi också se till att det råder en trygg arbetsmiljö.

Detta ansvar vilar såväl på polisen och Trafikverket – nu när vi tittar på säkra rastplatser – som på arbetsgivaren och andra aktörer i samhället. Här måste vi hjälpas åt och se till att det blir tryggare för dem som färdas längs våra vägar.

Anf. 146 THOMAS MORELL (SD):

Fru talman! Jag tackar statsrådet Tomas Eneroth för svaret.

Apropå det här med arbetsgivaransvaret har arbetsgivaren givetvis en skyldighet att se till att fordonet är trafiksäkert och att föraren har en bra arbetsmiljö i det som ligger under arbetsgivarens ansvar. Men det vi talar om är ju säkerheten på statens rastplatser. Där kan man ju inte peka på att en arbetsgivare har ett ansvar, utan där är det ju faktiskt staten som har det fulla ansvaret för att människor kan känna sig trygga i vårt samhälle.

Vi backar tillbaka till föraren som var aktuell, som dök upp i onsdags i förra veckan. Han blev nedslagen och blev liggande i en halvtimme vid sidan av vägen. Ingen vågade tydligen heller stanna och hjälpa honom, utan han låg där själv vid sidan av sin bärgningsbil under lång tid. Man uppskattar tiden till 30 minuter. Man vet också att det var ett flertal fordon som passerade innan han själv vaknade till och via radio kunde ropa på hjälp.

Det här är ju inte en arbetsgivares ansvar. Jag inser också att man inte kan ha en polis hängande i ryggen på varje kriminell – det går inte – men vi måste ändå ha ett samhälle som med hygglig träffsäkerhet kommer åt dem som ägnar sig åt brottslig verksamhet och som också vidtar åtgärder mot dem. Upptäcktsrisken måste åtminstone vara så stor att det inte går årtal mellan varje gång man träffar en polis ute på vägen.

Det är alldeles för glest som det är i dag. Detta har gjort att de som ägnar sig åt kriminell verksamhet ute i vägsystemet kan jobba tämligen ostört, vilket har gjort att de som arbetar och försöker sköta transporterna åt oss andra känner en oro på sin arbetsplats.

Det är här som staten fallerar i sin uppgift. Här måste vi se till att det blir en förändring, för vi kan ju inte ha det på det här viset.

I det svar jag inledningsvis fick på min fråga var statsrådet ganska tydlig med att det var arbetsgivarens ansvar. När svaret på själva interpellationen sedan kom hade det ändrats något så att även staten fanns med på ansvarssidan. Jag tycker att det viktigt att man ser till vad arbetsgivaren faktiskt kan göra och vad staten måste göra; det är en himmelsvid skillnad mellan dessa två olika saker.

Anf. 147 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Jag tror ändå att det är viktigt att komma ihåg att det är flera aktörer som har ett ansvar. Därför skrev jag i svaret på den skriftliga frågan, och utvecklade här i interpellationssvaret, att det är statens ansvar att säkerställa att vi har polisiära resurser – det är sant och viktigt. Där tillför vi resurser. Vi utökar antalet poliser i Sverige och har till och med gjort en öronmärkning för cabotagekontroller. Vi ser också att antalet anmälda brott mot kör- och vilotidsreglerna nu har ökat, eftersom polisen har bättre effektivitet.

Det är naturligtvis också en statlig uppgift att se till att vi tillsammans med kommersiella aktörer kan hitta fler säkra rastplatser. Ibland kanske det ska vara i statlig regi, med övervakningsmöjligheter, men det finns ju också Truckstop och andra aktörer som på kommersiell basis har försökt att hitta trygga miljöer för den typen av rastplatser.

Men det är också ett arbetsgivaransvar. Precis på samma sätt som vi har regleringar för ensamarbete inom detaljhandeln måste vi framöver fundera över arbetsgivarnas ansvar när människor är utsatta för risker eller hot i arbetslivet.

Arbetsmiljöverkets föreskrifter ställer krav på riskförebyggande åtgärder, på hur arbetet för en förbättrad arbetsmiljö ska följas upp och – framför allt – på att tillbud ska utredas.

Här tror jag att vi har ett jobb att göra. Inte minst tror jag att branschen – de fackliga organisationerna tillsammans med åkeriföretagen – har ett jobb att göra med att fundera över anmälningsbenägenheten och tillbudena. Är det så att det är för stressigt, vilket studien från Trafikanalys pekar på, och att det är stress i arbetslivet som gör att man inte anmäler blir det ju ett mörkertal – då ser vi inte vidden av den dåliga arbetsmiljö eller den brottsverksamhet som i så fall riskerar att finnas.

Här måste branschen hjälpas åt, både för att skapa en ökad trygghet för de enskilda chaufförerna och för att säga: ”Vi står vid din sida. Vi finns här. Hur kan vi öka tryggheten?”

I dag, med digitala verktyg, finns fler möjligheter än någonsin att också öka denna säkerhet. På samma sätt är det naturligtvis rimligt att vi nu använder det öppnade lagstiftningsutrymmet för kameraövervakning för att se till att vi på den vägen kan ha bättre övervakning vid vissa rastplatser, om de är brottsutsatta.

Min utgångspunkt är att se till att detta blir ett gemensamt ansvar. Vi tillför resurser till polisen. Vi har en utredning om hur yrkestrafikkontrollen ska öka ytterligare, och vi har ett uppdrag till Trafikverket när det gäller säkra rastplatser. Men vi måste också se till att andra aktörer, däribland transportbranschen själv, har ett ansvar – inte minst ett arbetsgivaransvar – för arbetsmiljön.

Detta är frågor där Thomas Morell och jag verkar ha en samsyn och där jag vet att Sverigedemokraterna nu i efterhand har stött förslagen som

vi har drivit igenom om klampning, sanktionsavgifter, vinterdäckskrav – vill jag minnas – och möjligheten till ökade cabotagekontroller.

Thomas Morells och Sverigedemokraternas utmaning är dock att de fortfarande stöder en moderatledd regering som under sin tid vid makten inte lyfte ett finger för att öka tryggheten, för att göra insatser för att få ordning och reda på våra vägar eller för att skärpa kontrollmöjligheterna för olaga cabotage trafik. Då var det fri rörlighet som gällde i stället för ordning och reda.

Nu har vi en annan ordning. Nu har vi snart också ett mobilhetspaket på plats efter trilogin, och då ökar möjligheterna att vi över Europa får bättre ordning och reda på våra vägar. Det har varit min och denna regerings prioritering, och här ser vi tydliga resultat.

Anf. 148 THOMAS MORELL (SD):

Fru talman! Detta med historieberivningen är ganska intressant – man kan se på saker och ting på flera olika sätt.

Jag vill minnas att det var ett enligt trafikutskott som tog fram de förslag som senare verkställdes efter valet 2014. Under den period som trafikutskottet gjorde detta var det Tomas Eneroths partikollega Anders Ygeman som satt som ordförande. I EU var det den nu avlidne Jens Nilsson som tillsammans med Peter Lundgren tog fram många av de förslag som kommer att verkställas. En lite mer nyanserad historieberivning skulle alltså vara passande.

När vi pratar om att 43 procent av förarna på något sätt har varit utsatta för brott vill jag säga att statens uppdrag har trillat igenom fullständigt. 43 procent av förarna har faktiskt varit utsatta för ett brott, antingen stöld eller misshandel. Det är ganska många, och då klarar inte samhället sitt uppdrag här. Arbetsgivaren kan givetvis göra sin del. Men samtidigt har man att ta hänsyn till kör- och vilotider som säger att efter fyra och en halv timme måste föraren ta en rast, även om han hamnar på en plats där det inte är lämpligt att stanna. Om han kör vidare för att komma till en plats som är upplyst och mer anpassad är det vips en annan myndighet som påför arbetsgivaren en sanktionsavgift. Det blir lite grann ett moment 22 över det hela.

Vad staten måste göra är att upprätta rättssamhället och stötta förarna därute. Precis som Eneroth sa här för en stund sedan är det viktigt att man har någon som står vid sidan av, och i det här fallet är det faktiskt staten som står vid sidan av och ska sköta sitt uppdrag.

Anf. 149 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Jag måste säga att jag blev lite oroad på slutet när jag hörde Thomas Morell helt friskriva arbetsgivaren från något som helst ansvar. Arbetsgivaren har ett ansvar att se till att man har en trygg arbetsmiljö och att det finns rutiner för att gripa in när någon utsätts för brott och anmäla detta. Det är allvarligt när en arbetstagare utsätts för brott. Man har då möjlighet att anmäla tillbud, och de ska sedan utredas. Det är också så vi ger polisen underlag och verktyg för att studera hur brottsutvecklingen ser ut och vilka insatser som ska göras.

Jag blir också lite orolig när jag hör Thomas Morell tala om att det skulle vara för strikta kör- och vilotidsregler som är ett bekymmer. En



längre liberalisering kan ju leda till att man faktiskt pressar förarna till att köra ytterligare längre och att de blir än mer stressade i arbetslivet.

Jag tror att det är tillräckligt tufft att vara lastbilschaufför i dag med de tider som gäller för leveranser i ett alltmer stressigt tempo i den trafik vi har i dag. Tvärtom skulle vi nog behöva lite tryggare och bättre villkor för landets chaufförer, så att de känner att de har både arbetsgivarens och samhällets stöd i ryggen när det gäller kontroller mot osjyst konkurrens, vilket vi i dag ser på våra vägar, och naturligtvis också en polisiär närvaro. Det var ett av skälen till att vi tillsatte utredningen om effektivare yrkeskontroller, så att vi kanske likt Tyskland kan ha en yrkestrafikinspektion. Jag tror att det skulle öka tryggheten på vägen och innebära bättre möjligheter att kontrollera att transporter på våra vägar är lagliga och sker under sjysta villkor.

Det finns också ett förslag från Trafikverket om att utreda frågan om särskilda trafiksäkerhetsinspektörer eller -kontrollanter, ett förslag som jag välkomnat och som nu ligger inom ramen för utredningen. Då kan vi få fler som är ute och kontrollerar och bättre ordning och villkor på våra vägar.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

### **§ 17 Svar på interpellation 2019/20:140 om bristfälligt vinterunderhåll på våra vägar**

Anf. 150 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Thomas Morell har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa att underhållet av vintervägar blir godtagbart.

Trafikverket har utvecklat moderna metoder och arbetssätt för uppföljning av entreprenörernas utförda arbete. Det är viktigt att entreprenörerna levererar enligt kontrakt och att det utförda arbetet kan följas upp. Det har inte medfört att några avvikande krav ställs eller att metoderna för vinterunderhållets genomförande har ändrats på något annat sätt.

Det är viktigt att såväl åkerier som privatpersoner använder vinterdäck som uppfyller kraven i den nya skärpta lagstiftning som nu införts. Thomas Morell anser att jag antyder att åkerierna inte lever upp till vinterdäckskraven. Det är ett felaktigt påstående. Den nya vinterdäckslagen har ju välkomnats av åkerinäringen, inte minst eftersom trafiksäkerhet och en trygg arbetsmiljö för chaufförerna är högt prioriterat.

Som jag redogjorde för i mitt svar på den tidigare frågan har Trafikverket de ekonomiska resurser som krävs. Det finns framtagna krav för vinterväghållningens standard samt rutiner och metoder för att följa upp entreprenörernas arbete på ett erforderligt sätt. Det skapar förutsättningar för en fungerande vinterväghållning.

Anf. 151 THOMAS MORELL (SD):

Fru talman! Tack så mycket, statsrådet Tomas Eneroth!

Det finns en fördel med att bli äldre, och det är att man får lite perspektiv på hur saker och ting utvecklas. När det gäller vinterväghållningen har den inte blivit till det bättre.

Prot. 2019/20:41  
29 november

-----

Svar på  
interpellationer

Jag tog körkort i mitten av 70-talet och började köra tunga fordon på 80-talet, och jag ser med bestörtning att vägunderhållet har blivit betydligt sämre. Jag kan bara visa vad som har skett i dag. Aftonbladet, som ju är en tidning som statsrådet väl känner till, rapporterar om dubbla bussolyckor i dag på E18 efter blixthalka.

I dag pratade jag med en åkeriägare som åkte på E20 mellan Södertälje och Kjula, där det var isbark på vägen. Efter Kjula och in mot Eskilstuna var friktionen godtagbar, men från Eskilstuna i riktning mot Arboga var det återigen isbark på vägbanan. Någon mil efter Eskilstuna hade det inträffat en trafikolycka. Sedan var det ytterligare en hemma på riksväg 49 som lade ut att det var blixthalka på vägen.

Så här är det och har varit under flera år.

Robert Collin på Aftonbladet har skrivit en artikelserie om situationen. Trots att det är halka och väderomslag på gång skickas inte insatserna ut, för man litar så till den milda grad på den teknik som har monterats upp, exempelvis kameror, och lite puckar på vägen. Det finns också en app som berättar när det blir halkigt. Det är inte längre någon som går ut och skrapar med foten på vägen för att se om det är halt. Det här har gjort att vägarna slår om och blir glashala, det man kallar för svartis.

Jag pratade med en åkeriägare för några veckor sedan, precis när första halkan kom. Han hade då satt på vinterdäcken, som var nya. Han sa att det inte gick att hålla bilen på vägen. Men han hade sådan tur att den stannade mot den sista friktionen ute vid dikeskanten. Annars hade han lagt omkull hela skjutsen vid sidan av, och då körde han i 50 kilometer i timmen på en i övrigt slät väg.

På den tiden då jag jobbade på trafikpolisen gjorde vi alltid utredningar för att se om det var fordon, förare eller väg som var orsak till själva olyckan. Det hände ibland när det var halkigt att vi åkte ut och mätte bombing på väg, kurvradier och annat, och vi hade med oss Vägverkets haveriutredare. Då undvek jag att köra på den stora vägen och tog, om det var möjligt, en parallellväg som fortfarande var snöbelagd eller hade vanligt vinterföre. Haveriutredaren från Vägverket frågade då varför jag körde där. Då svarade jag: Det finns ingenting som är så halt som en väg som Vägverket har hand om.

Detta är effekten av det moderna sättet att bedriva halkbekämpning. Man lägger på en alldeles för dålig giva, så när det tinar upp och sedan återfryser blir vägen halkigare än vad den var innan. Detta kan varenda yrkesförare intyga, speciellt de som är i min ålder och som har följt utvecklingen. Normalt brukar en utveckling gå åt det bättre hållet, men i det här fallet går den åt det sämre hållet.

Olycksfrekvensen för i år är redan påtaglig. I dag har det varit flera svåra olyckor, bland annat en olycka med två bussar. Den ena var en orkesterbuss, där föraren klämdes fast och skadades.

Vi kan alltså se en negativ utveckling när det gäller halkbekämpning.

Anf. 152 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Tack, Thomas Morell! Ja, det är alldeles sant att det finns en fördel med att bli äldre. Alternativet är ju förskräckligt.

Vi har båda våra erfarenheter att utgå ifrån. Min erfarenhet är att trafiksäkerheten ökar. Sverige är ett av de världsledande länderna när det gäller att minska antalet döda och skadade i trafiken. Det är bra att vi har fått

en utveckling med ABS-bromsar och antislirsystem. Dessutom har vi numera krav på vinterdäck på alla hjul på tunga fordon. Det här är den första vintern då vi ska pröva detta. Vi måste se till att vi inte har tillbud eller olyckor som sker på grund av undermålig utrustning. Andra länder har tidigare legat före medan man i Sverige valt att inte reglera detta. Nu har vi en regering som tar tag i detta för att öka tryggheten på våra vägar.

Jag kan inte som Thomas Morell döma ut ny teknik och säga att det inte fungerar att mäta hur det ser ut på vägarna. Jag tror att det är bra att vi använder ny teknik för halkbekämpning. Men vi måste nog också vara medvetna om att vid svartis på vägarna, och då den kommer snabbt, hjälper insatser föga. Då handlar det om att ibland inse att man får vänta tills halkbekämpningen kommit fram. Det är då korta insatstider som gäller.

I debatten finns ibland en föreställning om att det handlar om budgetrestriktioner. Sådana finns inte för halkbekämpning. Här ska man använda de resurser som står till förfogande. Trafikverket har ingen egen halkbekämpning, utan det är entreprenörer som genomför den. Vill Thomas Morell föreslå någon annan ordning och att Trafikverket ska ha egna resurser för halkbekämpning?

Jag utgår ifrån att våra experter på myndigheterna gör sitt allra bästa för att använda den bästa tekniken och den bästa halkbekämpningen och för att mäta på bästa sätt. Det ankommer inte på mig som statsråd att överpröva experternas bedömning av vad som är rätt insatser vid rätt tider. Vad jag dock gör är att se till att vi har tillräckliga resurser och även tydliga krav på uppföljning av de insatser som görs. Nu senast handlade det om gps-märkning på transporterna så att man vet att man får den halkbekämpning man betalar för. Detta måste vara utgångspunkten för att vi ska skapa trygghet på våra vägar.

Thomas Morell är själv chaufför, och jag är en person som gärna kör på vägarna. Det kommer alltid vara så att man själv har ett ansvar att anpassa hastigheten efter väglaget. Även om man tack vare den nya vinterdäckslagstiftningen har de allra nyaste däcken av bästa kvalitet kommer man alltid att behöva anpassa hastigheten.

Då kommer vi in på den fråga som vi talade om i den förra interpellationsdebatten om arbetsgivarens ansvar och stressen i arbetslivet. Jag kan inte låta bli att ändå fundera över den ökade tidspressen inom transportsektorn. Man stressas att köra så snabbt som möjligt. Trafikverkets utredning visar ju att det är yrkestrafiken som i större utsträckning än andra trafikslag bryter mot hastighetsbestämmelserna. Stressen i arbetslivet gör att man tar större risker, vilket oroar mig.

Jag skulle vilja att även Thomas Morell funderade lite över både arbetsgivarens och transportnäringens ansvar att lugna tempot i trafiken och minska stressen i arbetslivet för att se till att vi även på detta sätt får säkrare vägar.

Det är dock som sagt färre dödade och skadade i trafiken än, tror jag, någonsin i Sverige. Det visar att det trafiksäkerhetsarbete vi har gjort har varit lyckosamt.

Anf. 153 THOMAS MORELL (SD):

Fru talman! Tack så mycket, statsrådet Tomas Eneroth! Jag tackar särskilt mycket eftersom jag fick uppslag till en ny interpellation.

I dag är det den 29 november, och vintern har inte mer än börjat. Ändå har det i år funnits flera sådana rubriker som i den artikel jag nu håller upp. Det handlar om blixthalka. Det har varit över hela landet och inte bara uppe i Norrland utan även på västkusten, i Dalarna och lite varstans.

”Detta är vägförvaltning i Skultörp, den som har hand om ’et.” Vi som är tillräckligt gamla kommer ihåg den sketch som Rulle Lövgren skrev en gång i tiden och som framfördes av Sten-Åke Cederhök. Det handlade just om vägförvaltningen i Skultörp. Jag bodde alldeles intill denna vägförvaltning, alltså vägstation. Där såg jag hur farbröderna arbetade. Jag säger ”farbröder” för jag var inte så gammal på den tiden. De skulle ibland ut och halkbekämpa. De hade inte den utrustning som vi har i dag. Fordonen hade inte den däckutrustning som vi har i dag. De hade halka då också, men det var en annan typ och mer lätthanterlig.

När jag själv tog körkort i mitten av 70-talet hade jag vinterdäck av märket Trelleborg. Jag vet inte om statsrådet har sett sådana någon gång. Däckmönstret såg ut som en huggorm på ryggen; det gick i sicksack. De är värdelösa däck enligt dagens mått mätt, men det gick att hålla sig kvar på vägen.

I dag har vi mjukare gummiblandningar och sajpningsar. Vi har ABS på bilarna. Det finns, särskilt på tunga fordon, gyron som känner av fordons riktning på vägen och justerar bromskraften efter detta. Likväl går det emellanåt inte att hålla kvar bilarna på vägen, trots att de körs i laglig hastighet eller betydligt under den. Bilen glider av då det har skapats en halka som inte borde finnas där.

Det är detta som är problemet med den moderna halkbekämpningen. Man saltar för lite, vilket töar upp vägbanan som sedan återfryser. Då får man en halka som man inte borde ha haft. I sådana lägen kan det faktiskt vara bättre att inte göra någonting alls och låta vägen vara som den är.

Jag har mer än en gång sagt till min fru när vi har varit ute och åkt och det är tio grader kallt: ”Vägen är torr. Jättefint!” Då möter man saltbilen. Vad gör den? Jo, den drar upp fukt från vägbanan som då återfryser, och då blir det halkigt.

Jag vet inte om statsrådet brukar titta på Youtube och sådant. Där finns lite intressanta filmer där folk stannar vid sidan av vägen, spannar på sig skridskor och åker med dem på vägen. Detta är väghållningen i Sverige nu! Jag tycker att det är anmärkningsvärt.

Jag talar mycket med förare. Själv kör jag inte aktivt längre, utan bara när jag kommer åt – jag fuskar. När man pratar med aktiva yrkesförare säger de att det bara blir sämre och sämre för varje år. När vi ser sådana rubriker som i den artikel jag nu håller upp – jag använder förresten Aftonbladet för jag vet ju att statsrådet läser den – borde ni själva agera gentemot Trafikverket och åtminstone ställa frågan hur det kommer sig att sådana rubriker förekommer i stort sett varje dag när temperaturen kryper ned. Detta om något signalerar att det inte står riktigt rätt till.

Anf. 154 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Det finns något som återkommer i sverigedemokratisk beskrivning av hur samhället och samhällsutvecklingen ser ut. Det var alltid bättre förr, det är alltid sämre nu och allting går faktiskt riktigt illa. Då hjälper ibland inte några som helst fakta, utan uppenbarligen har man bestämt sig för vilken verklighetsbild man vill ge.

Jag sa precis att vi har en utveckling med det lägsta antalet dödade och skadade i trafiken, och att vi har varit lyckosamma i vårt arbete med nollvisionen. Vi har faktiskt fått en säkrare trafikmiljö. Vi lägger dessutom till mer resurser nu än någonsin, inte minst vad gäller halkbekämpning. Men vill man med anekdotisk bevisföring och tidningsrubriker leda i bevis att allting ändå går i fel riktning kan man naturligtvis göra en sådan beskrivning.

Jag vill dock att Thomas Morell funderar över om det ändå kan vara några fördelar med den nya teknik som har kommit i halkbekämpningen. Har vi kanske ändå skaffat oss en bättre och säkrare situation på vägarna? Åtminstone statistiken talar för att det blir färre som dödas och skadas på våra vägar.

Med det sagt är jag väldigt noga med att trafiksäkerheten är högt prioriterad. För mig är detta jätteviktigt. Det var därför jag drev igenom lagstiftningen om vinterdäck. Om man sedan har Michelin, Gislaved, Nokian Hakkapeliitta eller vilka märken man än har – Trelleborg finns väl kanske inte längre – ska man ha adekvata däck. Man ska ha bra utrustade fordon. Det ska vara bra bromssystem på dem. Vi ska se till att skapa trygghet för inte bara de chaufförer som i sitt jobb kör på vägarna utan också för alla som möter dem som kör på vägarna.

Detta är ett av skälen till att vi ökar kontrollerna när det gäller kör- och vilotidsregler. Vi vill öka cabotagekontrollerna så att Thomas Morell eller jag som numera kör privatbilar på vägarna inte ska möta en uttröttad chaufför eller en chaufför som är stressad på grund av dålig arbetsmiljö. I den stunden kan en sådan chaufför inte kontrollera ett 60 ton tungt fordon utan riskerar att komma över på fel sida av vägen.

Det är detta trygghet på våra vägar handlar om: om arbetsgivarnas ansvar, om chaufförernas ansvar och om ditt och mitt ansvar som medtrafikanter. Det handlar även om insatserna för halkbekämpning och att vi har mer resurser för halkbekämpning. Vi måste naturligtvis också använda ny teknik för att det ska bli mer effektivt. Jag oroas över den tempoökning som vi har sett i trafiken. Men jag oroas än mer över att man beskriver det som om ingenting har blivit bättre, så som Sverigedemokraterna ibland systematiskt gör.

Jag tror ändå att vi kan konstatera att det har blivit väsentligt färre dödade i trafiken nu än vad det var på det 1970-tal som Thomas Morell refererar till.

Anf. 155 THOMAS MORELL (SD):

Fru talman! Det är rätt fantastiskt ändå. Jag tror inte att Robert Collin är riktigt lika imponerad av Tomas Eneroths beskrivning av hans rapport. Det är Robert Collin som har skrivit artikeln, inte Sverigedemokraterna. Han har skrivit tre artiklar om halkan i år hittills. Jag tror nog att jag kan backa undan där, för det är inte jag som är budbärare, utan en reporter.

Allt var inte bättre förr. Vi har betydligt bättre system för rätt mycket i dag. Jag har själv utrett ungefär 300 dödsfall i trafiken för att ta reda på orsaken till att människor omkommit. Varje dödsfall i trafiken är ett nederlag för individen, för familjerna och för samhället. Vi måste gemensamt göra någonting åt detta för att minimera risken att omkomma i trafiken. Vi ska kunna ge oss ut och komma hem med livet i behåll. Det är jätteviktigt.

Men det måste finnas en kontakt mellan fordonet man kör och underlaget, så att man inte åker av vägen eller kommer över på fel sida. Det hjälper inte hur bra utrustning man än har och hur försiktigt man än kör om friktionen mellan fordonet och underlaget blir för dålig. Alla yrkesförare vittnar i dag om att det är för dålig friktion på vägbanan. Det är inte mitt ord, utan yrkesförarnas. Jag kan vilken dag som helst i veckan erbjuda mig att ta med Tomas Eneroth ut för att besöka yrkesförare och följa med och se hur illa ställt det är på sina ställen.

Anf. 156 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Jag tackar Thomas Morell för erbjudandet. Jag har flera gånger varit ute och rest på våra vägar tillsammans med Transportarbetarförbundet och Sveriges Åkeriföretag och är imponerad av den kunskap som finns om hur transportsektorn ska utvecklas. Därför är jag också mån om att prata om hur vi utvecklar transportsektorn, hur vi ser till att det blir attraktivt att arbeta där, hur vi ser till att det blir bättre och tryggare arbetsmiljö och hur vi ser till att fler inser vilken otrolig betydelse som inte bara lastbilschaufförer utan hela transportsektorn har för att Sverige som industrialisation ska kunna fungera.

Hela Sverige rullar, brukar vi ibland säga. Att vi har bra transporter är en förutsättning för att samhället ska kunna fungera. Då är det klart att vinterväghållningen måste fungera. Där har vi resurser, och det behövs. Vi utvecklar ny teknik och ställer krav på dem som utför vinterväghållningen.

Jag inser att det säkert alltid kommer att komma både nya tekniska lösningar och nya krav. En del överlåter jag med varm hand till specialisterna att utveckla i dialog med näringen. Andra saker har jag varit väldigt bestämd med att vi ska reglera på nationell nivå. Det gäller till exempel den nya vinterdäckslagstiftningen, som nu för första gången träder i kraft. Det ska bli spännande att se hur utvecklingen kommer att bli denna vinter, när vi nu ska ha vinterdäck på alla hjul på alla tyngre fordon. Jag hoppas och tror att det kommer att leda till ökad trygghet på våra vägar.

Här är Thomas Morell och jag överens. Vi vill att det ska vara trygghet på våra vägar. Vi vill att färre ska skadas eller dö i trafiken. Då vill jag ändå bara konstatera att antalet döda och skadade i trafiken kraftigt har minskat sedan 70-talet. Vi är världsledande i trafiksäkerhet just på grund av det arbete vi gör, och det arbetet leds nu inte minst från regeringens och Trafikverkets sida.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

## § 18 Svar på interpellation 2019/20:143 om Förbifart Stockholm

Anf. 157 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Jens Holm har ställt två frågor till mig om Förbifart Stockholm.

Tidigare i år hävde Trafikverket avtalet med entreprenören som byggde tunnlarna under Lovön. Grunden för hävningen är kontraktsbrott avseende framför allt arbetsmiljö. De främsta orsakerna till att projektet nu får en förlängd byggtid och en ökad kostnad är de geologiska förutsättningarna i

vissa avsnitt av berget samt hävningen av kontraktet för arbetet med tunnarna under Lovön.

Jag har inte för avsikt att avbryta bygget av Förbifart Stockholm. Det skulle vara ett verkligt slöseri med skattebetalarnas pengar att bekosta såväl redan upparbetade medel som avvecklingskostnader, utan att alls kunna dra fördel av de nyttor Förbifart Stockholm kommer att bidra med när den är färdigställd.

Med detta sagt vill jag samtidigt betona att jag ser mycket allvarligt på den försening och fördyring som uppkommit i projekt Förbifart Stockholm. Det ingår självklart i Trafikverkets uppdrag att se över möjligheterna att vidta åtgärder som gör att fördyringen inte blir så stor som aviserats. Möjligheten och lämpligheten av att eventuellt öppna en del av sträckan tidigare utreds också.

Förbifart Stockholm ingår i den så kallade Stockholmsförhandlingen från 2007. Det var en uppgörelse mellan statens förhandlingsman och företrädare för Stockholmsregionen om trafik- och infrastruktursatsningar för Stockholmsregionen. Länsstyrelsen i Stockholms län, Stockholms läns landsting, Kommunförbundet Stockholms län, Stockholms stad samt dåvarande Vägverket och Banverket har sedan signerat ett avtal från 2010 om medfinansiering av satsningar enligt den så kallade Stockholmsförhandlingen. Den dåvarande borgerliga regeringen fastställde dessa satsningar i beslut om nationell plan för perioden 2010–2021.

Anf. 158 JENS HOLM (V):

Fru talman! Jag vill tacka infrastrukturministern för svaret på min interpellation om Förbifart Stockholm.

Förbifart Stockholm är Sveriges dyraste och största motorvägsbygge. Prislappen låg från början på omkring 30 miljarder kronor. Nu börjar den närma sig 40 miljarder kronor. Trafikverket aviserade för några veckor sedan en kraftig fördyring med 3,3 miljarder kronor extra och att hela projektet kommer att försenas med fyra år. 40 miljarder kronor för en motorväg på ungefär två mil blir en kostnad på ungefär 2 miljoner kronor per meter. Det säger någonting om kostnaden för projektet.

Det finns en uppenbar risk med den ökade kostnaden för motorvägsprojektet: att viktiga investeringar i kollektivtrafiken i Stockholm kommer att trängas undan. Det finns också en annan och än allvarligare kostnad för det här projektet. Det är förstas priset för klimatet. Förbifart Stockholm är byggt enligt en prognos om ökad biltrafik. Med ökad biltrafik kommer vi också att få ökade utsläpp. Det är därför Förbifart Stockholm förkastas av en enig miljörörelse och även har avstyrkts av vår expertmyndighet Naturvårdsverket.

Besluten om motorvägsprojektet togs, precis som ministern säger, till exempel 2007 i och med Stockholmsförhandlingen och sedan 2010. Där efter kom detta in i den nationella plan för infrastrukturinvesteringar som den borgerliga regeringen då beslutade om.

Sedan 2010 har det hänt en del. Vi har till exempel fått Parisavtalet. Vi har också fått en kraftigt ökad medvetenhet om den klimatkras som vi nu befinner oss i. Sedan förra året har vi i Sverige en klimatlag och ett klimatpolitiskt ramverk som säger att alla politikområden måste verka för att våra klimatmål uppfylls. Ett av dessa viktiga klimatmål är att transportsektorn ska minska sina utsläpp med minst 70 procent till 2030. I dagsläget vet vi

Prot. 2019/20:41  
29 november

-----  
Svar på  
interpellationer

att utsläppen från vägtrafiken ökar, inte minskar. Vi behöver alltså göra mycket mer för att minska våra utsläpp.

Därför tycker jag att det var intressant att ta del av en skrivelse från Naturskyddsföreningen och Klimataktion som jag vet har gått till regeringen. De föreslår att regeringen ska tillsätta en förutsättningslös utredning för att se på konsekvenserna av att avbryta bygget av Förbifart Stockholm, både ur ett ekonomiskt perspektiv och ur ett miljömässigt perspektiv samt med avseende på hur det till exempel kan påverka kollektivtrafiken. Det tycker jag är ett väldigt intressant förslag. Ministern skulle kunna ge Trafikverket i uppdrag att tillsätta en sådan utredning.

Ministern skulle också kunna ge ett uppdrag till Trafikverket att åtminstone se till att Förbifart Stockholm håller sig inom den budget som är fastslagen och att Förbifart Stockholm inte blir det projekt som äventyrar våra klimatmål. De uppdragen har inte ministern gett till Trafikverket. Ministern svarar att han förutsätter att Trafikverket arbetar fortlöpande med detta.

Jag vill fråga ministern: Varför inte ge Trafikverket ett konkret uppdrag att se till att Förbifarten håller sig inom den budgetmässiga och klimatmässiga ram som vi har antagit?

Anf. 159 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Tack, Jens Holm! Låt mig konstatera att vi delar väldigt många synpunkter när det gäller transportsektorns behov av att ställa om för klimatet. Ska vi klara 70-procentsmålet till 2030 behövs väldigt mycket mer göras. Det är därför vi arbetar med bränslebytet, reduktionsplikten, som gör att vi får biobränsle. Det är därför som vi jobbar stenhårt med elektrifiering av transportsektorn.

Det går bra att göra i ett läge där vi har rekordstora elöverskott. Trots att kärnkraftverk stängs är det 85 miljarder kronor i beslutade investeringar i vindkraften i Sverige. Vi exporterar lika mycket el som det skulle krävas att med råge elektrifiera hela transportsektorn.

Dessutom investerar vi mer än någonsin i järnväg. Vi gör den största järnvägssatsningen i modern tid. Då räknar jag inte med nya stambanor, vilket vore otroligt välkommet, utan jag räknar med alla övriga järnvägssatsningar vi gör inte minst i Stockholmsregionen med fyrspar mellan Stockholm och Uppsala men också Norrbotniabanan och Sydostlänken.

Det gör vi för att kunna klara klimatmålen. Men i samma stund som det sägs måste man också fullfölja de projekt som redan är påbörjade. År 2010 fattades beslut, och redan 2007 förhandlades beslut fram, om Förbifart Stockholm. Att avbryta bygget mitt i perioden är inte rimligt. Det tror jag att även Jens Holm inser.

Däremot är det naturligtvis Trafikverkets uppgift, och det uppdraget har det redan, att fullfölja genomförandet men också se till att minska kostnaderna. Det handlar om att se på vilket sätt man kan reducera de kostnadsökningar som man har fått till följd av till exempel den avbrutna upphandlingen vid Lovön.

Jag har nyligen haft ett möte med företrädare för Stockholmsregionen där vi tittat både på fördyringarna i Förbifart Stockholm men också de mycket kraftigare fördyringar som vi ser i regionens egna projekt om tunnelbanan. Där är fördyringen uppe i 9–10-miljardersklassen. Det överstiger procentuellt vida den fördyring vi ser i Förbifart Stockholm.



Det är oroväckande. Tunnelbanesatsningen i Stockholmsregionen är viktig inte minst ur klimatsynpunkt men också eftersom Stockholm växer. När Stockholm växer måste också infrastrukturinvesteringarna finnas på plats. De ska klara klimatprövningen. De ska bidra till omställningen. Det kommer att bli än viktigare framöver när vi ser hur vi utvecklar städerna och mobiliteten så att vi får bättre och smartare trafiklösningar.

Det finns två delar i detta. Det ena är att blicka framåt över vilka investeringar vi ska göra i framtiden för att se till att vi ställer om transportsektorn både på infrastrukturens sida inför kommande nationell plan och också här och nu när det gäller drivlinor, bonus–malus, elektrifieringen eller bränslereduktionen. Det gäller inte minst vilka krav vi ska kunna ställa i städer där förslaget som vi under vår regeringstid har drivit igenom om miljözoner kan vara ett viktigt verktyg som man använder sig av.

Därutöver ska man naturligtvis också se till att projektet inte får större överskridanden utan att man håller sig inom de ramar man har. Det handlar om att man analyserar på vilket sätt man kan öka nyttorna genom att öppna delar av Förbifarten tidigare så att man inte får en för lång försening.

Sedan tror jag att vi alla har ett ansvar att fundera över hur upphandling och upphandlingsstrukturer kan bidra till än smartare upphandlingar framöver när det gäller kostnadsfördyringar för infrastrukturobjekt. Det vet jag att Jens Holm och jag har samma uppfattning om.

Anf. 160 JENS HOLM (V):

Fru talman! Vi i Vänsterpartiet välkomnar de klimatsatsningar som nu görs. Men tyvärr går det inte tillräckligt fort. Med Vänsterpartiets politik skulle det gå fortare. Vi skulle få en snabbare utbyggd elladinfrastruktur. Vi skulle få ökade satsningar på biobränslen och inte minst på den viktiga biogasen. Vi skulle få ökade satsningar på kollektivtrafik. Vi skulle få en snabbare utbyggnad av järnvägen i Sverige. Allt det är områden där vi anslår mer pengar och kräver högre ambitioner.

Det kan vi göra delvis därför att vi också berättar vad vi behöver göra mindre av. Vi behöver köra mindre bil, inte minst i våra storstäder där det går alldeles utmärkt att resa kollektivt. Det är därför vi avfärdar byggen som Förbifart Stockholm eller för övrigt den planerade tvärförbindelsen på Södertörn som kommer att gå lös på ungefär 11 miljarder kronor.

När det gäller Förbifart Stockholm är det oerhört viktigt att vi åtminstone får en bantad version som bättre rimmar med de klimatmål som vi har antagit. De klimatmålen fanns inte då Förbifarten klubbades från början, utan de har kommit efter.

Det är också viktigt att vi får ett bygge som åtminstone håller sig inom den budgetram som finns anslagen. Här har ministern alla möjligheter att se till att den ansvariga myndigheten arbetar med de frågorna. Då tror inte jag att det riktigt räcker att ministern bara förutsätter att Trafikverket ska återkomma med någon form av bantad version av Förbifart Stockholm.

Jag är väldigt rädd för att man kommer att tuffa på precis som vanligt. Det är inte alls omöjligt att vi står här igen om ett år, och då har prislappen på Förbifart Stockholm höjts med ett par miljarder till. Därför borde ministern använda sin möjlighet att ge ett konkret uppdrag till vår ansvariga myndighet att återkomma med en bantad version av Förbifart Stockholm. Eller så kan man göra som föreslås i det här brevet som jag håller upp från

miljörörelsen och även utreda möjligheten att helt och hållet stoppa projektet.

Fru talman! Jag skulle också vilja passa på att fråga om finansieringen av Förbifart Stockholm. Förbifart Stockholm finansieras till största delen med den trängselskatt som finns här i Stockholm. Nu när vi får en kraftig fördyring är det många som är rädda för att det kommer att läggas på trängselskatten.

Det innebär att vi får förlängda höjda trängselskatter där intäkterna fortsätter att gå till motorvägar i stället för till kollektivtrafiken. Det var ursprungstanken med trängselskatterna när de infördes här i Stockholm.

Vi har, precis som ministern är inne på, viktiga investeringar i tunnelbanan som ska göras här i Stockholm. Dessutom har vi extra stora investeringar som ska komma. Det är tunnelbanan mellan Älvsjö och Fridhemsplan, Spårväg syd på Södertörn, och vi har även en förlängning av Roslagsbanan in till City. Det är vid sidan om den nya tunnelbanan som ska gå ut till Nacka.

Här finns en väldigt stor oro för att en del av de tunnelbaneinvesteringarna inte kommer att bli av eller fördröjas därför att Förbifart Stockholm kommer att tränga ut de här viktiga investeringarna. Här spelar staten en viktig roll. Trängselskatten är en skatt som vi klubbar här i riksdagen.

Kommer infrastrukturministern att engagera sig i den här frågan och säkerställa att de investeringar som ska gå till utbyggd kollektivtrafik i Stockholm också landar där och inte fördröjs och minskas?

I detta anförande instämde Andreas Lennkvist Manriquez (V).

Anf. 161 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Det finns mycket man skulle kunna säga om Jens Holms anförande. Det är klart att jag är oroad, precis som många andra, över att infrastrukturobjekt eller infrastrukturinvesteringar fördröjas. Det gäller inte minst tunnelbanesatsningen i Stockholmsregionen.

Vi kan inte ha en ordning där vi får miljardöverskridanden vid stora infrastrukturobjekt. Därför ska kostnadskontrollen öka. Jens Holm har själv varit med på utskottet, där Trafikverket redovisade skälen till fördyringarna och förseningarna när det gäller just Förbifart Stockholm. Fördyringen är på 9 procent. I tunnelbanebygget ligger fördyringen på ungefär 40–50 procent, om jag har förstått saken rätt. Det är klart att det är oroväckande.

Det riskerar naturligtvis att få effekter för andra insatser framöver. Därför är det viktigt att man arbetar med effektiviseringar under byggtiden för att minska den risken. Jag har absolut inte varit passiv, tvärtom. Jag tog initiativ direkt, innan Jens Holm reagerade, att bjuda in aktörerna. Jag såg till att vi fick till ett möte med Stockholmsregionen och också information från Trafikverket och från andra aktörer. Det handlade om att skapa oss en bild över läget och en beredskap för hur vi ska hantera eventuella fördyringar framöver. Jag tror att det är viktigt.

Men jag tror också att det är viktigt att ta upp den principiella eller kanske svåra frågan framöver om upphandling av infrastrukturobjekt och den underprissättning som har funnits på marknaden. Det är kanske en diskussion som man behöver ha inte minst i trafikutskottet framöver.

När det gäller omställningen har jag ingen annan uppfattning än Jens Holm. Vi är angelägna och entusiastiska över möjligheten att göra ännu mer för att ställa om transportsektorn. Om vi ska nå 70-procentsmålet behöver mer göras. Det är därför vi gör den största järnvägssatsningen i modern tid. Det är därför vi lägger rekordstora belopp på renovering och reparation av det svenska järnvägssystemet.

Det är därför vi nu också kan bli världsledande i elvägar. Världens första permanenta elväg kan komma att byggas i Sverige. Där kan tunga transporter och lastbilstransporter sekventiellt laddas och på det sättet bli fossilfria. I detta tillsammans med biobränsleutvecklingen och elektrifieringen av hela fordonsflottan kan Sverige bli världsledande och visa att det går. Och gudarna ska veta att det behövs! I dessa tider när inte minst en president i ett land väster om oss har twittrat ut att man inte ville delta i Parisavtalet – hur viktigt är det inte då att signalen från Sverige är att tala om att vi ska klara detta och att vi ska ställa om?

Det är en signal inte bara till Greta Thunberg och hundratusentals andra ungdomar som är oroade utan till hela världens befolkning och många länder som också oroas över vad klimatförändringarna kan komma att innebära. Då kan Sverige genom att våga vara en permanent världsutställning, våga testa ny teknik och våga fatta modiga beslut om investeringar i till exempel järnväg och nya stambanor se till att vi kan klara omställningen.

Då måste vi också kunna utveckla stadstrafiken. De nya beslut som vi talar om framöver måste bygga på ökad mobilitet i staden, ökade kollektiva transporter, andra transportmedel än bil, naturligtvis, och inte minst på att hitta fler sätt att kombinera rörlighet och trygghet. Vi ska inte låta gamla traditioner och utgångspunkter för samhällsplaneringen vara gällande för framtida städer.

Här har vi förändrat sättet att se på nationell plan när vi redan i 2018 års nationella plan tog in bostadsbyggande som en viktig del. Fyrspår mellan Stockholm och Uppsala kan ge 50 000 bostäder. Det är samhällsbyggnad.

Jag tror att vi framöver ska inkludera fler aspekter. Klimaspekten är självklar, men det gäller också jämställdhetsaspekten så att vi får ett jämställt, jämlikt och klimatanpassat samhälle framöver.

Anf. 162 JENS HOLM (V):

Fru talman! Precis just nu demonstrerar utanför den här byggnaden stockholmarna för en ambitiösare klimatpolitik. Ett av kraven är stoppad Förbifart Stockholm, eller åtminstone en bantad och anpassad Förbifart Stockholm, så att resurser inte tränger undan de viktiga investeringarna i kollektivtrafiken.

Nästa vecka börjar FN:s viktiga klimattoppmöte i Madrid. Vi vet alla att vi måste göra mer för klimatet, och då måste även transportsektorn och de som tror att det är en mänsklig rättighet att köra bil i storstäder förstå att vi inte kan fortsätta som vi har gjort. Då är infrastrukturplaneringen – även om det är ett långt och krångligt ord – ett av våra viktigaste styrmedel, för det är där vi bygger de framtida städer som människor ska leva och verka i.

Därför tycker jag att det är tråkigt att ministern inte vill ge ett konkret uppdrag till vår ansvariga myndighet, Trafikverket, att återkomma med en omarbetad plan för Förbifart Stockholm som ryms inom våra klimatmål och inom budget.

Jag tycker att också frågan om trängselskatten är en fråga där ministern måste vara mycket tydligare. I dagsläget går merparten av pengarna till Förbifart Stockholm, och så kan vi inte ha det. Tanken med trängselskatten är att vi tar pengar från massbilismen och investerar i alternativet, som är utbyggd kollektivtrafik.

Här skulle ministern kunna vara väldigt tydlig och säga att framtida trängselskatteintäkter bör gå till kollektivtrafiken i regionen och inte till fortsatta motorvägsutbyggnader. Vad anser ansvarig minister om det?

Anf. 163 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Ansvarigt statsråd, infrastrukturminister Tomas Eneroth, anser att avtal också ska hållas. Det ankommer inte på regeringen enskilt att förändra förutsättningarna för trängselskatter. Detta är ett avtal som har gjorts med lokala och regionala företrädare och med kommuner i Stockholmsregionen. Det är viktigt.

Jag tror att även trafikutskottets ordförande inser att det här är en diskussion som måste föras mellan alla parter som står bakom finansieringen, och då inte bara av Förbifart Stockholm utan också, inte minst, av finansieringen av viktiga tunnelbaneprojekt. Jag tror att det måste vara utgångspunkten.

Jag noterar att Vänsterpartiet, vilket jag kan ha respekt för när man är i opposition, står och velar mellan att å ena sidan stoppa Förbifarten omedelbart, å andra sidan kräva en ombearbetad version. Jag skulle vilja se hur det där stoppet skulle se ut och hur en halv tunnel går ned vid Skärholmen.

Låt oss bara konstatera att vi är i ett läge där det är viktigt att titta framåt för att minska de kostnadsökningar som har varit i infrastrukturobjekten. Vi måste se hur vi kan säkerställa att vi klarar klimatkraven för transportsektorn. Vi måste se till att vi kanske får mer resurser framöver för att göra rätt och fungerande infrastrukturinvesteringar, och då inte bara i Stockholmsregionen utan i hela landet.

När vi nu lägger 100 miljarder mer än den borgerliga regeringen gjorde i nationell plan innebär det satsningar, inte bara i Stockholmsregionen. Det är en satsning på järnväg i Västerdalsbanan mitt i Dalarna, Norrbotniabanan, Mittbanan och renovering av bron över Stora Helvetet. Det är satsningar på Sydostlänken mellan Älmhult och Olofström och ned till Karlshamn.

Det är infrastruktursatsningar så att hela landet kan vara med i omställningarna. Det får inte bara bli en diskussion för storstadsområdet, för då får vi gula västar på många håll i Sverige. Vi måste se till att hela landet är med i omställningen. Det är stad, och det är land, och den omställningen ska hela Sverige vara med på. Det är min utgångspunkt i det arbete vi har med infrastruktursatsningar. Det ska inte bara gälla Stockholm.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 164 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! Ali Esbati har frågat mig om jag avser att redovisa någon bedömning av de merkostnader som situationen på Arbetsförmedlingen redan har åsamkat kommunerna genom minskad service, närvaro och förutsägbarhet samt om regeringen avser att återkomma med budgetkompensation till kommunerna för dessa merkostnader och de merkostnader som kan väntas framöver i och med Arbetsförmedlingens avveckling.

En väl fungerande arbetsmarknadspolitik är avgörande för svensk omställningsförmåga, konkurrenskraft och välfärd.

Arbetsförmedlingen ska reformeras i enlighet med den inriktning som lades fast i den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet. Statens nuvarande uppdrag inom arbetsmarknadspolitiken ligger fast, men utförandet ändras. Det innebär att Arbetsförmedlingen fortsatt ska ha myndighetsansvaret för arbetsmarknadspolitiken men att ett nytt system, med valfrihetssystem som utgångspunkt, ska utvecklas där fristående aktörer matchar och rustar arbets sökande för de lediga jobben. Reformeringen görs för att förbättra effektiviteten i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

Staten har genom Arbetsförmedlingen ansvaret för att arbetslösa som har behov av stöd för att komma i arbete ska få detta oavsett var i landet man bor. Myndigheten ska fortsätta erbjuda tjänster i egen regi fram till dess att fristående aktörer har etablerat sig i hela landet i enlighet med reformen.

Det är samtidigt viktigt att kommunernas insatser och verksamheter som syftar till att underlätta individers inträde på arbetsmarknaden tas till vara. Regeringen har tillsatt en utredning avseende kommunernas juridiska förutsättningar att medverka i utförandet av den statliga arbetsmarknadspolitiken. En utgångspunkt är att ansvarsfördelningen mellan staten och kommunerna är oförändrad. Kommunernas eventuella medverkan är frivillig och sker på uppdrag av och med ersättning från Arbetsförmedlingen.

Under 2019 har förutsättningarna för arbetsmarknadspolitiken förändrats. I den av riksdagen beslutade budgeten för 2019 har utrymmet för aktiv arbetsmarknadspolitik minskats betydligt. Regeringen avser att tillföra medel kommande år för att dämpa den neddragning av resurserna som M- och KD-budgeten innebär. Bland annat tillförs medel för arbetsmarknadspolitiska insatser som arbetsmarknadsutbildning, intensivår och extratjänster samt för etableringsjobb för nyanlända och långtidsarbetslösa. Arbetsförmedlingen beräknas också få resurser för att kunna upprätthålla takten i reformeringen, prioritera långsiktighet och i nuläget undvika ytterligare neddragningar.

Reformeringen ska ske ordnat och successivt. Arbetsförmedlingen ska finnas tillgänglig i hela landet för arbets sökande, arbetsgivare och andra aktörer. Det är viktigt att den arbetsmarknadspolitiska verksamheten fungerar väl även under tiden det nya systemet kommer på plats.

Den återrapportering som Arbetsförmedlingen lämnat och där de analyserat förutsättningarna för reformeringen visar på komplexiteten i reformeringen. Ett arbete pågår inom Regeringskansliet avseende att analysera

Anf. 165 ALI ESBATI (V):

Fru talman! Detta är en interpellationsdebatt som vi håller i ett läge där situationen på Arbetsförmedlingen fortsätter att vara dramatisk. Det är också därför som Vänsterpartiet har följt upp den med olika typer av initiativ i riksdagen för att försöka stoppa de mest ogenomtänkta delarna av den så kallade reformering som regeringen gett sig in på tillsammans med sina nyliberala samarbetspartier.

Ett av de stora problem som vi redan nu ser torna upp sig är att kommunerna drabbas ekonomiskt. Det låter byråkratiskt, men det handlar alltså om att människor i behov av stöd från Arbetsförmedlingen och det stöd och de aktiva åtgärder som staten har ett ansvar för att erbjuda de facto måste söka sig till kommunernas försörjningsstöd. Det är ett direkt problem för dessa individer, men det får också en negativ effekt på kommunernas ekonomi. Pengar som ska användas till välfärdstjänster och annat används till det som staten borde ha ansvar för, men de kompenseras inte av staten i det här fallet.

Detta kommer ovanpå en ekonomisk politik som har underlåtit att ge kommunerna de nödvändiga resurser som demografiska förändringar i övrigt kräver. Vi har en situation där staten sitter på ganska mycket mer pengar än kommunerna men där man överför faktiska arbetsuppgifter, även om man härifrån säger att det inte ska bli så i teorin.

Det här är verkliga människor som kommer i kläm därför att regeringen har skrivit på ett avtal som handlar om att genomföra en ogenomtänkt, extrem experimentpolitik, en politik som snart sagt alla med kunskap och erfarenhet har varnat för. Och detta, fru talman, sker alltså redan nu när Arbetsförmedlingen befinner sig i en förberedelsefas som har varit både förvirrad och förvirrande och som regeringens icke-styrning har tvingat in myndigheten i. Detta är något som redan nu kommunalråd från olika partier i vitt skilda kommuner i Sverige har varnat för och påpekat effekten av – jag tar upp flera av dem i min interpellation. Om regeringen går vidare med att sjösätta en fullskalig privatiseringspolitik tror jag att det är uppenbart för alla, möjligen med undantag för några på ett kansli hos Centerpartiet, att detta kommer att skapa problem hos kommunerna.

Jag tycker att arbetsmarknadsministern tyvärr är undvikande i sitt svar. I går höll ministern en presskonferens med en del positiva signaler i åtminstone vissa av de frågor som kommer att påverka kommunerna. Mina frågor var dock mer specifika än så. Handlar det om att redovisa någon bedömning av de merkostnader som redan nu har åsamkats kommunerna genom minskad service, närvaro och förutsägbarhet? Finns det någon ansats till eller några planer om detta? Det handlar både om att försörjningsstöden har ökat och om att kommunerna tvingas prioritera om i sin verksamhet. De har sina arbetsmarknadspolitiska enheter där man kan förvänta sig att de kommer att behöva göra mer, men man vet inte vad de ska behöva göra mer. Detta innebär kostnader för ibland mycket små kommuner med mycket ansträngda ekonomier.

Frågorna handlade också om att eventuellt återkomma från regeringens sida med budgetkompensation till kommunerna för dessa merkostnader.

Detta är visserligen budgetfrågor, förstås, men jag menar att man måste kunna redovisa intentioner och bedömningar från en ministers sida.

Anf. 166 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag delar den oro som Ali Esbati här ger uttryck för. Jag har under de snart tre månader som jag har varit arbetsmarknadsminister verkligen försökt att sätta mig in i både situationen på myndigheten och vilken effekt denna har på våra kommuner. Det är ingen tvekan om att effekterna av den väldigt snabba neddragning av personal som har skett vid myndigheten till följd av den budget för 2019 som röstades igenom här i riksdagen, men också effekterna av de beslut som har tagits om att stänga kontor i en omfattning som självklart inte har varit önskvärd, nu börjar synas. Här delar jag interpellantens bedömning: Detta börjar nu märkas tydligt i många kommuner.

Jag tänker framför allt på det som är helt centralt för att det ska fungera både för medborgaren och för det goda samarbete som har utvecklats genom åren mellan kommuner, Arbetsförmedlingen och många andra aktörer. Jag har till exempel besökt Malmö och tittat på Malmökraften, ett väldigt fint exempel där Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, kommunen i form av socialtjänsten och faktiskt också primärvården samarbetar. Det betyder att den enskilde individen i stället för att ha fyra handlingsplaner och fyra kontaktpersoner med fyra olika instanser får *en* kontaktperson och har *en* handlingsplan. Det är den typen av viktig samverkan som det är angeläget att vi fortsätter säkerställa i hela Sverige. Det ger goda resultat för individen, och det gynnar både sysselsättningen och vår välfärd. Jag delar alltså verkligen den här problembilden.

Jag har också ställt frågan till tjänstemännen på Arbetsmarknadsdepartementet eftersom vi har tagit del av de analyser och uppgifter som har kommit från Sveriges Kommuner och Regioner, som det heter nu. För försörjningsstödet är bedömningen att det inte går att dra självklara slutsatser om att den ökning vi ser enbart skulle bero på Arbetsförmedlingen. Däremot kan det vara så att vi ser indikationer på det.

Som arbetsmarknadsminister ser jag då att detta är något som vi verkligen måste åtgärda. Vi måste se till att ha en aktiv arbetsmarknadspolitik som funkar i hela landet och att människor får det stöd som de behöver. När människor har en egen försörjning, med den frihet detta ger, och kan bidra till arbetslivet får vi också färre som behöver försörjningsstöd. På det sättet minskar också kommunernas kostnader.

Jag presenterade ett antal besked i går, som Ali Esbati nämnde. För mig är det väldigt viktigt att vi nu från politikens sida – och jag vill verkligen ta det ansvaret som arbetsmarknadsminister – säkerställer att det finns en lokal närvaro i hela landet. På de orter där Arbetsförmedlingen nu har stängt kontor eller drar sig tillbaka måste myndigheten säkerställa att människor kan få det stöd de behöver och kan möta en arbetsförmedlare om de har behov av det. Man måste också säkerställa den samverkan som är så viktig. Den samplanering som jag nämnde med exempel från Malmökraften är helt central.

Prot. 2019/20:41  
29 november

-----  
Svar på  
interpellationer

Fru talman! Jag kan bara understryka vikten av att vi nu tar ett politiskt ansvar för att säkerställa att situationen går mot det bättre.

Anf. 167 ALI ESBATI (V):

Fru talman! Jag tror att det är många där ute i Kommunsverige som lyssnar noga på vad ministern har att säga också i dag, även om det är fredag eftermiddag och mörk november.

Jag tror absolut att många håller med om att det var en väldigt oansvarig statsbudget som Moderaterna och Kristdemokraterna lade fram och som Sverigedemokraterna stödde. Jag tror dock samtidigt att många skulle vara överens om att det finns en gräns för hur mycket man kan blicka bakåt på det beslutet. Oavsett det har regeringen ett ansvar för att agera utifrån det läge som råder. Regeringen har ändå, ska vi komma ihåg, haft två tillfällen att återkomma med ett budgetförslag som kunde gå i en annan riktning. Det finns inga ytterligare förvaltningsanslag presenterade för Arbetsförmedlingen. Det gjordes varken i samband med vårändringsbudgeten tidigare i år eller i det förslag som nu behandlas i riksdagen för statsbudgeten 2020. Det är en situation som regeringen behöver ta ansvar för.

Jag är övertygad om att ministern talar med många människor ute i Kommunsverige. Det exempel som hon gav är väldigt bra. Jag pratar också med folk, och det finns en väldigt stor oro för att just den typen av samverkan ska slås sönder i en framtida reformering av Arbetsförmedlingen. Det gäller dels den rådande kaotiska situationen för personalen – det största varslat på svensk arbetsmarknad i år är Arbetsförmedlingens, ironiskt nog – dels att man inte riktigt vet vad man ska göra framgent. Människor har slutat utöver de som har varslats, men det är också väldigt oklart hur den typen av samverkan mellan offentliga aktörer ska se ut om någon eller flera av de aktörerna är kommersiella, vinstdrivande verksamheter.

Det är inte så lätt att se hur affärshemligheter och den helt legitima viljan att gå med vinst i ett privat företag ska kombineras med behovet av att inte skicka olika utgiftsposter mellan varandra, vilket är grunden för att en sådan samverkan ska fungera.

Jag har pratat med folk från de finansiella samordningsförbunden som gör ett viktigt jobb där de fungerar. Där är man också väldigt orolig, helt konkret, för vad det här ska innebära i framtiden. Jag menar verkligen att regeringen har sagt alldeles för lite om hur det här ska lösas i framtiden i en modell som baserar sig på den januariöverenskommelse som regeringen håller så hårt fast vid.

Jag vill också understryka att det finns kunskaper och erfarenheter på Arbetsförmedlingen som det, om de går förlorade, kommer att vara väldigt svårt att bygga upp igen. Mycket av det som möjliggör för arbetsförmedlarna att göra ett bra jobb är att de känner till saker om den lokala arbetsmarknaden och vet vad som fungerar och vad som inte fungerar. I och med det finns det också stora risker med det som i dag sker.

I detta anförande instämde Andreas Lennkvist Manriquez (V).



Anf. 168 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! För mig är det väldigt viktigt att framhålla vikten av en statlig arbetsmarknadspolitik som finns i hela landet. För oss socialdemokrater är det helt avgörande. Jobbpolitiken handlar om att ge människor möjlighet till egen försörjning med den frihet som det innebär att också kunna ta del av den gemenskap, utveckling och yrkesstolthet som också ett arbetsliv innebär.

I grunden handlar det om att stärka svensk konkurrenskraft, skapa tillväxt och se till att vi har ett välstånd som går att fördela. Jag vill verkligen säga att vi behöver ha en arbetsmarknadspolitik som också tar hänsyn till hur det ser ut i olika delar av landet.

För min del, när vi nu ska utveckla Arbetsförmedlingen, är det helt centralt att vi inte hastar igenom något arbete så att det går fort och fel. Precis som interpellanten beskriver här, fru talman, har vi till Regeringskansliet fått en rapport som presenterades för mig och departementet den 5 november. Det är inte många veckor sedan. Det är ett gediget material med väldigt många komplexa frågor om hur vi kan utveckla ett nytt system. Det är viktigt att vi inte springer för fort och det blir fel. Det är viktigt att vi verkligen analyserar både risker och hur vi använder skattebetalarnas pengar på ett effektivt sätt.

Interpellanten pekar på väldigt viktiga frågor som vi behöver ta om hand på ett klokt sätt. För min del tycker jag att det handlar om att vi också behöver – jag uttryckte det i går – se fler skyltar sättas upp. Vi behöver verkligen fullt ut säkra genom den reform vi ska göra att samverkan funkar på ett effektivt och bra sätt.

Ett exempel på bra samverkan är från när jag var uppe i Boden i förra veckan och besökte kommunens jobbcenter. När du kommer in i köpcentret mitt i stan möter du personal från kommunen som har olika typer av yrkesroller – alltifrån socialsekreterare till arbetsmarknadskonsulenter som hjälper dig som medborgare om du står utanför arbetsmarknaden. Budskapet från kommunen var: Vi välkomnar Arbetsförmedlingen hit!

Jag har sett med egna ögon hur många kommuner som verkligen öppnar upp för Arbetsförmedlingen. Jag tror att det är viktigt att fortsätta säkerställa samverkan och att vi, i ett läge som nu då det har varit väldigt tufft för myndighetens personal, kan vara tydliga med att den goda samverkan behöver säkerställas – både för att myndigheten ska kunna göra ett bra jobb och för alla de personer som behöver det. Då blir det mer effektivt och en mer effektiv användning av skattebetalarnas pengar.

Som arbetsmarknadsminister är det viktigt för mig att säga att vi inte kommer att sjösätta något experiment. Vi ska bygga på de erfarenheter som finns och som är goda. Vi har redan i dag ett system där det finns flera olika utförare. Det finns flera olika fristående aktörer som är viktiga inom arbetsmarknadspolitik. Det kan vara privata aktörer, det kan vara folkhögskolor, det kan vara sociala företag och det kan vara ideella och idéburna organisationer. Alla dessa är väldigt viktiga för att vi ska kunna både rusta och matcha människor som har behov av det för att de ska kunna få ett arbete.

Anf. 169 ALI ESBATI (V):

Fru talman! Jag tror att det finns många frågor att resonera om. Jag tror att det är viktigt att säga att jag och många med mig har en stor respekt för arbetsmarknadsministerns engagemang i de här frågorna, inte minst från tiden innan hon var arbetsmarknadsminister. Men jag vill ändå vara väldigt tydlig med att säga att det här i mycket stor utsträckning handlar om möjligheten att över huvud taget kunna ha en aktiv arbetsmarknadspolitik i Sverige och ett nationellt ansvar för den.

Därför kommer vi att se mycket allvarigt på försök att underminera det systemet, och vi kommer att göra det vi förmår som oppositionsparti för att få det här att bli så bra som det bara går. Vi kommer att påminna regeringen om att man måste ha riksdagens stöd för stora förändringar. Man kommer att behöva presentera trovärdiga förslag på hur det här ska gå till så att man uppfyller de mål som man säger att man har och undviker de fallgropar som så många intressenter med kunskap och erfarenhet har pekat på.

Det är problematiskt om man ska lägga över saker på lagen om valfrihet, som innebär etableringsfrihet för allehanda aktörer. Det är problematiskt om man har en tidsplan som inte är trovärdig och rimlig och som inte följs upp av ekonomiska resurser. Det är därför så att regeringen bär det fulla ansvaret och kommer att behöva stå för det ansvaret. Det är i alla fall mitt fortsatta budskap.

Anf. 170 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! I går hade jag förmånen att för arbetsmarknadsutskottet presentera hur arbetet just nu bedrivs inom Regeringskansliet när det gäller Arbetsförmedlingen. Det gällde både läget och reformeringen. Vi är inne i ett arbete där vi analyserar den rapport från Arbetsförmedlingen som vi fick för några veckor sedan. Vi gör noggranna egna analyser och överväganden. Jag har också redan nästa vecka två inbokade rundabordssamtal.

För mig är det viktigt att vi lyssnar in parterna på svensk arbetsmarknad, funktionshindersrörelsen och många andra viktiga organisationer i detta arbete, så att det inte blir fort och fel utan riktigt bra och så att vi kan sjösätta någonting som är bättre än det vi har haft.

I samband med arbetsmarknadsutskottets möte nämnde jag också att jag gärna fortsätter att komma tillbaka. Det är viktigt att vi har ett stöd i riksdagen. Det är också för myndigheten viktigt att det finns en politisk stabilitet. Det har varit ett jättetufft år för myndighetens personal. Jag är enormt imponerad av både den lojalitet och det engagemang som jag möter när jag är ute, trots tuffa förutsättningar.

Från mitt perspektiv är det alltså viktigt att, som jag gjorde i går, beskriva de ekonomiska ramarna och att vi kan utöka dem för nästa år. Vi är också nära att kunna presentera en ny generaldirektör, och vi kommer att styra hårdare mot lokal närvaro i det regleringsbrev som vi fattar beslut om senare i december.

Slutligen vill jag tacka Ali Esbati för en bra debatt, trots att det är en mörk fredagseftermiddag. Jag önskar en trevlig helg.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Följande interpellationer hade framställts:

den 28 november

**2019/20:172 Planeringen av infrastrukturinvesteringar**

av *Magnus Jacobsson* (KD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

**2019/20:173 Fördomande av Israels brott mot internationell rätt**

av *Håkan Svenneling* (V)

till utrikesminister Ann Linde (S)

**2019/20:174 Hoten mot kristna befolkningsgrupper i Irak**

av *Lars Adaktusson* (KD)

till utrikesminister Ann Linde (S)

**2019/20:175 Det ökade antalet barn- och ungdomsrån**

av *Boriana Åberg* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

**2019/20:176 Kriminell användning av samordningsnummer**

av *Mikael Oscarsson* (KD)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

§ 21 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 28 november

**2019/20:499 Polisens sjunkande utredningsresultat**

av *Johan Forssell* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

**2019/20:500 Behov av kontroll i socialförsäkringssystemen**

av *Lars Püß* (M)

till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

**2019/20:501 Återkallelse av svenskt medborgarskap**

av *Maria Malmer Stenergard* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

**2019/20:502 True crime**

av *ClasGöran Carlsson* (S)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

**2019/20:503 Trafikverkets basprognoser och klimatmålen**

av *Jessica Thunander* (V)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

**2019/20:504 Landets jägare och sportskyttar**

av *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

**2019/20:505 Vinterdäck på tyngre fordon**

av *Mikael Larsson* (C)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

Prot. 2019/20:41  
29 november  
-----

**2019/20:506 Situationen i Xinjiang**

av *Hans Wallmark* (M)  
till utrikesminister Ann Linde (S)

**2019/20:507 Möjligheter till ökad vildsvinsjakt**

av *Cecilia Widegren* (M)  
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

**2019/20:508 Information mellan myndigheter**

av *Mikael Oscarsson* (KD)  
till statsrådet Mikael Damberg (S)

**2019/20:509 De nya slussarna i Göta älv**

av *Jörgen Hellman* (S)  
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

**2019/20:510 Bidragsbrottslighet och felaktiga utbetalningar från Försäkringskassan**

av *Julia Kronlid* (SD)  
till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

§ 22 Kammaren åtskildes kl. 15.11.

Sammanträdet leddes  
av talmannen från dess början till och med § 7 anf. 88 (delvis),  
av tjänstgörande ålderspresidenten Tuve Skånberg därefter till och med  
§ 15 anf. 139 (delvis) och  
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

*/Olof Pilo*

## § 1 Särskild debatt om verkställighet av utvisning av

<b>personer som utgör säkerhetshot.....</b>	<b>1</b>
Anf. 1 JOHAN FORSSELL (M) .....	1
Anf. 2 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S).....	1
Anf. 3 JOHAN FORSSELL (M) .....	2
Anf. 4 ADAM MARTTINEN (SD).....	3
Anf. 5 JOHAN HEDIN (C) .....	4
Anf. 6 LINDA WESTERLUND SNECKER (V).....	5
Anf. 7 ANDREAS CARLSON (KD) .....	5
Anf. 8 JOHAN PEHRSON (L).....	6
Anf. 9 RASMUS LING (MP).....	7
Anf. 10 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S).....	7
Anf. 11 JOHAN FORSSELL (M) replik.....	8
Anf. 12 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S) replik.....	9
Anf. 13 JOHAN FORSSELL (M) replik .....	9
Anf. 14 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S) replik.....	9
Anf. 15 ADAM MARTTINEN (SD) replik .....	10
Anf. 16 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S) replik.....	10
Anf. 17 ADAM MARTTINEN (SD) replik .....	10
Anf. 18 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S) replik.....	10
Anf. 19 JOHAN HEDIN (C) replik.....	11
Anf. 20 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S) replik.....	11
Anf. 21 JOHAN HEDIN (C) replik.....	11
Anf. 22 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S) replik.....	12
Anf. 23 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik.....	12
Anf. 24 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S) replik.....	12
Anf. 25 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik.....	12
Anf. 26 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S) replik.....	12
Anf. 27 ANDREAS CARLSON (KD) replik .....	13
Anf. 28 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S) replik.....	13
Anf. 29 ANDREAS CARLSON (KD) replik .....	13
Anf. 30 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S) replik.....	14
Anf. 31 JOHAN PEHRSON (L) replik .....	14
Anf. 32 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S) replik.....	14
Anf. 33 JOHAN PEHRSON (L) replik .....	14
Anf. 34 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S) replik.....	15
Anf. 35 JOHAN FORSSELL (M) .....	15
Anf. 36 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S) replik.....	15
Anf. 37 JOHAN FORSSELL (M) replik .....	16
Anf. 38 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S) replik.....	16
Anf. 39 JOHAN FORSSELL (M) replik .....	16
Anf. 40 ADAM MARTTINEN (SD) replik .....	16
Anf. 41 JOHAN FORSSELL (M) replik.....	16
Anf. 42 ADAM MARTTINEN (SD) replik .....	17
Anf. 43 JOHAN FORSSELL (M) replik .....	17
Anf. 44 ADAM MARTTINEN (SD).....	17
Anf. 45 JOHAN HEDIN (C) replik.....	18

Anf. 46 ADAM MARTTINEN (SD) replik.....	18
Anf. 47 JOHAN HEDIN (C) replik.....	18
Anf. 48 ADAM MARTTINEN (SD) replik.....	18
Anf. 49 JOHAN PEHRSON (L) replik.....	18
Anf. 50 ADAM MARTTINEN (SD) replik.....	19
Anf. 51 JOHAN PEHRSON (L) replik.....	19
Anf. 52 ADAM MARTTINEN (SD) replik.....	19
Anf. 53 JOHAN HEDIN (C).....	19
Anf. 54 ADAM MARTTINEN (SD) replik.....	20
Anf. 55 JOHAN HEDIN (C) replik.....	20
Anf. 56 ADAM MARTTINEN (SD) replik.....	20
Anf. 57 JOHAN HEDIN (C) replik.....	20
Anf. 58 LINDA WESTERLUND SNECKER (V).....	21
Anf. 59 ADAM MARTTINEN (SD) replik.....	21
Anf. 60 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik .....	21
Anf. 61 ADAM MARTTINEN (SD) replik.....	21
Anf. 62 TALMANNEN .....	22
Anf. 63 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik .....	22
Anf. 64 JOHAN HEDIN (C) replik.....	22
Anf. 65 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik .....	22
Anf. 66 JOHAN HEDIN (C) replik.....	22
Anf. 67 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik .....	22
Anf. 68 JOHAN PEHRSON (L) replik.....	23
Anf. 69 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik .....	23
Anf. 70 JOHAN PEHRSON (L) replik.....	23
Anf. 71 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik .....	23
Anf. 72 ANDREAS CARLSON (KD).....	23
Anf. 73 JOHAN PEHRSON (L) .....	24
Anf. 74 RASMUS LING (MP) .....	25
Anf. 75 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S).....	25
<b>§ 2 Anmälan om kompletteringsval .....</b>	<b>25</b>
<b>§ 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation .....</b>	<b>26</b>
<b>§ 4 Anmälan om granskningsrapport .....</b>	<b>26</b>
<b>§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott .....</b>	<b>26</b>
<b>§ 6 Svar på interpellation 2019/20:62 om svensk vapenexport till Jemen .....</b>	<b>26</b>
Anf. 76 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	26
Anf. 77 ALLAN WIDMAN (L).....	27
Anf. 78 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	27
Anf. 79 ALLAN WIDMAN (L).....	28
Anf. 80 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	28
Anf. 81 ALLAN WIDMAN (L).....	29
Anf. 82 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	29
<b>§ 7 Svar på interpellation 2019/20:134 om stärkt konsumentskydd på bostadsrättsmarknaden.....</b>	<b>30</b>

Anf. 83 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	30
Anf. 84 LARRY SÖDER (KD).....	30
Anf. 85 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	31
Anf. 86 LARRY SÖDER (KD).....	32
Anf. 87 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	33
Anf. 88 LARRY SÖDER (KD).....	34
Anf. 89 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	35
<b>§ 8 Svar på interpellation 2019/20:137 om Migrationsverkets hantering av konvertiter.....</b>	<b>35</b>
Anf. 90 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	35
Anf. 91 HANS EKLIND (KD).....	36
Anf. 92 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	36
Anf. 93 HANS EKLIND (KD).....	37
Anf. 94 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	38
Anf. 95 HANS EKLIND (KD).....	39
Anf. 96 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	40
<b>§ 9 Svar på interpellation 2019/20:110 om arbetsmiljö och arbetsvillkor för Samhallanställda .....</b>	<b>40</b>
Anf. 97 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	40
Anf. 98 ALI ESBATI (V).....	41
Anf. 99 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	42
Anf. 100 ALI ESBATI (V).....	43
Anf. 101 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	44
Anf. 102 ALI ESBATI (V).....	45
Anf. 103 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	45
<b>§ 10 Svar på interpellation 2019/20:141.....</b>	<b>46</b>
<b>§ 11 Svar på interpellation 2019/20:151 om de ideella organisationernas lotterier .....</b>	<b>46</b>
Anf. 104 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	46
Anf. 105 VASILIKI TSOUPLAKI (V).....	47
Anf. 106 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	47
Anf. 107 VASILIKI TSOUPLAKI (V).....	48
Anf. 108 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	49
Anf. 109 VASILIKI TSOUPLAKI (V).....	50
Anf. 110 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	50
<b>§ 12 Svar på interpellation 2019/20:121 om målet om en god mobiltäckning i hela landet .....</b>	<b>51</b>
Anf. 111 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	51
Anf. 112 MAGNUS JACOBSSON (KD) .....	51
Anf. 113 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	52
Anf. 114 MAGNUS JACOBSSON (KD) .....	52
Anf. 115 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	53

Anf. 116	MAGNUS JACOBSSON (KD)	53
Anf. 117	Statsrådet ANDERS YGEMAN (S)	54
<b>§ 13 Svar på interpellation 2019/20:50 om situationen beträffade politisk frihet och mänskliga rättigheter i</b>		
<b>Ryssland..... 54</b>		
Anf. 118	Utrikesminister ANN LINDE (S)	54
Anf. 119	MARGARETA CEDERFELT (M)	55
Anf. 120	Utrikesminister ANN LINDE (S)	56
Anf. 121	MARGARETA CEDERFELT (M)	57
Anf. 122	Utrikesminister ANN LINDE (S)	57
Anf. 123	MARGARETA CEDERFELT (M)	58
Anf. 124	Utrikesminister ANN LINDE (S)	59
<b>§ 14 Svar på interpellation 2019/20:142 om Sveriges engagemang för Latinamerika ..... 59</b>		
Anf. 125	Utrikesminister ANN LINDE (S)	59
Anf. 126	HÅKAN SVENNELING (V)	60
Anf. 127	LORENA DELGADO VARAS (V)	61
Anf. 128	Utrikesminister ANN LINDE (S)	62
Anf. 129	HÅKAN SVENNELING (V)	63
Anf. 130	LORENA DELGADO VARAS (V)	65
Anf. 131	Utrikesminister ANN LINDE (S)	65
Anf. 132	HÅKAN SVENNELING (V)	66
Anf. 133	Utrikesminister ANN LINDE (S)	67
<b>§ 15 Svar på interpellationerna 2019/20:152 och 153 om värnande av mänskliga rättigheter för Kinas medborgare..... 67</b>		
Anf. 134	Utrikesminister ANN LINDE (S)	67
Anf. 135	ANN-SOFIE ALM (M)	69
Anf. 136	HÅKAN SVENNELING (V)	70
Anf. 137	Utrikesminister ANN LINDE (S)	71
Anf. 138	ANN-SOFIE ALM (M)	72
Anf. 139	HÅKAN SVENNELING (V)	73
Anf. 140	Utrikesminister ANN LINDE (S)	74
Anf. 141	ANN-SOFIE ALM (M)	74
Anf. 142	Utrikesminister ANN LINDE (S)	75
<b>§ 16 Svar på interpellation 2019/20:132 om yrkesförarens trygghet på rastplatser ..... 76</b>		
Anf. 143	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	76
Anf. 144	THOMAS MORELL (SD)	76
Anf. 145	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	77
Anf. 146	THOMAS MORELL (SD)	78
Anf. 147	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	79
Anf. 148	THOMAS MORELL (SD)	80
Anf. 149	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	80
<b>§ 17 Svar på interpellation 2019/20:140 om bristfälligt vinterunderhåll på våra vägar..... 81</b>		
Anf. 150	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	81
Anf. 151	THOMAS MORELL (SD)	81
Anf. 152	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	82
Anf. 153	THOMAS MORELL (SD)	83
Anf. 154	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	84



Anf. 155 THOMAS MORELL (SD) .....	85	Prot. 2019/20:41
Anf. 156 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S) .....	86	29 november
<b>§ 18 Svar på interpellation 2019/20:143 om Förbifart</b>		-----
<b>Stockholm .....</b>	<b>86</b>	
Anf. 157 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S) .....	86	
Anf. 158 JENS HOLM (V).....	87	
Anf. 159 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S) .....	88	
Anf. 160 JENS HOLM (V).....	89	
Anf. 161 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S) .....	90	
Anf. 162 JENS HOLM (V).....	91	
Anf. 163 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S) .....	92	
<b>§ 19 Svar på interpellation 2019/20:104 om</b>		
<b>Arbetsförmedlingen och kommunerna .....</b>	<b>93</b>	
Anf. 164 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S).....	93	
Anf. 165 ALI ESBATI (V).....	94	
Anf. 166 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S).....	95	
Anf. 167 ALI ESBATI (V).....	96	
Anf. 168 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S).....	97	
Anf. 169 ALI ESBATI (V).....	98	
Anf. 170 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S).....	98	
<b>§ 20 Anmälan om interpellationer .....</b>	<b>99</b>	
<b>§ 21 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....</b>	<b>99</b>	
<b>§ 22 Kammaren åtskildes kl. 15.11.....</b>	<b>100</b>	